



Banca Națională
a Moldovei



RAPORT ASUPRA STABILITĂȚII FINANCIARE 2022

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR.....	3
SINTEZĂ	4
1. CONTEXTUL ECONOMIC ȘI REAL.....	5
1.1. Evoluții economice	5
1.2. Datoria de stat	8
1.3. Evoluția sectorului extern.....	12
1.4. Sectorul imobiliar.....	16
1.5. Îndatorarea sectorului privat.....	20
1.6. Bilanțurile sectoriale.....	26
2. RISCURILE SECTORULUI BANCAR.....	30
2.1. Sectorul bancar	30
2.2. Riscul de credit.....	35
2.3. Riscul de lichiditate	41
2.4. Riscul de piață.....	45
2.5. Riscul de contagiune.....	50
2.6. Riscul aferent tehnologiilor informaționale și comunicațiilor.....	53
3. RISCURILE SECTORULUI NEBANCAR.....	54
3.1. Sectorul de creditare nebancaară.....	54
3.2. Sectorul asigurărilor	60
3.3. Prestatorii de servicii de plată nebancaari	62
4. INSTRUMENTE ȘI MĂSURI MACROPRUDENTIALE	64
4.1. Instrumentele macroprudențiale ale BNM	64
4.2. Comitetul Național de Stabilitate Financiară	66
5. EVOLUȚII RECENTE ȘI PERSPECTIVE	67
5.1. Reglementări de consolidare a cadrului de stabilitate financiară.....	67
5.2. Garantarea depozitelor din sectorul bancar și fondul de rezoluție	71
5.3. Tranziția spre supravegherea consolidată a sistemului financiar	73
ANEXE.....	74
Sondajul privind riscul sistemic	74

LISTA ABREVIERILOR

AEÎ	Asociație de economii și împrumut	IFRS	Standardul Internațional de Raportare Financiară
ASP	Agencia Servicii Publice	IHH	Indicele Herfindahl-Hirschman
BCDMN	Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre	IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
BDCE	Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei	LCR	Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate
BEI	Banca Europeană de Investiții	MDL	Leul moldovenesc
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare	NPL	Credite neperformante
BNM	Banca Națională a Moldovei	O-SII	Societate de importanță sistemică
BNS	Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova	OS	Obligațiuni de stat
BT	Bonuri de trezorerie	PIB	Produsul intern brut
CBN	CertIFICATELE BĂNCII NAȚIONALE A MOLDOVEI	p.p.	Puncte procentuale
CFI	Corporația Financiară Internațională	PSP	Prestatori de servicii de plată
CNPF	Comisia Națională a Pieței Financiare	PVD	Poziția valutară deschisă
CSI	Comunitatea Statelor Independente	RFPT	Rata fondurilor proprii totale
DST	Drepturi speciale de tragere (XDR)	RO	Rezerve obligatorii
EUR	Moneda unică europeană (euro)	ROA	Rentabilitatea activelor
f.a.p.	față de anul precedent	ROE	Rentabilitatea capitalului
FGDSB	Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar	RPPI	Indicele prețului bunurilor imobile rezidențiale
FMI	Fondul Monetar Internațional	SUA	Statele Unite ale Americii
IFN	Instituții financiare nebancale	UE	Uniunea Europeană
		UE-27	Uniunea Europeană fără Marea Britanie
		USD	Dolarul SUA
		VBS	Veniturile bugetului de stat
		VMS	Valori mobiliare de stat

NOTE

Raportul asupra stabilității financiare a fost elaborat de către Departamentul stabilitate financiară, sub coordonarea viceguvernatorului BNM, Tatiana Ivanichina.

Raportul a fost examinat de Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei și aprobat în ședința din 8 iunie 2023.

SINTEZĂ

Anul 2022 a fost caracterizat de multiple provocări economice și financiare. Recuperarea economică mondială a fost încetinită de factorii geopolitici adversi, dar și de criza inflaționistă, care a afectat majoritatea țărilor lumii. Condițiile aferente stabilității financiare au început să se deterioreze încă din trimestrul IV al anului 2021, accelerându-se semnificativ la începutul anului 2022, odată cu începerea războiului din Ucraina. Sistemul financiar însă a dat dovadă de reziliență și a continuat să-și îndeplinească funcția de finanțare a activității economice.

Reformele întreprinse în sectorul bancar și-au demonstrat încă o dată eficiența, iar băncile au rămas bine capitalizate și profitabile, gestionând adecvat riscurile care s-au accentuat.

Majorarea profiturilor bancare în anul 2022, în mare parte, a fost determinată de condițiile monetare de pe piață. Ca urmare a înăspriri accelerate a politicii monetare, băncile și-au ajustat ratele la credite mai lent decât ratele la depozite, reducând marja netă a dobânzii. Condițiile macroeconomice nefavorabile, creșterea inflației și a ratelor pe piață au generat deteriorarea calității debitorilor bancari.

Ritmul de creștere anuală a volumului creditelor noi acordate s-a redus din contul scăderii creditării populației, fiind afectată atât de înăsprirea severă a standardelor de creditare, cât și de reducerea cererii din partea persoanelor fizice. Concomitent, companiile au manifestat o cerere de finanțare în creștere pe parcursul anului 2022, ceea ce a rezultat în majorarea volumului de creditare bancară a agenților economici față de anii precedenți.

Rata medie de intrare în stare de nerambursare a fost mai joasă în 2022 comparativ cu 2021, atât pentru portofoliul companiilor, cât și pentru populație, iar cele mai înalte rate din 2022 au fost înregistrate în trimestrul IV. Cele mai nefavorabile dinamici ale calității au înregistrat creditele acordate industriei productive, agriculturii, alte credite, dar și creditele de consum.

Ca răspuns la riscurile sistemice, conturate în contextul instabilităților macroeconomice și incertitudinilor, Banca Națională a introdus instrumentele de limitare a îndatorării consumatorilor prin constituirea unui cadru de creditare responsabilă pentru bănci. Suplimentar, pentru a consolida reziliența băncilor la pierderile potențiale ca urmare a dificultăților de rambursare a creditelor de către persoanele fizice, BNM a majorat rata amortizorului de capital de risc sistemic cu 2 p.p. pentru expunerile băncilor față de persoanele fizice rezidente.

Sectorul de creditare nebancaară și-a consolidat poziția în cadrul sectorului financiar, extinderea portofoliului de credite nebancaare, tradițional, datorându-se creșterii volumului împrumuturilor acordate persoanelor fizice.

În același timp, efectele negative ale conflictului armat din Ucraina au avut un impact imediat, materializându-se într-un număr sporit de cereri pentru retragerea depozitelor bancare, cea mai accentuată scădere fiind înregistrată la depozitele persoanelor fizice în prima lună după declanșarea războiului în Ucraina. Fenomenul a fost de scurtă durată, iar lichiditățile deținute de bănci le-au permis să satisfacă cererile recepționate.

Șocurile externe cu care s-a confruntat Republica Moldova în această perioadă, în special șocul cauzat de creșterea dramatică a prețurilor la gaz, carburanți și la energia electrică, dar și scumpirile în lanț care au determinat creșterea galopantă a inflației, până la nivelul de 33,9 la sută, au afectat stabilitatea financiară pe mai multe filiere. Activitatea economică a înregistrat un declin semnificativ, iar indicatorii bugetului public național, dar și ai sectorului extern s-au deteriorat. În aceste circumstanțe dificile, sistemul financiar a rezistat și s-a adaptat șocurilor.

În pofida provocărilor anului 2022, componentele sistemului financiar sunt stabile și reziliente și pregătite să continue asigurarea bunei funcționări a economiei naționale.

1. CONTEXTUL ECONOMIC ȘI REAL

1.1. Evoluții economice

Pe parcursul anului 2022, recuperarea economică mondială a fost încetinită de factorii geopolitici adversi, precum și de criza inflaționistă care a afectat majoritatea țărilor lumii.

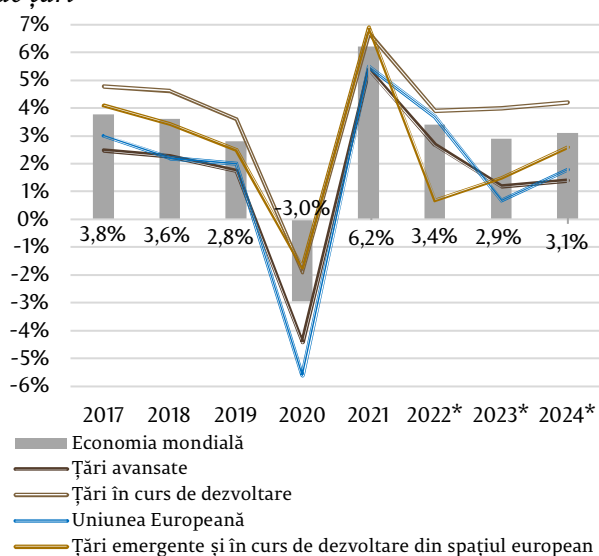
În contextul recuperării după impactul mondial al crizei legate de situația pandemică COVID-19 din anul 2020 și al creșterii economice din 2021, anul 2022 a fost caracterizat de două evenimente majore care au influențat negativ dinamica economiei mondiale: războiul din Ucraina și creșterea simțitoare a prețurilor la resursele energetice, având ca efect accelerarea rapidă a inflației. Astfel, PIB-ul la nivel mondial a înregistrat o expansiune mai lentă, estimată la 3,6 la sută în termeni reali, comparativ cu anul 2021 (Figura 1.1.1).

Creșterea economică mai temperată a fost determinată de efectele inflației înalte, de măsurile antiinflaționiste impuse pe parcursul anului 2022, precum și de perturbările cauzate de conflictul din regiune.

Creșterea economică a fost mai accentuată în țările în curs de dezvoltare, care se anticipează să înregistreze o creștere reală agregată de 3,8 la sută în termeni anuali.

Pe de altă parte, țările emergente din Europa au înregistrat o contracție economică de 0,02 la sută în termeni anuali.

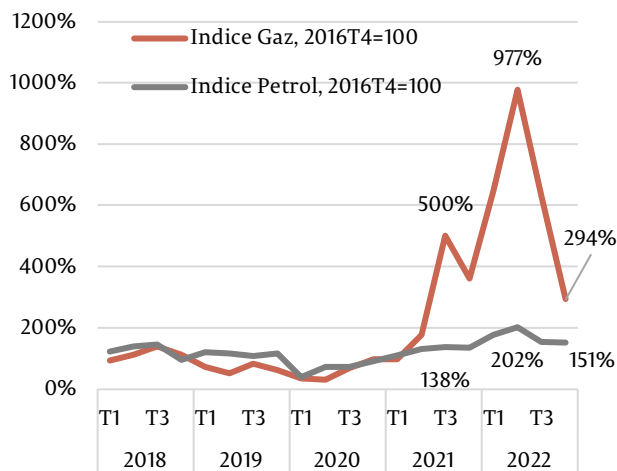
Figura 1.1.1. Evoluția PIB-ului mondial și a grupurilor de țări



* - prognoza FMI

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor FMI

Figura 1.1.2. Evoluția prețurilor la resursele energetice pe piața internațională, 31.12.2016 = 100%



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor tradingeconomics și yahoo

Creșterea prețurilor la resursele energetice a continuat vertiginos până în a doua jumătate a anului 2022, propulsată de factorii geopolitici adversi, astfel contribuind la creșterea inflației și acumularea riscurilor economice.

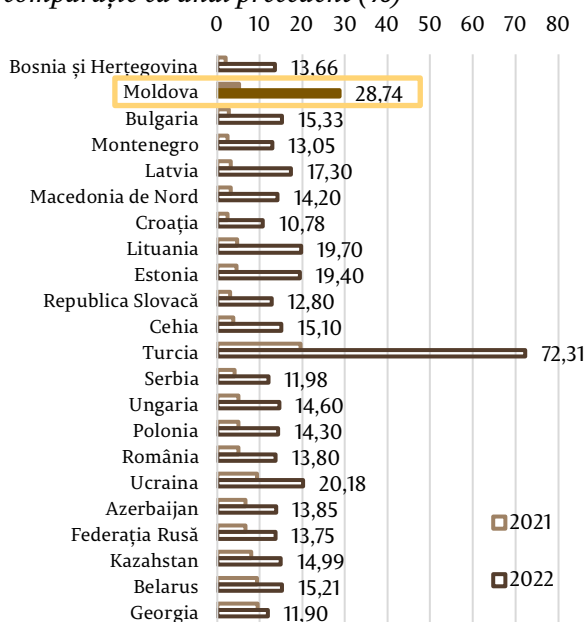
Unul din principalii factori care au determinat tendințele negative înregistrate pe parcursul anului 2022, a fost explozia prețurilor la resursele energetice. Conform datelor din cadrul burselor europene, prețul la gazul marca Dutch TTF a înregistrat o creștere rapidă pe parcursul anului 2022, revenind spre finele anului la niveluri comparabile cu cele din anul precedent (Figura 1.1.2.).

Nivelul maxim al prețului la gaz pe parcursul anului 2022 a fost înregistrat în luna august, constituind 339,2 EUR/kwh-h.

Totodată, prețul petrolului la bursele internaționale a înregistrat creșteri mai modeste comparativ cu prețul la gazele naturale. Pe parcursul anului 2022, prețul la petrolul marca Brent a înregistrat un maxim de 123,6 USD/baril la începutul lunii august 2022 (mai mult decât dublu față de decembrie 2020, când constituia 51,8 USD/baril).

Condițiile respective au determinat formarea presiunilor inflaționiste la nivel internațional, ca urmare a creșterii în lanț a costurilor la mai multe categorii de servicii, resurse și produse.

Figura 1.1.3. Rata medie anuală a inflației pe țări în comparație cu anul precedent (%)



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Băncii Mondiale¹

Conform celor mai recente date publicate de FMI², inflația medie anuală pentru anul 2022 se estimează la nivelul de 8,8 la sută, în creștere cu 5,4 p.p. sau 158,7 la sută față de anul precedent. Totodată, e de menționat că grupul de țări din Europa de est, centrală și regiunea baltică a înregistrat o creștere a inflației semnificativ mai înaltă comparativ cu țările UE, fapt determinat de consecințele războiului din Ucraina (Figura 1.1.3).

Prognozele internaționale pentru anii următori denotă o temperare a ritmului de creștere economică mondială, iar statele emergente din spațiul european vor înregistra o relansare economică modestă în 2023, pe fundalul unei încetiniri a creșterii în țările avansate.

Luând în considerare evoluțiile menționate, pentru anii următori, conform prognozei FMI², ritmul de creștere economică mondială se va tempera, oscilând în jurul nivelului de 2,9 la sută în 2023, comparativ cu nivelul prognozat de 3,4 la sută în 2022 (Figura 1.1.1).

De menționat că, ca urmare a riscurilor asociate creșterii prețurilor la resursele energetice și la produsele alimentare pe fondul distorsionării relațiilor comerciale cu

Rusia, Belarus și alte țări din spațiu CSI cauzate de conflictul militar din Ucraina, pentru anul 2023 se anticipează un impact negativ semnificativ asupra economiilor dezvoltate. Astfel, creșterea economică pentru grupul de state respective a fost estimată în scădere la nivelul de 1,2 la sută în anul 2023, cu schimbări neesențiale în 2024 (Figura 1.1.1).

În contextul economic internațional nefavorabil din anul de raportare, Republica Moldova a fost lovită de o profundă criză inflaționistă care a avut un impact negativ asupra activității economice după recuperarea din anul 2021.

În anul 2022, economia Republicii Moldova a înregistrat o scădere a PIB-ului real cu 5,9 la sută comparativ cu anul 2021³. Pe categorii de utilizări, scăderea PIB a fost generată, în principal, de consumul gospodăriilor populației, cu o contribuție negativă de 3,3 la sută, și de formarea brută de capital, cu o contribuție negativă mai modestă de 1,7 la sută (Figura 1.1.4.). Totodată, o contribuție negativă de 1,5 la sută la creșterea PIB a avut exportul net de bunuri și servicii, drept consecință a creșterii volumului fizic al

Tabelul 1.1.1. Principali indicatori macroeconomici ai Republicii Moldova

Denumirea indicatorului	Valoarea în 2022	Modificare față de 2021
PIB, prețuri curente	272 555,9 mil. MDL	-5,9%
Rata anuală a inflației	30,2%	+16,3 p.p.
Rata de schimb MDL/USD	19,1579	+8,0%
Rata de schimb MDL/EUR	20,3792	+1,4%
Activele de rezervă	4 474,2 mil. USD	+14,7%
Deficitul Bugetului Public Național*	-1 916,8 mil. MDL	-21,7%
Datoria de stat	77 752,7 mil. MDL	+14,6%
Soldul contului curent ⁴	-2 275,2 mil. USD	+33,9%
Gradul de acoperire al importurilor cu exporturi de bunuri și servicii	47,0%	+3,2 p.p.
Poziția investițională internațională netă	-6 041,2 mil. USD	+15,8%
Rata șomajului	4,6%	+2,0 p.p.
Salariul mediu lunar brut	10 529,1 MDL	+15,5%
Remiterile personale totale	1 420,5 mil. USD	-12,9%

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNM, BNS

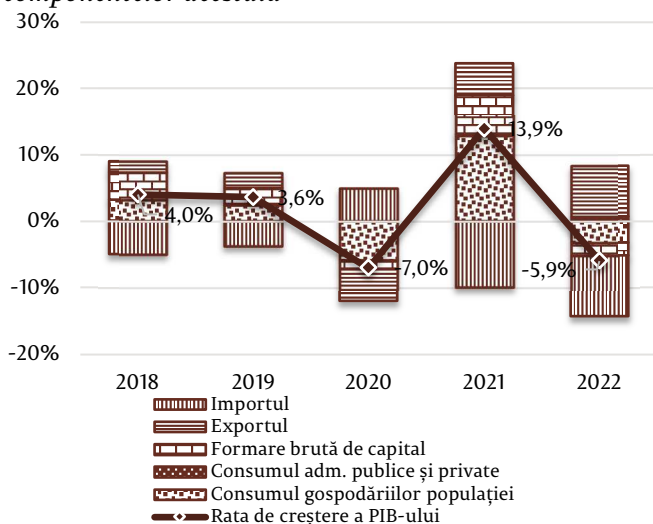
¹ Ha, Jongrim, M. Ayhan Kose, și Franziska Ohnsorge (2021). "One-Stop Source: A Global Database of Inflation." Policy Research Working Paper 9737. World Bank, Washington DC și cu actualizările ulterioare

² World Economic Outlook Update, Ianuarie 2023

³ Conform datelor preliminare, publicate de BNS

⁴ Indicatorii conturilor internaționale (BP, PII, DE) sunt calculați conform metodologiei MBP6

Figura 1.1.4. Evoluția PIB a Republicii Moldova și a componentelor acestuia



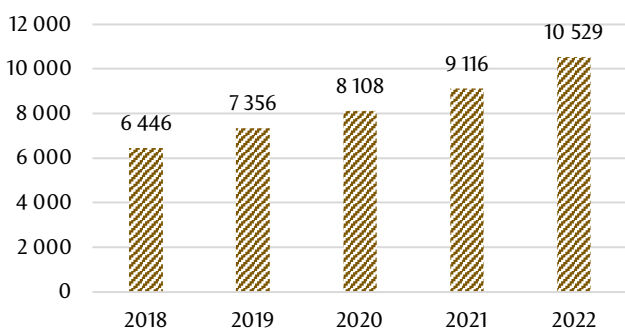
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

importurilor de bunuri și servicii corelată cu o creștere mai redusă a volumului exporturilor.

Pe categorii de resurse, tendința negativă a PIB-ului a fost condiționată de scăderea activității în majoritatea ramurilor economiei, cum ar fi agricultura (-2,7 la sută), construcțiile (-0,8 la sută), tranzacțiile imobiliare (-0,8 la sută) și industria prelucrătoare (-0,7 la sută). În perioada de declin al activității economice, totuși, unele ramuri s-au arătat reziliante, înregistrând o contribuție pozitivă la evoluția PIB-ului: activitatea financiară și de asigurări (+0,4 la sută), informații și comunicații (+0,3 la sută), activități de cazare și alimentație publică (+0,2 la sută), comerțul cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor (+0,2 la sută).

Veniturile medii ale populației s-au majorat în perioada analizată, cu un ritm mai lent comparativ cu rata inflației.

Figura 1.1.5. Salariul mediu unar brut, MDL



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

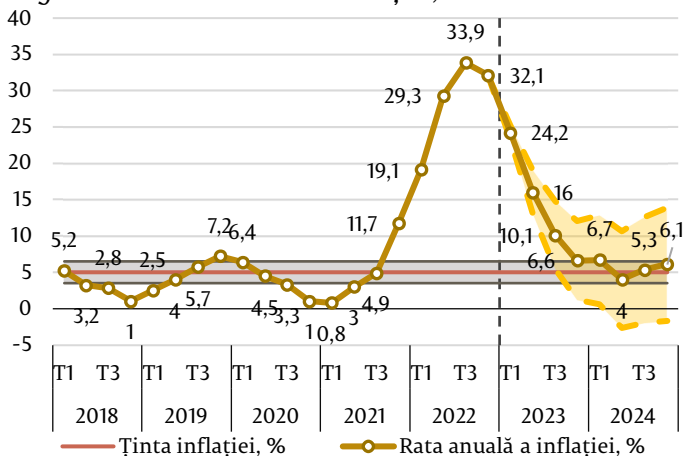
În anul 2022, salariul mediu lunar brut al populației a înregistrat o dinamică favorabilă, atingând nivelul de 10,529 MDL pe lună per persoană, în creștere cu 15,5 la sută față de anul precedent.

Rata inflației a cunoscut o tendință îngrijorătoare pe parcursul primelor trei trimestre ale anului 2022, cu o inversare a trendului în ultimul trimestru al anului.

Prețurile medii de consum în anul 2022 au crescut cu 30,24 la sută comparativ cu sfârșitul anului 2021, cele mai mari creșteri fiind înregistrate la serviciile prestate populației (44,0 la sută) și la produse alimentare (31,8 la sută). Rata anuală a inflației a continuat traiectoria ascendentă, stabilită în ultimul trimestru a anului 2021, până în luna octombrie 2022, atingând valoarea maximă de 34,62 la sută. Ulterior, pe parcursul ultimelor două luni ale trimestrului IV 2022 a fost observată o scădere a ratei inflației, până la nivelul de 30,2 la sută (Figura 1.1.6.). Descreșterea ratei anuale a inflației a continuat și în primul trimestru al anului 2023.

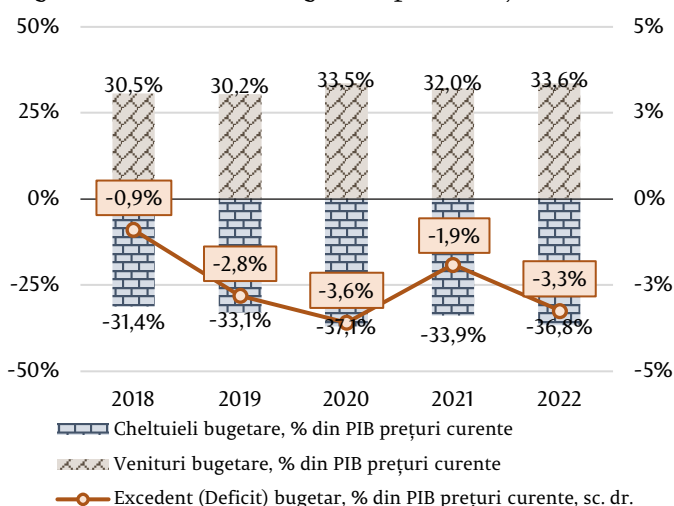
Pentru anii 2023-2024 se anticipează o scădere semnificativă a ratei inflației, până la valoarea de circa 4 la sută în trimestrul II 2024, cu o relansare moderată către valoarea de 6,1 la sută spre finele anului 2024. Totuși, prognoza inflației este puternic influențată de incertitudinile legate de tensiunile geopolitice din regiune, de prețurile la produsele alimentare pe piața internațională și de criza energetică pe parcursul orizontului de prognozare.

Figura 1.1.6. Rata anuală a inflației, %



Sursa: BNM, conform ultimei runde de prognoză disponibilă la 09.03.2023

Figura 1.1.7. Structura bugetului public național



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

Indicatorii bugetului public național s-au deteriorat în anul 2022, deficitul bugetar fiind în creștere comparativ cu anul precedent.

La finele anului 2022, deficitul bugetului public național a constituit 8 868,6 mil. MDL (în creștere cu 91,1 la sută față de anul precedent) sau 3,3 la sută din PIB (Figura 1.1.7). Creșterea deficitului bugetului public național a fost generată, în mare parte, de creșterea mai pronunțată a cheltuielilor destinate prestațiilor sociale (+33,9 la sută sau cu 9 556,9 mil. MDL mai mult față de anul precedent), cheltuielilor de personal (+14,0 la sută sau cu 2 624,1 mil. MDL mai mult față de anul precedent) și cheltuielilor pentru procurarea bunurilor și serviciilor (+11,5 la sută sau cu 1 918,8 mil. MDL mai mult față de anul precedent).

În același timp, creșterea deficitului a fost temperată de majorarea componentelor veniturilor bugetare, în special creșterea încasărilor din impozite și taxe (+16,5 la sută sau cu 8 135,4 mil MDL mai mult față de anul precedent), din contribuțiile și primele de asigurări obligatorii (+14,1 la sută sau cu 3 084,2 mil. MDL mai mult față de anul precedent) și din granturile primite (+85,5, la sută sau cu 2 092,0 mil. MDL mai mult față de anul precedent).

1.2. Datoria de stat

La situația din 30 septembrie 2022⁵, majoritatea indicatorilor de risc și de sustenabilitate ai datoriei de stat s-au încadrat în limitele stabilite.

La situația din 30.09.2022, valorile indicatorilor de risc și de sustenabilitate ai datoriei de stat s-au încadrat în limitele stabilite, cu excepția indicatorilor: VMS emise pe piața primară scadente în decurs de un an, fiind cu 2,1 p.p. mai mare comparativ cu valoarea maximă stabilită și datoria de stat cu rata dobânzii variabilă fiind cu 0,1 p.p. mai mare comparativ cu valoarea stabilită conform Programului „Managementul datoriei de stat pe termen mediu (2022-2024)”. Acest fapt se datorează emisiunii pe parcursul anului 2022 în volume mai mari a VMS, preponderent, pe termen scurt, în legătură cu cererea mai mare din partea investitorilor pentru VMS pe termen scurt.

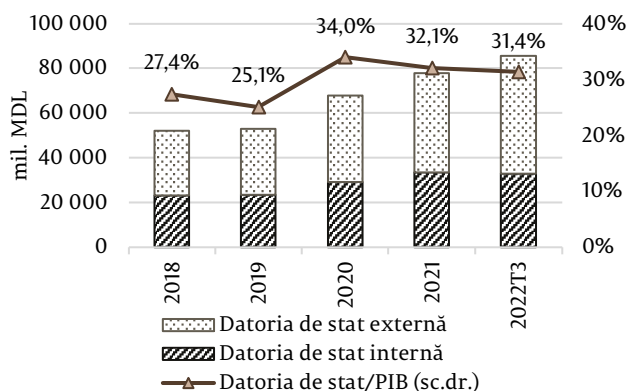
Tabelul 1.2.1. Parametrii de risc și sustenabilitate aferenți datoriei de stat

	Valori stabilite conform Programului „Managementul datoriei de stat pe termen mediu (2022-2024)”	Valoarea înregistrată la 30.09.2022
Parametrii de risc		
Datoria de stat scadentă în decurs de un an (% din total)	20% - 30% (maximum)	25,2%
Datoria de stat internă (% din total)	35% (minimum) - 50%	38,6%
Datoria de stat într-o anumită valută străină (% din total)	20% - 45% (maximum)	34,5%
Datoria de stat cu rata dobânzii variabilă (% din total)	25% - 45% (maximum)	45,1%
VMS emise pe piața primară scadente în decurs de un an (% din total)	80% - 90% (maximum)	92,1%
Perioada medie de maturitate pentru VMS emise pe piața primară (ani)	1,2 (minimum) - 2,0	1,3 ani
Parametri de sustenabilitate		
Serviciul datoriei de stat în raport cu veniturile bugetului de stat cu excepția granturilor (%)	≤ 8%	4,0%

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

⁵ Cele mai recente date disponibile la momentul elaborării Raportului asupra stabilității financiare

Figura 1.2.1. Datoria de stat



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

Ponderea datoriei de stat în PIB⁶ a înregistrat o scădere pe fundalul unui ritm de creștere superior al PIB-ului în raport cu soldul datoriei totale.

La situația din 30.09.2022, ponderea datoriei de stat în PIB s-a diminuat cu 0,7 p.p. comparativ cu finele anului 2021, constituind 31,4 la sută. Concomitent, ponderea serviciului datoriei de stat în veniturile bugetului de stat s-a menținut la valoare de 4,0 la sută.

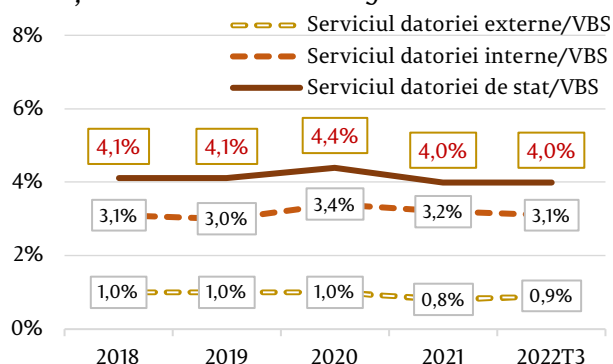
Datoria de stat s-a majorat exclusiv din contul extinderii finanțării externe, în contextul creșterii semnificative a costurilor de îndatorare internă.

Soldul datoriei de stat la 30 septembrie 2022 a constituit 85 500,4 mil. MDL, majorându-se cu 7 747,7 mil. MDL sau cu 10,0 la sută față de finele anului precedent exclusiv din contul majorării datoriei de stat externe (+8 066,6 mil. MDL), dar și ca rezultat al fluctuației ratei de schimb a USD față de alte valute. Totodată, micșorarea soldului datoriei de stat interne a fost condiționată, preponderent, de finanțarea internă netă negativă din contul VMS emise pe piața primară pe parcursul perioadei de referință (Figura 1.2.2).

Emisiunile VMS

Ministerul Finanțelor a menținut volumul anunțat al VMS în cadrul licitațiilor pe parcursul anului la un nivel cvazisimilar celui din decembrie 2021, având în vedere influențele mixte venite din ameliorarea percepției investitorilor ulterior perioadei

Figura 1.2.2. Raportul dintre serviciul datoriei de stat și veniturile totale ale bugetului de stat

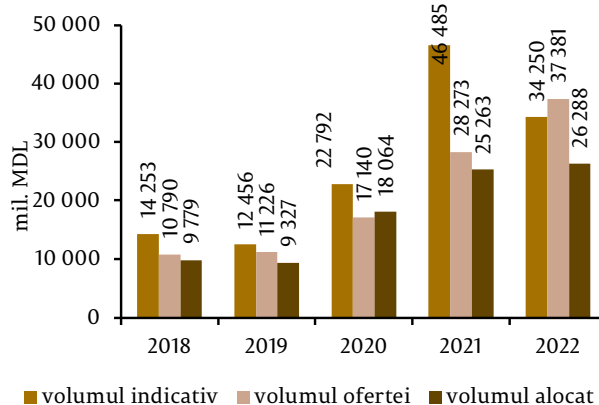


Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

electorale din a doua jumătate a anului 2021 și din deteriorarea temporară a apetitului pentru risc, odată cu declanșarea războiului din Ucraina contrabalansată, într-o anumită măsură de sporirea atractivității acestor plasamente – inclusiv ca urmare a deciziilor de politică monetară.

În 2022 raportul dintre volumul solicitat și cel anunțat în cadrul licitațiilor a devenit supraunitar ca urmare a sporirii semnificative a interesului investitorilor pentru VMS, alimentat de creșterea fulminantă a ratelor de dobândă aferente acestora. Însă, în încercarea sa de a se opune creșterii ratelor de dobândă, Ministerul Finanțelor a respins o parte din ofertele prezentate în cadrul licitațiilor și a plasat un volum de VMS sub cel anunțat. Chiar și în aceste condiții, volumul total al titlurilor puse în circulație a crescut, atingând un nou maxim istoric de 26 288,1 mil. MDL (Figura 1.2.3).

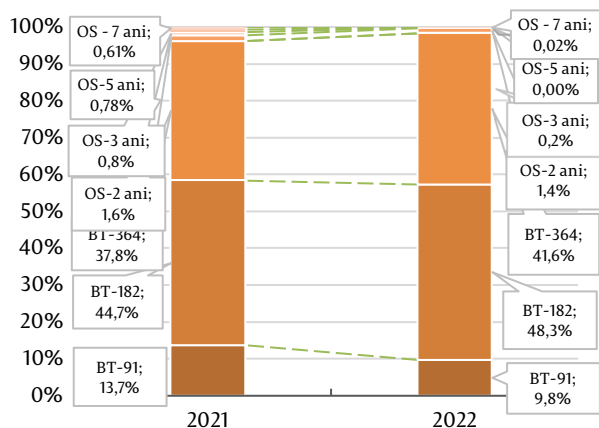
Figura 1.2.3. Volumul VMS emise prin intermediul licitațiilor



Sursa: BNM

⁶ Date provizorii ale PIB pentru anul 2022

Figura 1.2.4. Structura VMS după scadență



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

În condițiile specifice anului 2022, investitorii, exprimându-și aversiunea față de risc, au optat pentru VMS cu termenul de circulație până la un an, ponderea acestora ajungând la 99,6 la sută din totalul VMS comercializate.

Totodată, slăbirea pronunțată a interesului investitorilor pentru OS de 5 și 7 ani, exprimată prin volumele inesizabile solicitate de investitori pentru aceste plasamente, a impus sistarea emiterii acestora de către Ministerul Finanțelor din septembrie 2022, determinând o diminuare a scadenței medii a titlurilor emise de la 281 zile la 253 zile (Figura 1.2.4).

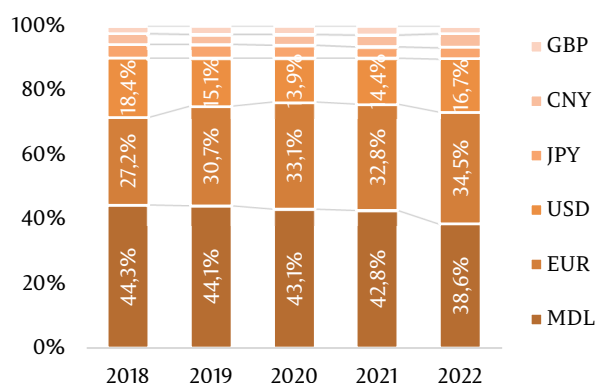
Volumul VMS solicitat de investitorii nebankari s-a majorat atingând valorile maxime din ultimii ani, însă băncile rămân în continuare principalii investitori în VMS.

Manifestarea pronunțată a interesului investitorilor nebankari pentru plasamente în VMS a fost ilustrată și de creșterea, la valorile maxime ale ultimilor ani, a volumelor procurate de aceștia pe parcursul anului 2022 – 6 687,0 mil. MDL (2021: 1 863,7 mil. MDL) sau un sfert din VMS plasate (2021: 7,4 la sută).

Riscul valutar este una din principalele categorii de riscuri asociate portofoliului datoriei de stat, afectând atât costul, cât și volumul acesteia.

La finele anului de referință, 61,4 la sută din portofoliul datoriei de stat îi revine datoriei de stat externe, în totalitate denominată în valută. Structura datoriei de stat pe monede, cu descompunerea coșului valutar DST, evidențiază vulnerabilitatea portofoliului datoriei de stat față de EUR și USD, ceea ce

Figura 1.2.5. Evoluția structurală a datoriei de stat în valută



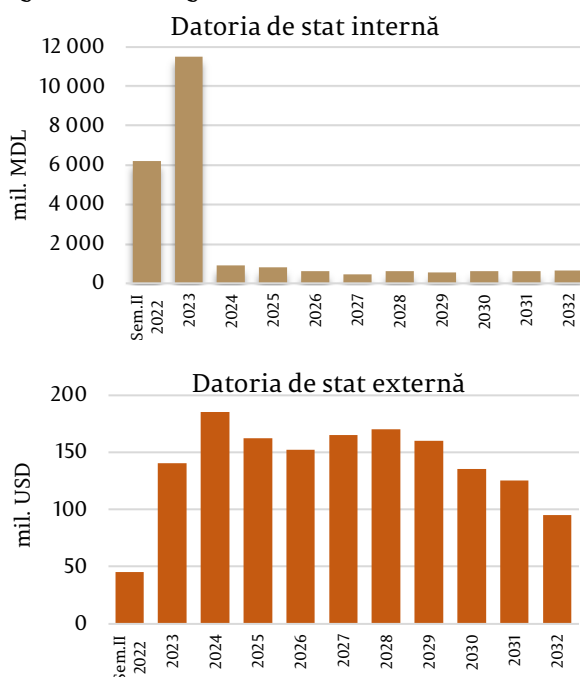
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

implică necesitatea monitorizării continue a riscului valutar. Astfel, ponderea datoriei de stat în EUR și USD formează împreună 51,2 la sută din portofoliul datoriei de stat (Figura 1.2.5).

Proгноza rambursării datoriei de stat interne denotă vârful de plată în anul 2023, fiind constituită, preponderent, din instrumente cu termenul de rambursare scurt.

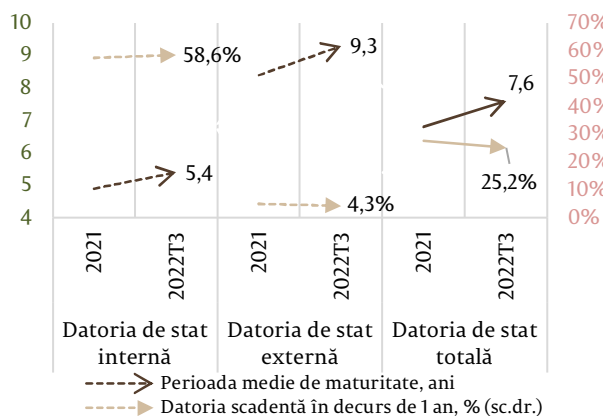
Segmentul de datorie de stat internă pe termen scurt, ce urmează a fi refinanțat în fiecare an prin noi emisiuni de VMS, reprezintă, conform Ministerului Finanțelor, un risc semnificativ pentru bugetul de stat în contextul unor eventuale majorări ale ratelor de dobândă pe piața internă.

Figura 1.2.6. Proгноza rambursării datoriei de stat



Sursa: Ministerul Finanțelor

Figura 1.2.7. Perioada medie de maturitate a datoriei de stat și datoria scadentă într-un an



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

Riscul de refinanțare al datoriei externe rămâne a fi unul redus datorită profilului de rambursare relativ omogen în timp.

Analiza profilului de rambursare a datoriei de stat externe arată o distribuție relativ omogenă a plăților începând cu anul 2025 și, respectiv, un risc de refinanțare redus. Totodată, în anul 2024 se evidențiază vârful de plată al plăților spre rambursare. Perioada medie de maturitate a datoriei externe este semnificativ mai favorabilă în raport cu cea internă, constituind 9,3 ani.

Din perspectiva perioadei medii de maturitate și a datoriei scadente într-un an, datoria de stat internă prezintă o acumulare de risc de rată a dobânzii la ulterioara finanțare a deficitului bugetului de stat.

La situația de la finele de referință, 58,6 la sută din datoria de stat internă urmează să ajungă la scadență în decurs de un an. Comparativ cu anul 2021, datoria de stat internă scadentă în decurs de un an s-a majorat cu 1,0 p.p.

Spre deosebire de datoria de stat internă, datoria de stat externă, datorită instrumentelor pe termen lung, se încadrează în limite sigure, astfel încât doar 4,3 la sută din aceasta urmează să ajungă la scadență în decurs de un an.

Aproape jumătate din datoria de stat totală este expusă la fluctuațiile ratelor de dobândă.

La situația din 30 septembrie 2022, se observă un trend ascendent al datoriei de stat interne cu rată flotantă a dobânzii, constituind 55,8 la sută din totalul datoriei de stat interne, mai

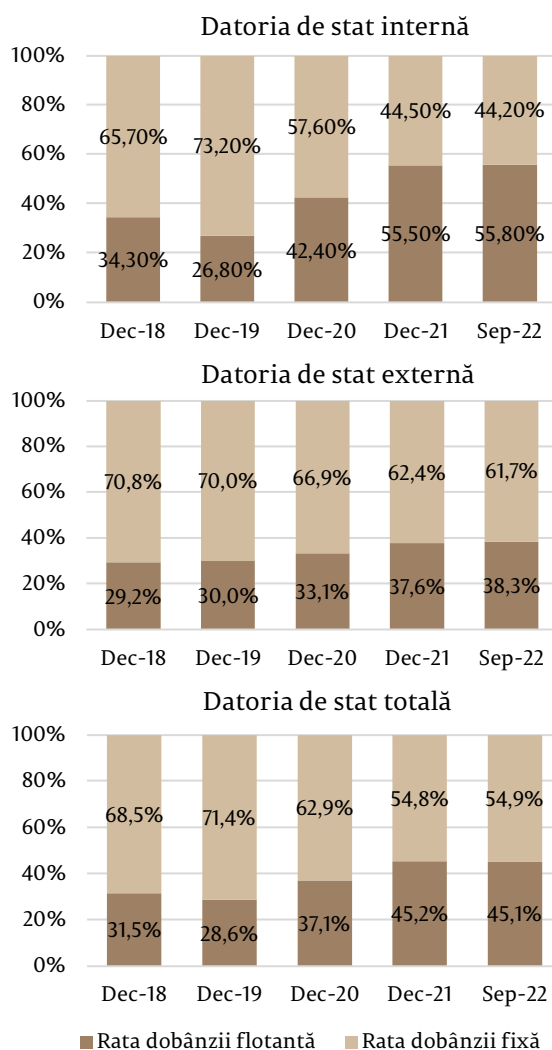
mult cu 0,8 p.p. față de situația de la sfârșitul anului 2021.

Evoluția respectivă se explică prin creșterea ponderii BT în circulație, care deși se emit la o rată fixă a dobânzii, comportă o expunere majoră față de fluctuația ratelor de dobândă datorită maturității scurte a acestora.

Și în cazul datoriei de stat externe se atestă o majorare a ponderii datoriei cu rata dobânzii flotantă. Astfel, la 30 septembrie 2022, datoria de stat externă cu rata dobânzii flotantă a constituit 38,3 la sută din totalul datoriei de stat externe, cu 0,7 p.p. mai mult comparativ cu sfârșitul anului 2021.

În ceea ce privește datoria de stat totală, ponderea datoriei cu rata dobânzii flotantă reprezintă 45,1 la sută și reflectă o micșorare ușoară cu 0,1 p.p. comparativ cu sfârșitul anului 2021.

Figura 1.2.8. Structura datoriei de stat pe tipuri de rată a dobânzii



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

Datoria de stat internă este expusă, într-o mare măsură, riscului de creștere a ratei de dobândă, întrucât 3/5 din datoria de stat internă urmează să fie refixată⁷ la rate noi de dobândă în decurs de 1 an.

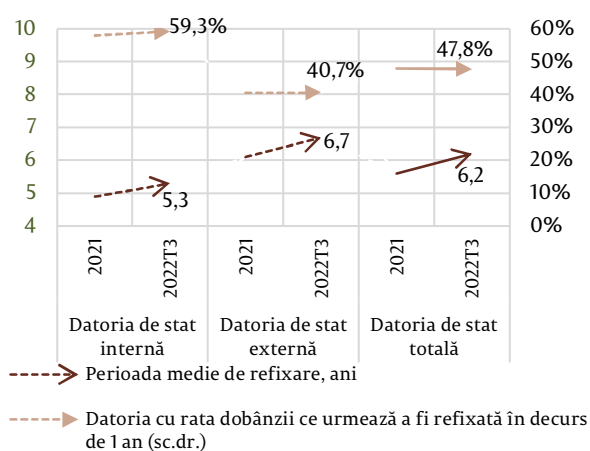
Pe parcursul a nouă luni ale anului 2022, ponderea datoriei de stat interne cu rata dobânzii ce urmează a fi refixată în decurs de un an a înregistrat o creștere de 1,3 p.p. comparativ cu valoarea înregistrată la sfârșitul anului 2021 și a constituit 59,3 la sută. Astfel, o majorare a ratelor de dobândă pe piața internă afectează direct costurile aferente datoriei de stat interne.

Ratele de dobândă aferente datoriei de stat interne sunt refixate, în medie, în decurs de 5,3 ani, cu 1 an mai puțin comparativ cu finele anului precedent.

Totodată, 40,7 la sută din datoria de stat externă urmează să fie refixată în decurs de 1 an, iar ratele de dobândă aferente datoriei de stat externe sunt refixate, în medie, în decurs de 6,7 ani, cu 0,6 ani mai puțin comparativ cu sfârșitul anului 2021.

În ceea ce privește datoria de stat în ansamblu, perioada de refixare a întregului portofoliu este de 6,2 ani (în creștere cu 0,6 ani comparativ cu 2021), iar 47,8 la sută din aceasta urmează a fi refixată la rate noi de dobândă în decurs de 1 an, astfel

Figura 1.2.9. Perioada medie de refixare a datoriei de stat și datoria care urmează a fi refixată în decurs de 1 an



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor Ministerului Finanțelor

⁷ Indicatorul privind perioada medie de refixare este cu atât mai sigur cu cât deține o valoare mai mare, la fel ca și indicatorul riscului de refinanțare – perioada medie de maturitate

evidențiindu-se expunerea datoriei de stat față de riscul ratei de dobândă.

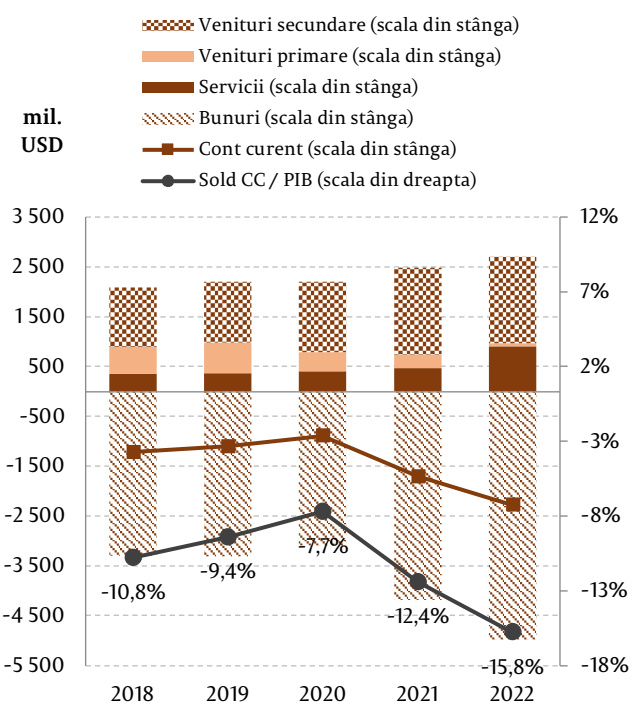
1.3. Evoluția sectorului extern⁸

Conform datelor preliminare, în anul 2022, deficitul contului curent al balanței de plăți a Republicii Moldova s-a majorat ca urmare a sporirii deficitului comerțului exterior cu bunuri și a diminuării excedentului veniturilor primare.

Deficitul contului curent al balanței de plăți a Republicii Moldova, s-a majorat comparativ cu cel înregistrat în anul 2021, atât ca valoare absolută, cât și raportat la PIB. Deficitul a constituit 2 275,2 mil. USD, în creștere cu 33,9 la sută față de anul precedent. Raportat la PIB, deficitul contului curent a constituit -15,8 la sută, înregistrând o dinamică nefavorabilă de 3,4 p.p. față de anul precedent (Figura 1.3.1).

Această evoluție a fost determinată de majorarea deficitului comerțului exterior cu bunuri, precum și de scăderea excedentului veniturilor primare, în timp ce balanța serviciilor s-a majorat substanțial, însă insuficient pentru a acoperi impactul negativ menționat.

Figura 1.3.1. Contul curent – componente principale



Sursa: BNM

⁸ Comentariile analitice complete privind evoluția conturilor internaționale pot fi accesate la adresa: <https://bnm.md/ro/content/conturile-internationale-ale-republicii-moldova-anul-2022-date-trimestriale-provizorii>

Deficitul comerțului exterior cu bunuri⁹ a constituit 4 983,6 mil. USD, majorându-se cu 18,9 la sută din cauza creșterii mai accentuate a importurilor de bunuri (+28,6 la sută sau +1 933,2 mil. USD) comparativ cu a exporturilor (+44,5 la sută sau +1 139,8 mil. USD).

În 2022, evoluția importurilor și exporturilor de bunuri a fost marcată de situația geopolitică din regiune.

Majorarea importului de bunuri înregistrat în bilanța de plăți, până la 8 685,7 mil. USD, a fost determinată de produsele minerale, al căror import a sporit de 2,4 ori comparativ cu anul 2021, atât pe seama majorării prețurilor produselor petroliere, cât și majorării volumelor fizice ale unor categorii de produse minerale. De menționat că o parte importantă din produsele minerale importate, în special motorina și benzinele auto, au fost reexportate în Ucraina. A fost înregistrată creșterea importurilor din toate zonele geografice, astfel importurile din UE-27 au crescut cu 44,1 la sută, din CSI - cu 7,7 la sută și din alte țări - cu 25,5 la sută.

Livrările din UE-27 au reprezentat 57,0 la sută din totalul importurilor, din CSI - 24,7 la sută și din alte țări - 18,3 la sută.

Creșterea exportului de bunuri, până la 3 702,0 mil. USD, a fost determinată de exportul de produse minerale, care au înregistrat cea mai mare creștere - cu 586,5 mil. USD (de 22,9 ori), în mare parte, ca urmare a reexportului de uleiuri din petrol și din minerale bituminoase în Ucraina. Produsele agroalimentare au fost în continuare principala categorie de bunuri exportate (54,2 la sută din total), exportul acestora a crescut cu 35,6 la sută față de anul 2021, în special, pe seama majorării exporturilor de uleiuri de floarea-soarelui, porumb și semințe de floarea-soarelui. În anul de raportare, 54,1 la sută din exporturile de bunuri au fost direcționate către UE-27, 28,7 la sută au fost orientate către CSI, iar restul au fost destinate altor țări.

Contribuții semnificative la creșterea exporturilor au avut cele către CSI, care au crescut de 2,2 ori față de anul 2021 și cele către UE-27, care au crescut cu 40,9 la sută, în timp ce exporturile către alte țări s-au diminuat.

Exporturile de servicii au depășit importurile de servicii, în mare parte, datorită creșterii serviciilor de călătorii.

Excedentul comerțului exterior cu servicii (904,1 mil. USD) s-a majorat cu 91,4 la sută față de anul 2021. Exporturile de servicii au crescut cu 39,1 la sută (+640,0 mil. USD), în timp ce importurile au sporit cu 17,9 la sută (+208,2 mil. USD). În cadrul exporturilor, cea mai mare contribuție au avut-o serviciile de călătorii. În cadrul serviciilor de călătorii, cele personale s-au majorat de 2,1 ori, iar călătoriile de afaceri - cu 13,9 la sută. Exportul serviciilor de transport s-a majorat cu 53,7 la sută, iar al celor de informatică - cu 32,6 la sută. Majorarea importurilor de servicii a rezultat din creșterea importurilor de servicii de transport (+33,2 la sută, în special transportul de mărfuri care a sporit cu 17,2 la sută) și de călătorii (+17,3 la sută față de anul 2021).

În anul 2022, soldurile pozitive ale bilanțelor veniturilor primare și secundare s-au diminuat.

Scăderea excedentului veniturilor primare, de 4,1 ori față de anul 2021, până la 65,5 mil. USD, a fost determinată de majorarea semnificativă a ieșirilor (+29,4 la sută, însumând 831,3 mil. USD), în timp ce intrările de venituri primare au scăzut (-1,3 la sută, până la 896,8 mil. USD). Remunerarea salariaților rezidenți pentru munca prestată patronilor nerezidenți a scăzut cu 6,1 la sută, până la 834,0 mil. USD, iar plățile de venituri din investiții directe s-au majorat (+39,3 la sută), însumând 661,2 mil. USD.

Veniturile secundare au înregistrat o scădere a excedentului cu 0,8 la sută față de anul 2021, până la 1 738,9 mil. USD. Transferurile personale primite din exterior de rezidenți moldoveni s-au micșorat cu 2,3 la sută și au totalizat 1 203,3 mil. USD.

⁹ Datele privind comerțul exterior cu bunuri, elaborate în conformitate cu metodologia bilanței de plăți (BPM6) conțin un șir de ajustări comparativ cu datele elaborate de BNS, pentru mai multe detalii privind ajustările

recomandăm consultarea metodologiei [<https://bnm.md/ro/content/conturile-internationale-metodologia-de-compilare-si-baza-informatiionala>]

Valoarea netă a asistenței tehnice, ajutorului umanitar și a granturilor primite în cadrul cooperării internaționale de toate sectoarele instituționale a crescut cu 61,0 la sută în anul 2022 și a constituit 563,3 mil. USD.

Remiterile personale¹⁰ primite de rezidenții Republicii Moldova în anul 2022 s-au diminuat cu 3,6 la sută față de anul 2021 și au constituit 1 985,8 mil. USD, ceea ce reprezintă 13,8 la sută raportat la PIB (-1,2 p.p. comparativ cu anul 2021).

Soldul contului de capital a fost pozitiv pentru prima dată în ultimii 5 ani, iar valoarea necesarului net de finanțare externă a constituit 15,6 la sută din PIB.

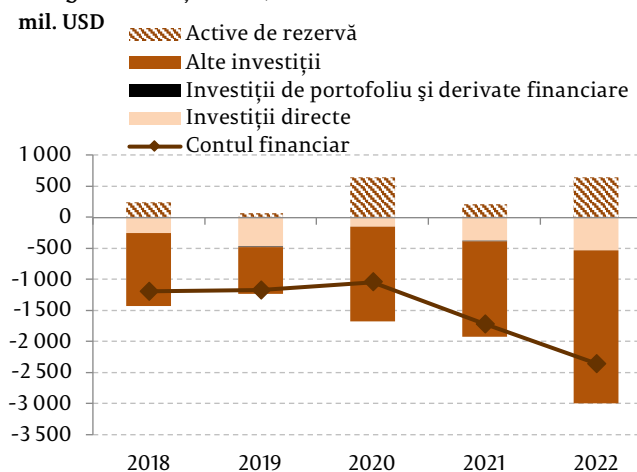
Contul de capital a consemnat intrări nete de 20,2 mil. USD, în timp ce în anul 2021 s-au înregistrat ieșiri nete de 51,0 mil. USD. Soldul contului de capital a fost determinat de intrările de asistență tehnică din exterior ale administrației publice pentru finanțarea proiectelor investiționale, care au constituit 40,6 mil. USD, iar ieșirile nete de capital înregistrate în sectorul privat au însumat 20,3 mil USD.

Drept rezultat al tranzacțiilor curente și de capital ale rezidenților Republicii Moldova cu nerezidenții, necesarul net de finanțare externă a constituit 2 255,0 mil. USD (15,6 la sută în raport cu PIB).

Contul financiar s-a soldat cu intrări nete semnificative în valoare de 2 357,2 mil. USD (Figura 1.3.2), ca urmare a creșterii pasivelor, pe fundalul scăderii activelor financiare externe.

Pasivele externe s-au majorat pe seama preponderenței intrărilor de mijloace financiare ca rezultat al creșterii angajamentelor externe sub formă de împrumuturi – cu 780,4 mil. USD. Astfel, administrația publică a contractat în anul 2022 împrumuturi externe noi în valoare de 799,3 mil. USD și a rambursat 115,8 mil. USD. BNM a rambursat 24,2 mil. USD din împrumuturile contractate anterior de la FMI.

Figura 1.3.2. Evoluția contului financiar, pe categorii funcționale, fluxuri nete



Notă: (+) ieșiri nete, (-) intrări nete de capital
Sursa: BNM

Băncile licențiate au efectuat trageri nete în sumă de 115,4 mil. USD, iar celelalte sectoare – trageri nete de 5,6 mil. USD.

Angajamentele externe sub formă de investiții directe s-au majorat, pe parcursul anului 2022, cu 592,0 mil. USD, dinamică determinată de reinvestirea profiturilor însumă de 468,4 mil. USD, de creșterea netă a participațiilor la capital și a acțiunilor în proprietatea nerezidenților cu 102,6 mil. USD, precum și a instrumentelor de natura datoriei în sumă de 21,1 mil. USD. La creșterea pasivelor au contribuit și cele sub formă de credite comerciale și avansuri (+245,8 mil. USD), numerar și depozite (+68,7 mil. USD), investiții de portofoliu (+1,0 mil. USD), în timp ce alte pasive s-au diminuat cu 4,0 mil. USD.

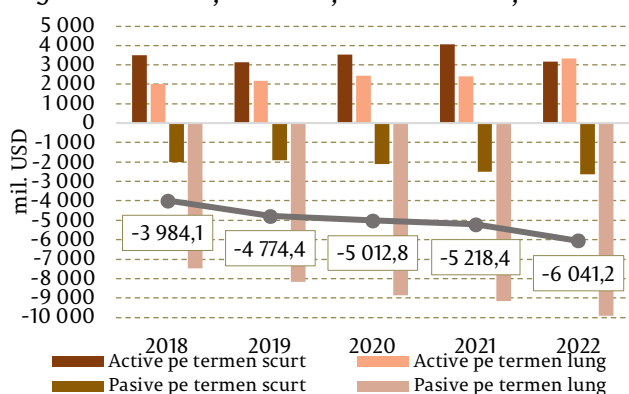
Diminuarea netă a activelor externe a fost determinată de scăderea cu 1 384,6 mil. USD a activelor sub formă de numerar și depozite și a creditelor comerciale și avansurilor – cu 24,2 mil. USD. Concomitent, activele de rezervă s-au majorat cu 637,3 mil. USD, investițiile directe – cu 55,4 mil. USD, împrumuturile – cu 40,4 mil. USD, investițiile de portofoliu – cu 1,9 mil. USD.

Soldul net debitor al poziției investiționale internaționale a Republicii Moldova a fost în creștere în anul 2022.

¹⁰ Remiterile personale reprezintă un articol suplimentar la balanța de plăți și reflectă suma remunerării nete a salariaților (excluzând cheltuielile lucrătorilor suportate în

țara-gază și unele taxe și impozite achitate de rezidenți peste hotare), a transferurilor personale și a celor de capital între gospodăriile casnice

Figura 1.3.3. Poziția investițională internațională



Sursa: BNM

La 31.12.2022, poziția investițională internațională a Republicii Moldova a constituit -6 041,2 mil. USD, soldul debitor aprofundându-se față de sfârșitul anului 2021 cu 15,8 la sută (Figura 1.3.3.).

Poziția activelor financiare externe a constituit 6 472,7 mil. USD, în creștere cu 0,4 la sută de la începutul anului, iar a pasivelor -12 513,9 mil. USD, în creștere cu 7,3 la sută.

Majorarea poziției activelor financiare externe pe parcursul anului 2022 a fost determinată de creșterea cu 16,9 la sută a poziției activelor sub formă de investiții directe, cu 14,7 la sută a poziției activelor de rezervă și cu 14,1 la sută a celor sub formă de investiții de portofoliu. Concomitent, pozițiile activelor sub formă de alte investiții au scăzut cu 27,9 la sută, în special, a celor sub formă de numerar și depozite, care s-au diminuat cu 47,6 la sută, dar și a celor sub formă de credite comerciale și avansuri (-9,3 la sută).

Activele oficiale de rezervă au înregistrat valori superioare criteriilor de suficiență.

Activele oficiale de rezervă au constituit 4 474,2 mil. USD la 31.12.2022, ceea ce corespunde tuturor criteriilor de suficiență:

- acoperirea a cel puțin 3 luni de importuri de bunuri și servicii (au acoperit 5,3 luni de import efectiv);
- acoperirea integrală prin rezerve a datoriei externe pe termen scurt (au acoperit 171,1 la sută);

¹¹ Inclusiv tranșele la creditele ECF și EFF primite în decembrie 2021 de la FMI (reflectate conform Îndrumarului metodologic al FMI Statistica DE, 2014 <https://www.imf.org/external/np/sta/ed/ed.htm> para 2.26); datele publicate de Ministerul Finanțelor privind

- acoperirea a 20 la sută din masa monetară M2 (au acoperit 94,2 la sută);
- acoperirea a 100-150 la sută din suma: 30 la sută din datoria externă pe termen scurt + 15 la sută din alte angajamente externe + 5 la sută din M2 + 5 la sută din exporturi de bunuri și servicii (au acoperit 216,9 la sută).

Evoluția poziției pasivelor a fost determinată de creșterea cu 10,5 la sută a angajamentelor sub formă de alte investiții (până la 7 558,2 mil. USD) și cu 2,6 la sută a celor sub formă de investiții directe, însumând 4 926,4 mil. USD. Alte investiții au constat în proporție de 64,0 la sută din împrumuturi, 27,6 la sută - credite comerciale și avansuri, 5,0 la sută - drepturi speciale de tragere, 2,7 la sută - numerar și depozite și 0,7 la sută - alte pasive.

Datoria externă brută a Republicii Moldova a constituit aproximativ 66 la sută raportat la PIB, cea mai mare parte revenind datoriei private.

Datoria externă brută a Republicii Moldova a crescut pe parcursul anului 2022 cu 8,0 la sută, totalizând 9 457,8 mil. USD la 31.12.2022, ceea ce constituie 65,6 la sută raportat la PIB (+1,6 p.p. față de 31.12.2021).

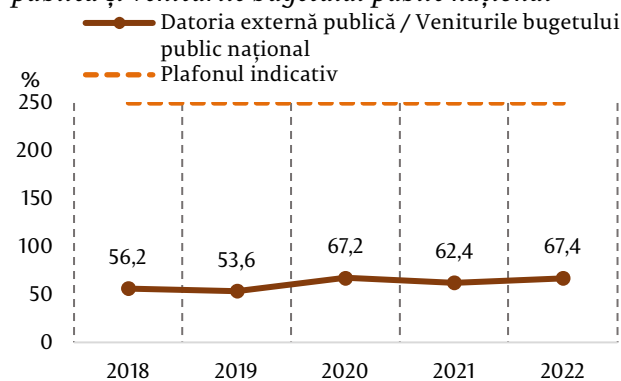
Din punctul de vedere al structurii pe scadențe (scadența originală), majorarea datoriei externe, pe parcursul anului 2022, a fost determinată de sporirea datoriei pe termen lung cu 9,3 la sută, comparativ cu situația din 31.12.2021, până la nivelul de 6 843,0 mil. USD. Datoria externă pe termen scurt s-a majorat, pe parcursul anului 2022, cu 4,7 la sută și a constituit 2 614,8 mil. USD la 31.12.2022.

Datoria externă publică a reprezentat 34,5 la sută din totalul datoriei externe, însumând 3 263,6 mil. USD¹¹ (+19,5 la sută de la începutul anului). Datoria externă privată a ajuns la 6 194,2 mil. USD (+2,8 la sută față de 31.12.2021).

Datoria externă publică a rămas sustenabilă, toți indicatorii gradului de îndatorare externă fiind în limitele plafoanelor stabilite de Banca

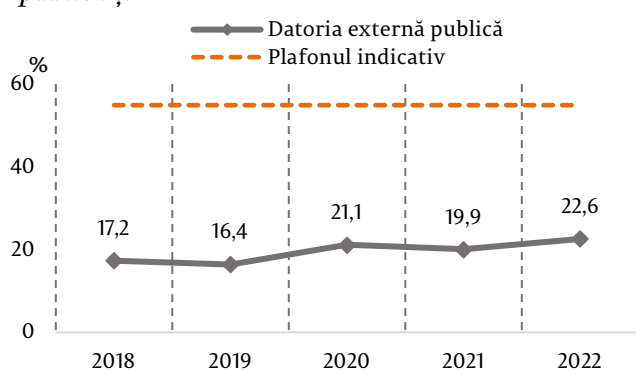
soldul datoriei de stat la situația din 31.12.2021 nu includ aceste sume, ele fiind reflectate cu data de 28.01.2022 (data intrării în vigoare a Legii nr. 7/2022 și Legii nr. 8/2022, care aproba atragerea de către Guvernul Republicii Moldova a împrumutului de stat extern din partea FMI)

Figura 1.3.4. Raportul dintre datoria externă publică și veniturile bugetului public național



Sursa: BNM, Ministerul Finanțelor

Figura 1.3.5. Raportul dintre datoria externă publică și PIB



Sursa: BNM

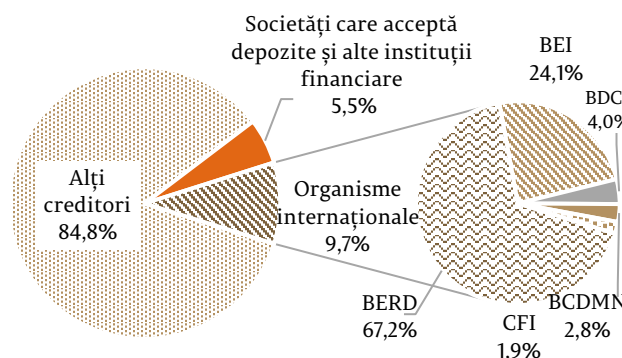
Mondială și FMI¹²: datoria externă publică raportată la veniturile bugetului public național a constituit 67,4 la sută (Figura 1.3.4), iar raportul dintre datoria externă publică și PIB – 22,6 la sută (Figura 1.3.5).

Structura principalilor creditori ai sectorului privat este prezentată în Figura 1.3.1. Conform situației de la 31.12.2022, la organizații internaționale (9,7 la sută din total) s-a remarcat BERD, cu 67,2 la sută, urmat de BEI cu 24,1 la sută, însă ponderea majoră, de 84,8 la sută, le-a revenit altor creditori, atât bănci, cât și societăți nefinanciare.

Analiza indicatorilor principali ai datoriei externe denotă o calitate constantă a finanțării externe avantajoase, exprimate indirect prin rata medie trimestrială implicită a dobânzii la datoria externă sub formă de împrumuturi și alocări de DST, care, la sfârșitul anului 2022, s-a menținut la nivelul de 0,4 la sută.

¹² Plafoane indicative în baza scorului CPIA (Country Policy and Institutional Assessment) elaborat de Banca Mondială. În anul 2019, indicele IDA resource allocation al Republicii Moldova a fost 3,7, astfel plafoanele s-au stabilit la nivelul:

Figura 1.3.6. Structura pe creditori a datoriei private



Sursa: BNM

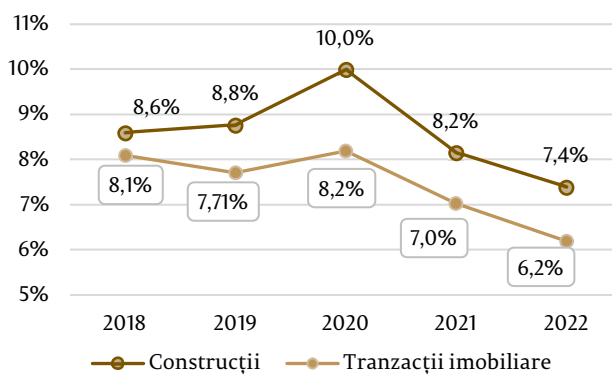
Scadența medie implicită a datoriei externe pe termen lung sub formă de împrumuturi a manifestat o tendință pozitivă, de la 5,8 ani la 31.12.2021, până la 8,0 ani la sfârșitul anului 2022, ceea ce reflectă noi valorificări de finanțare pe termen lung, fapt confirmat și prin evoluția ratei reînnoirii finanțării.

1.4. Sectorul imobiliar

După o dezvoltare vertiginoasă a pieței imobiliare în anul 2021 pe toate segmentele acesteia, anul 2022 a fost marcat de reducerea activității pe piața imobiliară, în special a segmentului rezidențial.

Anul 2022 s-a caracterizat prin descreșterea cu 5,9 la sută a PIB față de anul 2021. La descreșterea PIB au contribuit inclusiv sectorul construcțiilor (-0,8 la sută) și sectorul imobiliar (-0,8 la sută).

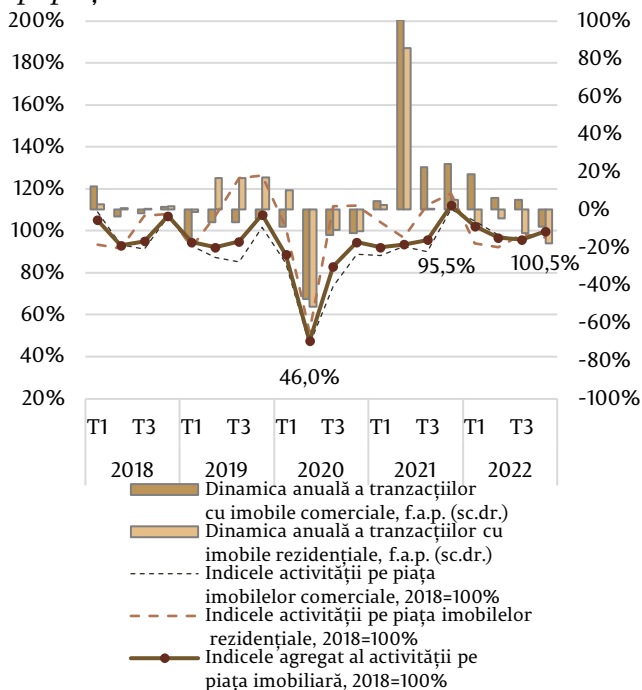
Figura 1.4.1. Evoluția ponderii sectoarelor "Construcții" și "Tranzacții imobiliare" în PIB



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

55 la sută pentru raportul dintre datoria externă publică și PIB, 250 la sută pentru raportul dintre datoria externă publică și veniturile bugetului public național

Figura 1.4.2. Dinamica activității de tranzacționare pe piața imobiliară



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor ASP

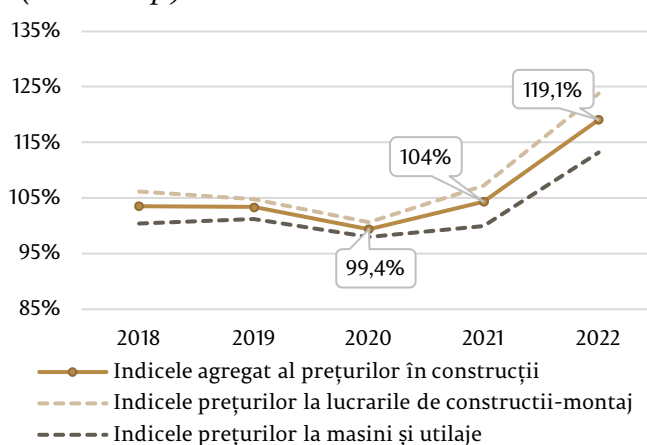
Pe parcursul anului a fost înregistrată o descreștere în ponderea activității economice în cadrul PIB aferent domeniilor construcțiilor (-0,8 p.p.) și tranzacțiilor imobiliare (-0,8 p.p.) față de anul precedent.

Activitatea de tranzacționare pe parcursul anului 2022 s-a caracterizat prin menținerea tendinței de încetinire a activității pe piața imobiliară rezidențială, înregistrată începând cu trimestrul IV 2021. Pe parcursul trimestrului IV 2022 s-a observat o ușoară înviorare pe piața nerezidențială, care a avut o influență pozitivă asupra indicelui de activitate pe piața imobiliară¹³ (Figura 1.4.2).

Conform datelor Departamentului cadastru al Agenției Servicii Publice, pe parcursul anului 2022 au fost înregistrate 336,6 mii de tranzacții imobiliare, în creștere nesemnificativă cu 0,1 la sută față de anul precedent. Menținerea nivelului s-a datorat, pe de o parte, înviorării pe piața imobilelor comerciale (înregistrând o creștere cu 4,4 la sută față de anul precedent), iar pe de altă parte, reducerii numărului de tranzacții de vânzare-cumpărare pe segmentul rezidențial cu 29,8 la sută, activitatea cea mai redusă fiind în trimestrul IV.

¹³ Indicele activității pe piața imobiliară reprezintă un indice în lanț, calculat pe baza datelor trimestriale aferente

Figura 1.4.3. Evoluția indicelui de cost în construcții (100%=f.a.p.)



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

Costurile construcțiilor au continuat să crească în 2022, fiind, preponderent, determinate de scumpirile aferente lucrărilor de construcție-montaj, materialelor de construcții, mașinilor și utilajelor.

Indicele prețurilor în construcții a continuat tendința de creștere înregistrată primar la începutul trimestrului IV 2020, fenomenul fiind caracteristic pentru ambele componente ce țin de prețurile la lucrările de construcții-montaj, precum și cele ce țin de mașini și utilaje. Astfel, indicele de cost în construcții pe parcursul anului analizat a crescut cu 19,1 la sută față de anul precedent (Figura 1.4.3).

De asemenea, în anul 2022 se atestă micșorarea investițiilor (în prețuri comparabile) în active imobilizate, ceea ce ar putea influența negativ volumul ofertei de imobile nou-construite.

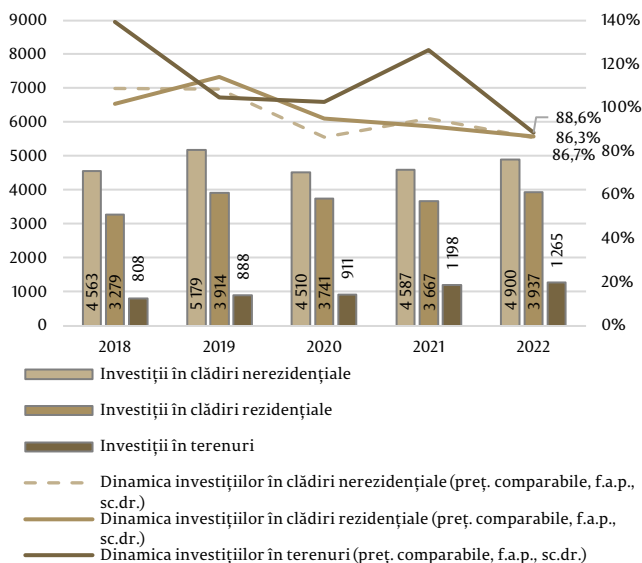
Conform datelor BNS, investițiile în clădiri rezidențiale au înregistrat valoarea de 3 936,7 mil. MDL, în descreștere cu 13,3 la sută comparativ cu anul 2021.

Totodată, investițiile în bunurile imobile s-au diminuat, în termeni anuali, cu 13,7 la sută în cazul clădirilor nerezidențiale și cu 11,4 la sută în cazul terenurilor (Figura 1.4.4).

Numărul de autorizații de construcții eliberate pe parcursul anului de raportare este în diminuare față de anul 2021 datorită segmentului rezidențial. Astfel, în 2022 au fost eliberate 2 301 autorizații de construcții pentru clădiri rezidențiale (în descreștere cu

numărului de tranzacții imobiliare înregistrate de către Departamentul cadastru al Agenției Servicii Publice

Figura 1.4.4. Investiții în tipuri de active imobilizate



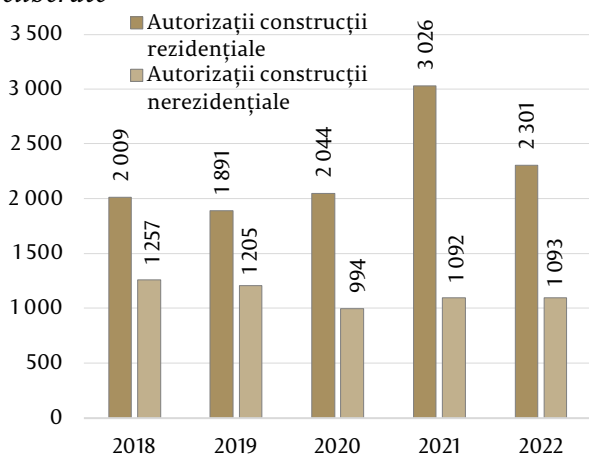
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

24,0 la sută în termeni anuali, dar în limitele tendinței anilor 2018-2020) și 1 093 autorizații de construcții pentru clădiri nerezidențiale, similar anului precedent (Figura 1.4.5).

Pe profil teritorial, repartizarea autorizațiilor de construcție denotă concentrarea activității viitoare în mun. Chișinău și regiunea centrală a Republicii Moldova.

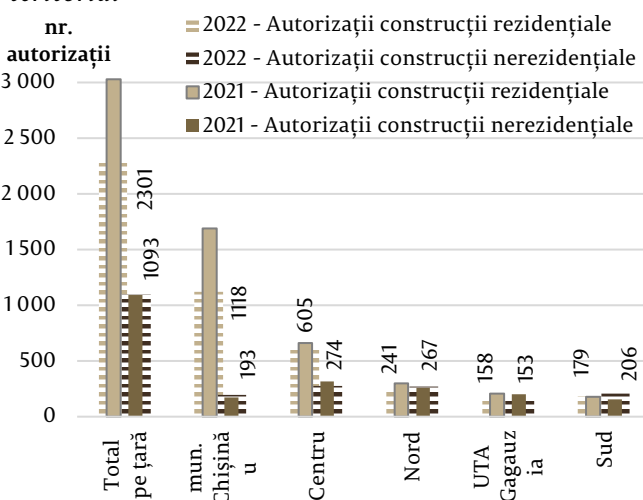
La finele anului 2022, circa 48,6 la sută din autorizațiile de construcție a imobilelor rezidențiale au fost emise în mun. Chișinău, în descreștere cu 33,8 la sută comparativ cu anul precedent. Pe fundalul evoluției respective, ponderea autorizațiilor de construcție a imobilelor rezidențiale din alte regiuni a înregistrat diminuări între 7,8 și 23,7 la sută în funcție de regiune (Figura 1.4.6).

Figura 1.4.5. Numărul de autorizații de construcții eliberate



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

Figura 1.4.6. Autorizații de construcții pe profil teritorial



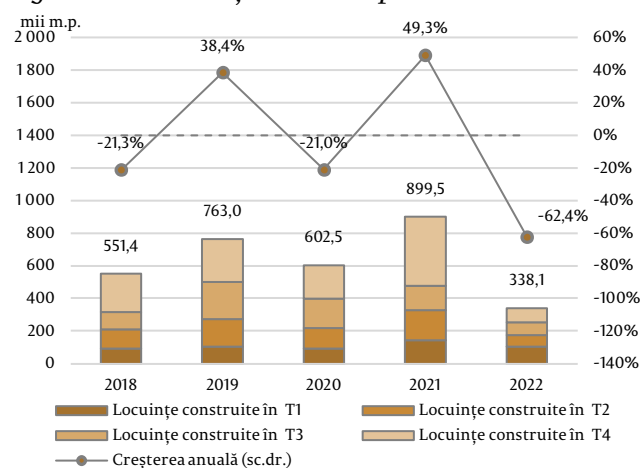
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

Totodată, la finele anului de raportare, cea mai mare pondere de autorizații de construcție a imobilelor nerezidențiale a fost înregistrată în regiunea centru, fiind la nivelul de 25,1 la sută, în descreștere cu 13,3 la sută față de anul precedent (Figura 1.4.6).

Majorarea galopantă a costurilor în sectorul construcțiilor, micșorarea semnificativă a numărului autorizațiilor pentru construcțiile rezidențiale, precum și restricționarea politicilor de creditare au determinat reducerea considerabilă a volumului imobilelor rezidențiale nou-construite în anul 2022.

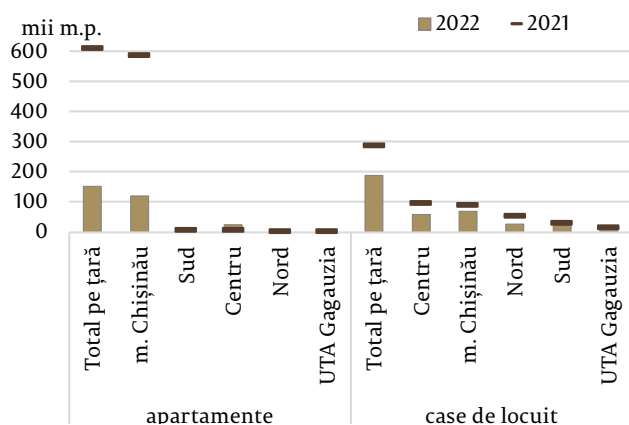
Pe parcursul anului de referință au fost date în exploatare 3,6 mii unități de locuințe, în descreștere cu 65,7 la sută comparativ cu anul precedent. Suprafața totală a locuințelor date în exploatare a fost de 338,1 m², cu 62,4 la sută mai puțin față de anul 2021 (Figura 1.4.7).

Figura 1.4.7. Locuințe date în exploatare



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

Figura 1.4.8. Locuințe date în exploatare pe profil teritorial



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNS

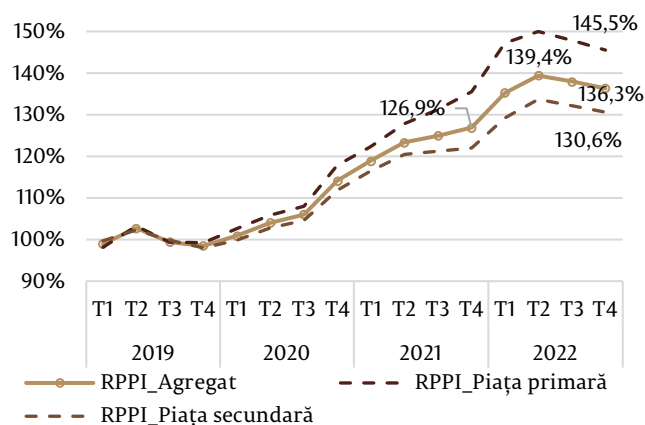
E de menționat că, atât numărul de imobile rezidențiale, cât și suprafața totală locativă a acestora construite în anul 2022 au înregistrat cele mai reduse valori din perioada 2010-2022. La finele anului 2022 locuințele noi erau concentrate în continuare în mun. Chișinău, totodată, ponderea acestora diminuându-se până la 55,4 la sută din totalul locuințelor date în exploatare în perioada analizată (Figura 1.4.8).

Ponderea apartamentelor noi în totalul locuințelor date în exploatare în anul analizat a atins nivelul de 44,5 la sută, în diminuare cu 34,4 la sută față de anul precedent. Fenomenul a fost determinat, în mare parte, de descreșterea ponderii apartamentelor construite în mun. Chișinău (-26,4 la sută).

Pe fundalul evoluțiilor nefavorabile care au influențat semnificativ oferta de bunuri imobile rezidențiale, prețurile de ofertă au crescut accelerat, spre sfârșitul anului fiind vizibilă o corecție a prețului de ofertă determinată de cererea scăzută.

Prețul de ofertă pentru bunurile imobile rezidențiale (RPPI) în primul semestru al anului 2022 a continuat tendința de creștere înregistrată începând cu anul 2020, iar în a doua jumătate a anului 2022 aceasta a fost înlocuită cu tendința descendentă. Astfel, pe parcursul anului de raportare, indicele RPPI a înregistrat o creștere de 7,5 la sută, stabilindu-se la nivelul de 136,3 la sută la finele anului, valoarea maximă înregistrată fiind de 139,4 la sută la finele trimestrului al doilea.

Figura 1.4.9. Indicele RPPI aferent Republicii Moldova



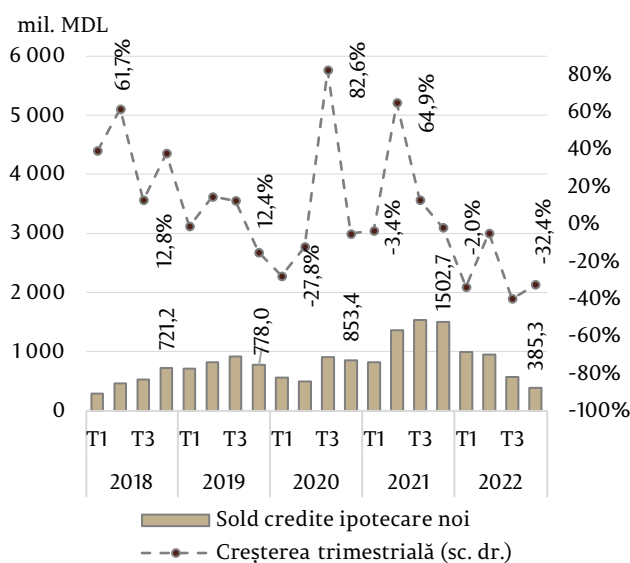
Sursa: BNM

Aprecierea pe piața bunurilor imobile rezidențiale a fost caracterizată de evoluțiile atât pe piața primară, pentru care s-a înregistrat o creștere a RPPI superioară de circa 7,3 la sută, cât și pe piața secundară având o creștere de 7,1 la sută a indicelui RPPI.

Principalul factor de stimulare a cererii pe piața bunurilor imobile rezidențiale rămâne a fi oportunitatea de creditare imobiliară.

Pe parcursul anului de raportare au fost acordate credite ipotecare noi cu soldul total de 2 899,4 mil. MDL, fiind în descreștere cu 44,4 la sută în termeni anuali (Figura 1.4.10). Interesul persistent al populației de a investi în sectorul imobiliar, manifestat, în mare parte, în anul 2021, a continuat în prima jumătate a anului analizat, iar odată cu restricționarea accesului și majorarea

Figura 1.4.10. Soldul creditelor ipotecare noi acordate



Sursa: BNM

semnificativă a costurilor de creditare în semestrul II 2022, numărul cererilor vizate pozitiv de bănci pentru acordarea creditelor ipotecare s-au redus considerabil.

Evoluțiile neuniforme stabilite în domeniul imobiliar denotă, pe de o parte, reducerea ofertei și menținerea prețurilor la un nivel mai ridicat, pe de altă parte, cererea redusă pare să tempereze creșterea prețurilor la imobile.

Prin urmare, micșorarea volumului investițiilor, reducerea autorizațiilor de construcție în cea mai activă și concentrată regiune din Republica Moldova (mun. Chișinău), finalizarea și darea în exploatare a celui mai redus volum de locuințe noi comparativ cu perioada 2010-2022, precum și majorarea semnificativă a prețurilor pentru materialele de construcție și resursele energetice în anul de referință ar putea genera descurajarea pe termen mediu a ofertei de bunuri imobile pe piața primară.

Pe de altă parte, creșterea cheltuielilor cauzate de inflație, costurile de creditare mai ridicate și accesul mai restricționat la finanțare pe fundalul incertitudinii geopolitice ar putea să mențină cererea redusă pe piața imobiliară manifestată mai pronunțat începând cu a doua jumătate a anului 2022.

1.5. Îndatorarea sectorului privat

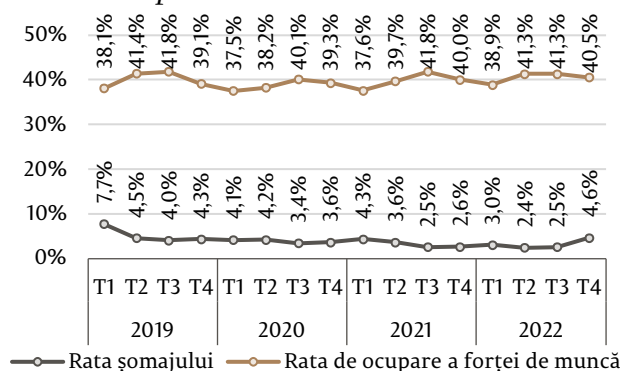
Îndatorarea populației

Pe parcursul anului 2022, nivelul de îndatorare a populației din Republica Moldova a fost influențat de mai mulți factori de risc, rezultați din creșterea prețurilor la resursele energetice, continuarea presiunilor inflaționiste și a distorsiunilor regionale cauzate de conflictul militar din Ucraina.

Indicatorii pieței forței de muncă denotă o creștere a ponderii șomerilor în Republica Moldova către finele anului de raportare, ceea ce ar putea fi un semnal al sporirii vulnerabilităților în rândurile populației.

Conform datelor BNS, la finele anului 2022, rata de ocupare¹⁴ a forței de muncă s-a situat

Figura 1.5.1. Indicatorii de ocupare a forței de muncă în Republica Moldova



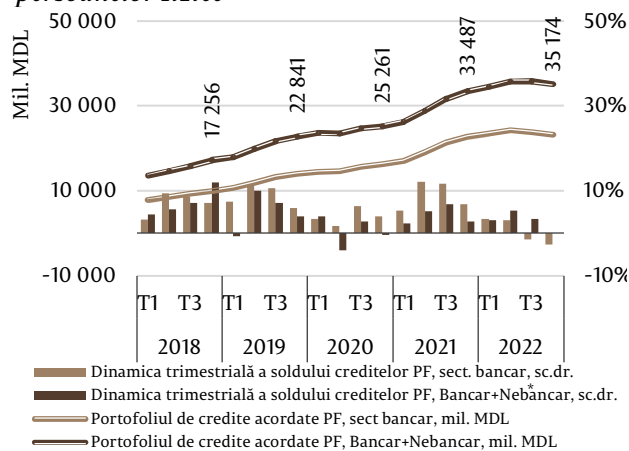
Sursa: BNS

la nivelul de 40,5 la sută, în creștere cu 1,25 la sută (sau +0,5 p.p.) față de anul precedent. Totodată, rata șomajului¹⁵ a înregistrat valoarea de 4,6 la sută, în creștere cu 76,9 la sută sau cu 2 p.p. față de anul precedent (Figura 1.5.1).

Creșterea atât a numărului de șomeri, cât și a ratei șomajului denotă un proces de acumulare a vulnerabilităților în rândul populației, fapt ce ar putea avea repercusiuni negative asupra băncilor prin canalul de propagare a riscului de credit aferent portofoliului de credite.

În condițiile presiunii inflaționiste, precum și a perturbărilor regionale, activitatea de creditare a gospodăriilor din Republica Moldova a înregistrat o atenuare a ritmului de creștere, cu o reducere a soldului portofoliului de credite bancare la sfârșitul perioadei de raportare.

Figura 1.5.2. Evoluția soldului creditelor acordate persoanelor fizice



* Date aferente creditelor acordate de către sectorul financiar nebancaer la situația din 30 septembrie 2022
Sursa: BNM, CNPF

¹⁴ Raportul dintre proporția persoanele ocupate în vârstă de 15 ani și peste și populația totală

¹⁵ Ponderea șomerilor conform criteriilor utilizate de BNS

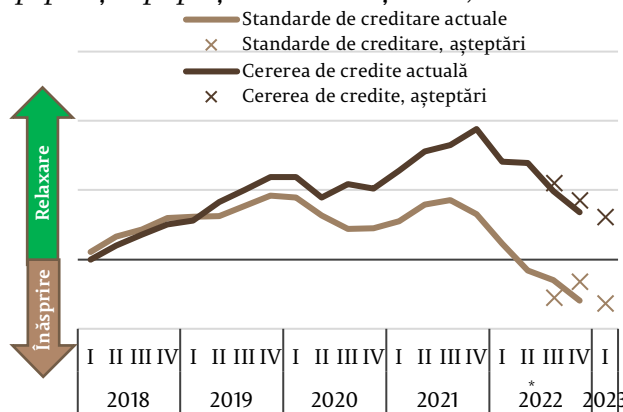
La finele trimestrului IV 2022, valoarea împrumuturilor acordate persoanelor fizice de către sectorul financiar a constituit 35 174,2 mil. MDL (+ 5,0 la sută față de anul precedent). Dintre acestea, circa 66,1 la sută au fost acordate de sectorul bancar (23 251,3 mil. MDL, +1,8 la sută față de anul precedent).

Temperarea creditării populației din anul 2022 a fost condiționată¹⁶, în mare parte, de scăderea cererii agregate din partea populației pe fundalul înăsprii condițiilor de creditare. În particular, pe parcursul anului de raportare, cererea pentru credite din partea populației s-a redus considerabil, determinată, în principal, de necesitățile de finanțare reduse din partea populației. În particular, nivelul general al ratelor de dobândă și perspectivele pieței locuințelor, inclusiv evoluția anticipată a prețurilor, dar și criteriile regulatorii au fost principalii factori ce au contribuit la reducerea cererii.

Totodată, tendința de înăsprire a standardelor de creditare aplicate de bănci a fost determinată de percepția asupra prezenței riscurilor, în special din perspectiva așteptărilor privind situația economică generală, riscul asociat bonității debitorilor, în combinație cu așteptările cu privire la evoluțiile pe piața imobiliară.

Ponderea datoriei totale a populației în PIB continuă să aibă o valoare inferioară în cazul Republicii Moldova comparativ cu majoritatea țărilor din regiune.

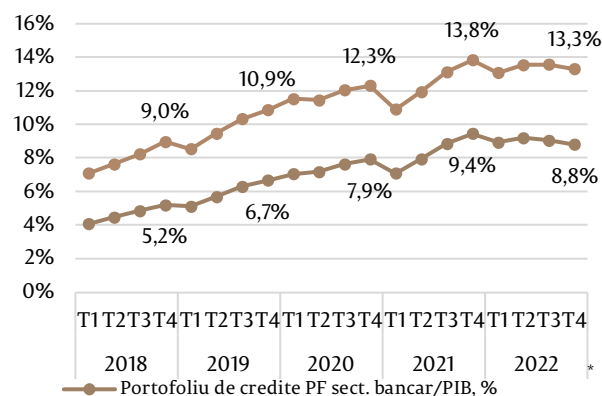
Figura 1.5.3. Evoluția cumulativă trimestrială a standardelor și a cererii de credite din partea populației pe piața bancară națională, 2017 T4=0



Sursa: Sondajul de creditare bancară, calcule BNM

¹⁶ Conform rezultatelor sondajului de creditare bancară

Figura 1.5.4. Ponderea portofoliului de credite acordate persoanelor fizice în PIB

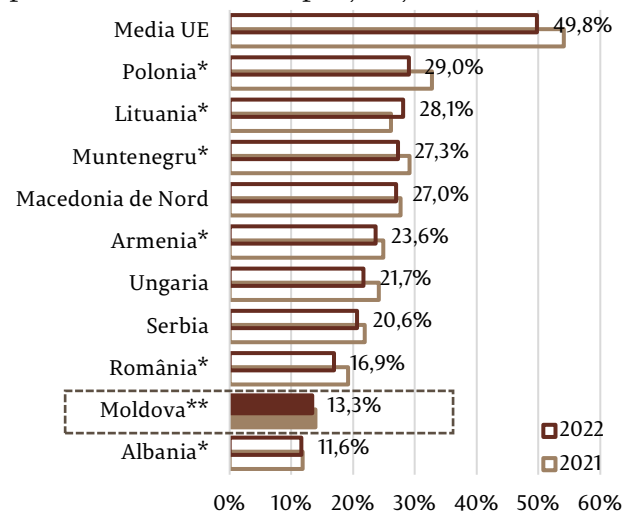


* Date aferente creditelor acordate de către sectorul financiar nebanca la situația din 30 septembrie 2022

Sursa: BNM, CNPF

La nivelul sistemului financiar, ponderea creditelor persoanelor fizice în PIB a înregistrat o creștere similară, constituind la finele anului de raportare 13,3 la sută. Creditarea bancară a persoanelor fizice raportată la PIB a scăzut cu 0,7 p.p comparativ cu finele anului 2021, fiind la nivelul de 8,8 la sută la sfârșitul anului 2022. În comparație cu alte state din regiune, precum și cu media europeană, creditarea persoanelor fizice din Republica Moldova înregistrează valoare inferioară (Figura 1.5.5), urmând tendința descrescătoare similar majorității cazurilor observate.

Figura 1.5.5. Ponderea datoriei totale¹⁷ a persoanelor fizice în PIB per țări și UE



* Date la situația din 30 septembrie 2022

**Date aferente creditelor acordate de către sectorul financiar nebanca la situația din 30 septembrie 2022

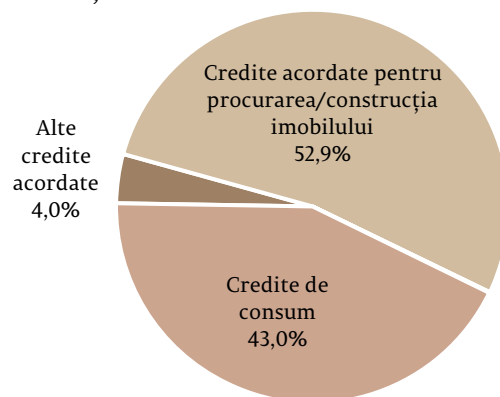
Sursa: BNM, BNS, www.ceicdata.com

¹⁷ Include soldul total al creditelor acordate populației de către bănci și OCN

Rata inflației în creștere pe parcursul anului de raportare reprezintă un factor important de amplificare a profilului de risc al creditelor acordate persoanelor fizice, ca urmare a ponderii semnificative a creditelor de consum și imobiliare în portofoliul de credite acordate persoanelor fizice.

La finele anului de raportare, ponderea creditelor acordate persoanelor fizice în portofoliul total al creditelor bancare a constituit 37,7 la sută indicatorul similar aferent pieței nebancare fiind la nivelul de 81,6 la sută. În același timp, 52,9 la sută (+2,9 p.p. față de anul precedent) din soldul total al creditelor bancare acordate persoanelor fizice au fost destinate procurării și construcției bunurilor imobile, 43,0 la sută (-2,0 p.p. față de anul precedent) pentru consumul curent și 4,1 la sută (+0 p.p. față de anul precedent)

Figura 1.5.6. Structura portofoliului de credite bancare acordate persoanelor fizice după destinația creditului la finele anului 2022



Sursa: BNM

pentru alte scopuri (Figura 1.5.6). Calitatea creditelor acordate persoanelor fizice nu înregistrează deficiențe semnificative la situația de la sfârșitul anului de raportare.

Caseta 1. Sondajul privind comportamentul financiar al populației

La finele anului 2022, BNM a realizat a treia rundă a sondajului cu privire la comportamentul financiar al populației din Republica Moldova, în chestionar fiind incluse 38 de întrebări menite să acopere 4 dimensiuni – aspecte generale despre respondent, veniturile și sursa acestora, accesul și sursele de finanțare, locuința.

Sondajul a fost efectuat pe un eșantion de 1 059 persoane, cu reprezentarea diverselor grupe de vârstă, mediu de trai, sexe și nivel al veniturilor.

Similar sondajului precedent, principalele surse ale veniturilor unei familii, rămân a fi salariul – 61 la sută dintre respondenți și pensia – 36 la sută.

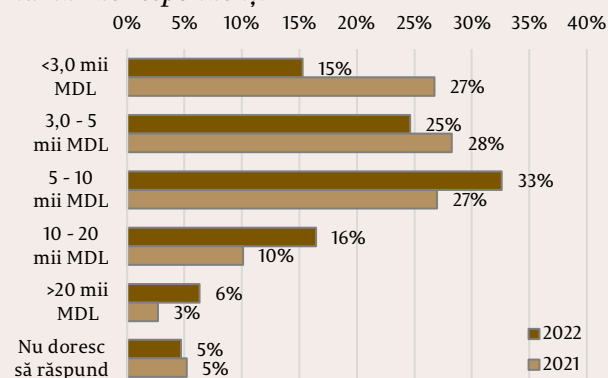
Alte surse menționate de respondenți (sub 11 la sută) sunt venitul din activitatea individuală, alte plăți sociale, transferuri din străinătate.

Conform datelor sondajului, repartizarea veniturilor medii lunare în limita eșantionului de respondenți este relativ uniformă: 25 la sută dintre respondenți indică un venit mediu lunar între 3 și 5 mii de MDL, 15 la sută primesc lunar un venit sub 3 mii MDL, iar 33 la sută - între 5 și 10 mii MDL. Mai mult de 10 mii MDL recepționează 23 la sută dintre respondenți, inclusiv 6 la sută încasează venituri ce depășesc 20 mii MDL (Figura 1.5.7).

Gradul de economisire în rândul respondenților este foarte scăzut, astfel 79 la sută dintre respondenți declară că nu au reușit să facă economii în ultimele 6 luni. Similar rezultatelor sondajului precedent, majoritatea respondenților care totuși reușesc să economisească, își păstrează economiile în numerar (62 la sută) sau la cont curent în bancă (26 la sută).

Printre alte modalități de păstrare a economiilor au fost enumerate: depozite/depuneri la termen (7 la sută), investiții în imobile (4 la sută), asigurarea de viață (2 la sută), valori mobiliare și fonduri de pensii/investiții (câte 1 la sută).

Figura 1.5.7. Distribuția venitului mediu lunar, număr de respondenți



Sursa: Sondajul privind comportamentul financiar al populației

Principalele scopuri ale economiilor rămân a fi „pentru situații de urgență/neașteptate” (36 la sută) și ”deteriorarea potențială a situației financiare” (32 la sută). Alte scopuri menționate de respondenți sunt cumpărături viitoare planificate pe termen scurt, obiective pe termen lung de economisire, investirea în active rentabile.

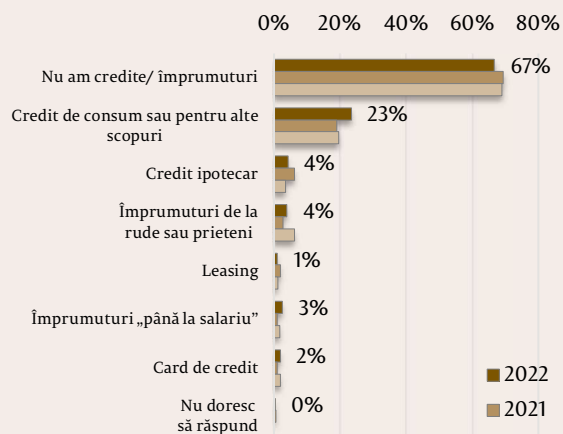
La momentul efectuării sondajului, doar 30 la sută dintre respondenți au declarat că au apelat la surse de finanțare de la instituții de creditare, cel mai utilizat instrument fiind creditul de consum (Figura 1.5.8).

În următoarea perioadă, doar 8 la sută dintre respondenți se declară interesați de a

apela la o instituție de credit pentru finanțare. În procesul de creditare, cele mai importante aspecte sunt considerate condițiile favorabile de finanțare, promptitudinea luării deciziei de creditare și taxele/comisioanele reduse aplicate.

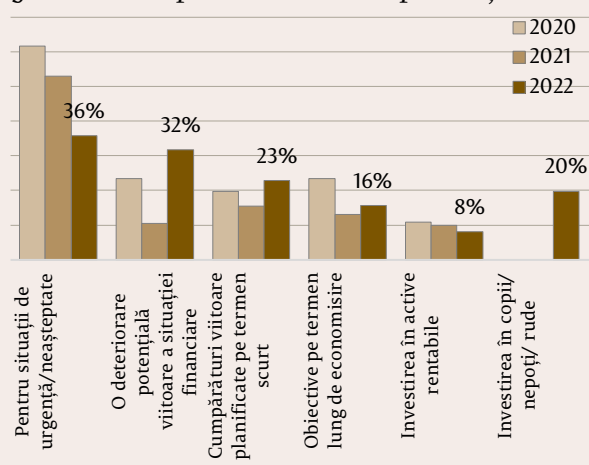
Pentru mai mult de jumătate dintre respondenți (59 la sută), creditele/împrumuturile contractate reprezintă o povară suportabilă. Totodată, 29 la sută dintre respondenți declară că s-au confruntat cu situația când nu au reușit achitarea în termen a plăților aferente creditului, din cauze precum creșterea cheltuielilor, pierderea serviciului sau insuficiența veniturilor.

Figura 1.5.8. Distribuția respondenților după tipul de împrumut contractat



Sursa: Sondajul privind comportamentul financiar al populației

Figura 1.5.9. Scopul economiilor respondenților



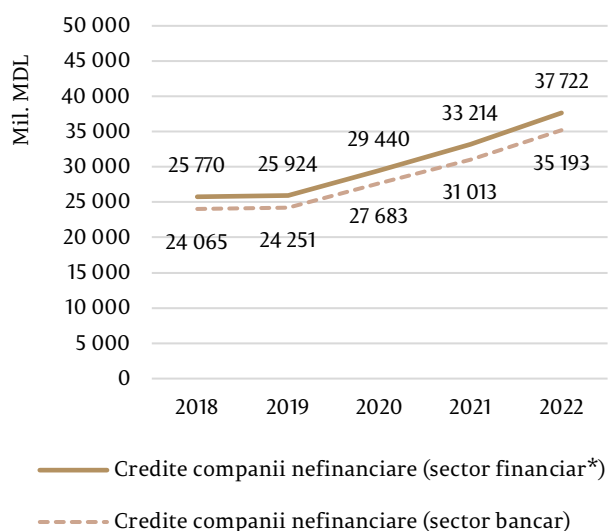
Sursa: Sondajul privind comportamentul financiar al populației

Îndatorarea companiilor nefinanciare

Creditarea sectorului companiilor nefinanciare în anul 2022 a fost dominată în continuare de sectorul bancar, concomitent cu temperarea ritmului de creștere a volumului creditelor acordate de către sectorul de creditare nebancaară.

La finele anului 2022, soldul creditelor acordate de entitățile din sistemul financiar companiilor nefinanciare a atins valoarea de 37 721,7 mil. MDL, fiind în creștere cu 13,6 la sută față de finele anului 2021 (Figura 1.5.10). Băncile dețin ponderea majoritară în comparație cu sectorul de creditare nebancaară (93,3 la sută din soldul total al creditelor acordate de sectorul financiar revin sectorului bancar). Astfel, soldul creditelor acordate de bănci companiilor nefinanciare a constituit 35 193,0 mil. MDL, fiind în creștere cu 13,5 la sută.

Figura 1.5.10. Evoluția creditării companiilor nefinanciare



*Datele aferente creditelor acordate de către sectorul nebancaară la situația din 30.09.2022

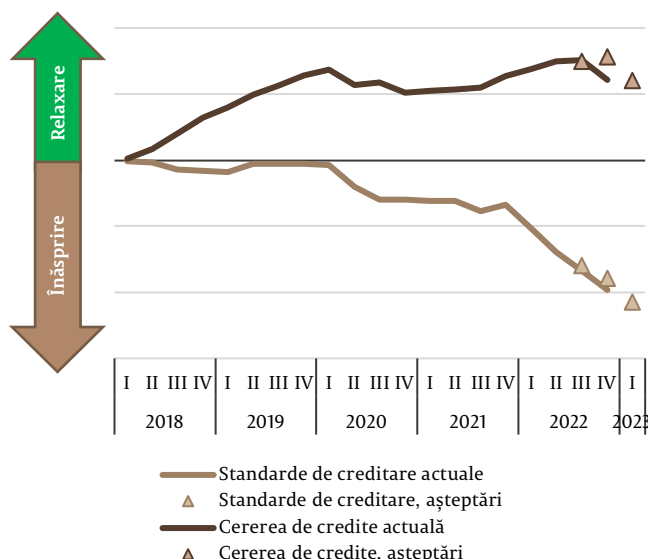
Sursa: BNM, CNPF

În același timp, soldul împrumuturilor acordate de OCN companiilor nefinanciare în anul 2022¹⁸ a înregistrat o creștere asemănătoare cu cea din sectorul bancar (+14,9 la sută în termeni anuali), având o contribuție proporțională la creșterea finanțării pentru sectorul companiilor nefinanciare.

Riscurile și incertitudinile macroeconomice manifestate pe parcursul anului 2022 au determinat cea mai severă înăsprire a standardelor de creditare aplicate de bănci companiilor din 2018 până în prezent, depășind maxima înregistrată în anul 2021.

Conform datelor sondajului de creditare bancară, standardele de creditare bancară pentru companii pe parcursul anului 2022 au avut o tendință de înăsprire semnificativă, fiind peste nivelul anticipat de către respondenți pe parcursul întregului an. Principalii factori evidențiați de către respondenți în legătură cu înăsprirea standardelor de creditare au fost percepția riscurilor și incertitudinilor pe fundalul tensionării situației regionale și al presiunii inflaționiste, precum și toleranța mai scăzută la riscurile asumate, ceea ce semnaleză o abordare mai prudentă. O influență negativă, dar comparativ mai redusă au avut-o și costurile de finanțare mai ridicate.

Figura 1.5.11. Evoluția cumulativă trimestrială a standardelor și a cererii de credite din partea companiilor nefinanciare pe piața bancară națională, 2017 T4=0



Sursa: Sondajul de creditare bancară, calcule BNM

Condițiile respective au determinat respondenții, pe parcursul primului trimestru al anului 2022, să raporteze cea mai severă înăsprire a standardelor de creditare de la începutul derulării sondajului (T1 2018), depășind maxima înregistrată pe parcursul anului 2021, tendința de înăsprire a standardelor de creditare temperându-se spre finele anului.

În circumstanțele descrise, cererea pentru credite din partea companiilor a înregistrat creșteri modeste pe parcursul primelor trei trimestre ale anului 2022, cu o scădere semnificativă către finele anului.

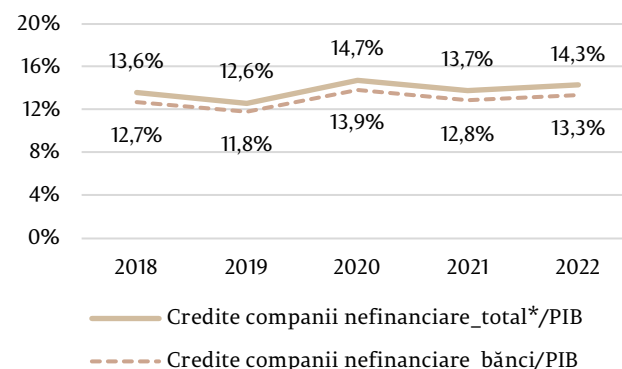
Pentru trimestrul I 2023, respondenții au indicat o menținere a cererii de creditare.

Nivelul de intermediere financiară al Republicii Moldova, pe segmentul companiilor nefinanciare, a rămas foarte scăzut, comparativ cu alte state din regiune.

La finele anului 2022, ponderea în PIB a creditelor companiilor nefinanciare acordate de sistemul financiar (bancar și nebanancar) a constituit 14,3 la sută, în creștere cu 0,6 p.p. comparativ cu finele anului 2021 (Figura 1.5.12). În același timp, soldul creditelor acordate de sectorul bancar a înregistrat nivelul de 13,3 la sută (+0,5 p.p. față de anul precedent).

Evoluția indicatorului menționat se datorează, în mare parte, creșterii accelerate a activității de creditare pe fundalul creșterii modeste a activității economice în termeni nominali pe parcursul anului 2022.

Figura 1.5.12. Ponderea în PIB a creditelor acordate de sectorul bancar și nebanancar

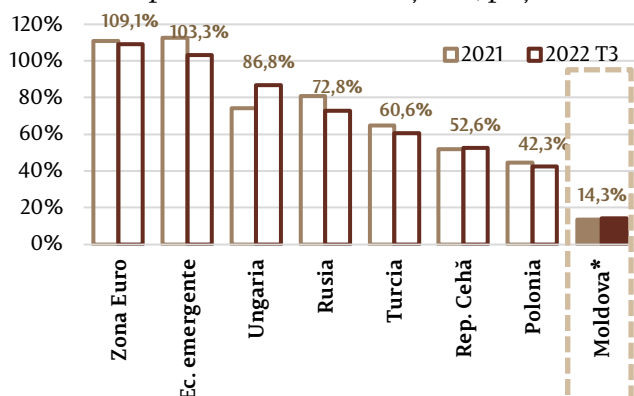


*Datele aferente creditelor acordate de către sectorul nebanancar la situația din 30.09.2022

Sursa: BNM, CNPF, BNS

¹⁸ La situația din 30.09.2022

Figura 1.5.13. Raportul dintre soldul creditelor totale acordate companiilor nefinanciare și PIB, pe țări



*Pentru 2022: datele aferente creditelor acordate de către sectorul nebanca la situația din 30.09.2022. Datele aferente sectorului bancar la situația din 31.12.2022.

Sursa: Bank for International Settlements, CNPF, calcule BNM

În clasamentul internațional, la capitolul ponderea intermedierei financiare pe segmentul companiilor nefinanciare în PIB, Republica Moldova se plasează pe o poziție inferioară comparativ cu alte state europene și mult sub nivelul mediu al economiilor emergente (Figura 1.5.13).

Caseta 2. Sondajul privind comportamentul financiar al companiilor nefinanciare

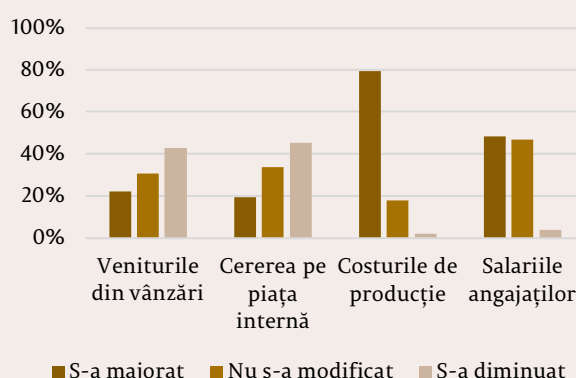
Conform sondajului privind comportamentul financiar al companiilor nefinanciare¹⁹ din anul 2022, principalele provocări din ultimele 6 luni sunt: creșterea costurilor de producție (75 la sută), situația politică instabilă (59 la sută), scăderea puterii de cumpărare (55 la sută), lipsa personalului calificat (52 la sută), reducerea numărului de clienți (48 la sută).

Majoritatea companiilor participante la sondaj (67 la sută) au înregistrat profit în anul financiar precedent. Pe parcursul anului 2022, veniturile din vânzări s-au diminuat pentru 43 la sută dintre companiile respondente; de asemenea, s-a diminuat și cererea pe piața internă de produse/servicii în opinia a 45 la sută dintre respondenți. Totodată, costurile de producție s-au majorat în opinia a 79 la sută dintre companii. În ceea ce privește salariile angajaților companiilor respondente, acestea nu s-au modificat în cazul a 47 la sută dintre respondenți, iar în cazul a 48 la sută – s-au majorat.

În opinia respondenților, majorarea salariilor a fost determinată, preponderent, de: legislația în domeniul muncii, inflație, evoluția cererii pentru produse/servicii, politica fiscală.

Cazurile de diminuare a salariilor au fost determinate, preponderent, de: diminuarea

Figura 1.5.14. Evoluția indicatorilor în ultimele 6 luni (prima jumătate a anului 2022)



Sursa: Sondajul privind comportamentul financiar al companiilor nefinanciare

cifrei de afaceri, evoluțiile cererii pentru producție/servicii și situația economică nefavorabilă.

Principala sursă de finanțare în cazul a 88 la sută dintre companiile respondente reprezintă sursele interne ale companiei; 12 la sută dintre companii au apelat la creditarea bancară, iar câte 5 la sută – la creditarea nebanca, overdraft și liniile de credit, suport financiar de la stat sau raioane.

Totodată, 9 la sută au optat pentru alte surse alternative de finanțare, precum: crowdfunding, fonduri străine, credite comerciale, leasing sau factoring.

¹⁹ Sondajul privind comportamentul financiar al companiilor nefinanciare s-a efectuat de BNM pe un eșantion de 375 de companii și a cuprins 34 de întrebări din

trei dimensiuni – aspecte generale despre companie, rezultatele financiare ale acesteia, accesul și sursele de finanțare

Cauzele principale care au determinat alegerea finanțării interne pentru satisfacerea necesităților companiei, conform respondenților, sunt: suficiența resurselor și/sau lipsa necesității de finanțare (38 la sută), refuzul proprietarilor de a-și asuma datorii suplimentare (28 la sută); costurile prea mari ale resurselor externe (26 la sută) și neîncrederea în instituțiile de credit (13 la sută).

Scopul primar pentru apelarea la finanțarea din partea unei instituții de credit, în cazul a 71 la sută de respondenți, a fost finanțarea unui proiect investițional; iar 29 la sută s-au adresat la instituțiile de credit cu scop de finanțare a nevoilor curente. Mai mult ca atât, majoritatea companiilor (77 la sută) nu intenționează să modifice sursele de finanțare în următoarele 6 luni.

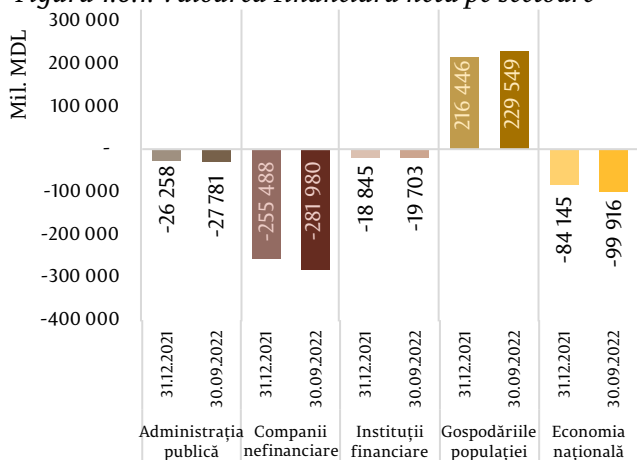
1.6. Bilanțurile sectoriale

Economia națională a rămas în continuare debitor net, preponderent pe fondul descreșterii valorii financiare nete a sectorului companiilor nefinanciare, în timp ce sectorul gospodăriilor populației²⁰ rămâne în continuare creditorul net principal al economiei naționale.

Valoarea financiară netă²¹ a economiei naționale s-a diminuat la finele trimestrului III 2022 cu 18,7 la sută comparativ cu finele trimestrului IV 2021, constituind -99 915,9 mil. MDL. Această evoluție a fost determinată de descreșterea semnificativă (-10,4 la sută) a valorii financiare nete a celui mai mare debitor al economiei naționale - sectorul companiilor nefinanciare (Figura 1.6.1.).

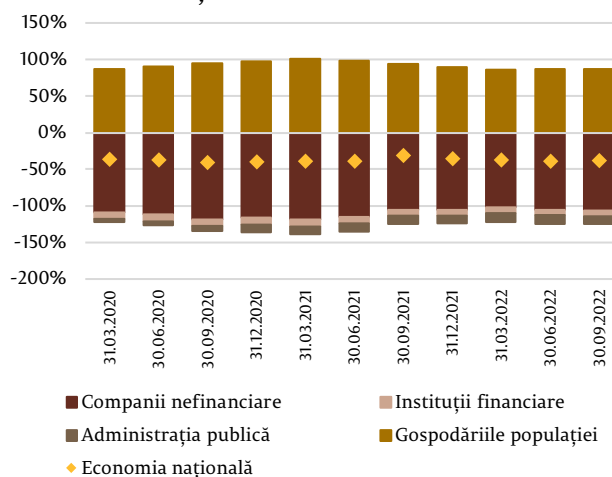
Sectoarele administrației publice și instituțiilor financiare, la fel, au avut valoarea financiară netă negativă (debitoare), însă mult

Figura 1.6.1. Valoarea financiară netă pe sectoare



Sursa: BNM

Figura 1.6.2. Evoluția raportului dintre valoarea financiară netă și PIB



Sursa: BNM

mai mică comparativ cu cea a sectorului companiilor nefinanciare, de -27 780,8 mil. MDL (+5,8 la sută) și -19 703,3 mil. MDL (+4,6 la sută) respectiv. În același timp, valoarea financiară netă a sectorului gospodăriilor populației a crescut până la nivelul de 229 548,7 mil. MDL (+6,1 la sută).

Raportul dintre valoarea financiară netă și produsul intern brut (PIB) a constituit -37,8 la sută (comparativ cu -34,8 la sută la finele trimestrului IV 2021) (Figura 1.6.2.).

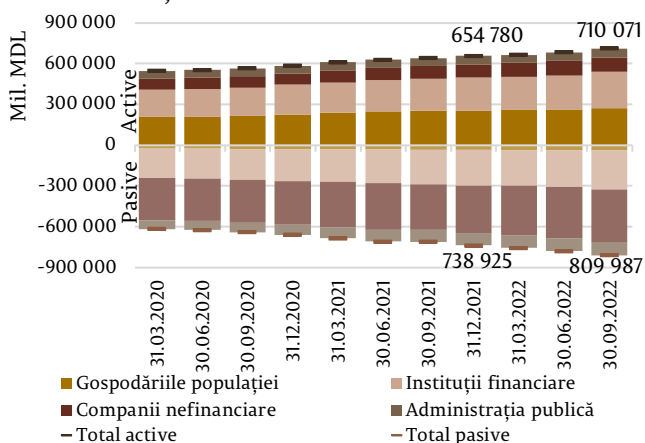
Structura activelor financiare și angajamentelor sectoarelor economiei naționale diferă în funcție de tipul activităților principale specifice sectorului și de resursele disponibile ale acestuia.

Activele financiare și pasivele totale ale economiei naționale au înregistrat un trend ascendent pe tot parcursul perioadei analizate

²⁰ Sectorul gospodăriilor populației include și instituțiile fără scop lucrativ în serviciul acestora

²¹ Valoarea financiară netă reprezintă diferența dintre totalul activelor financiare și totalul pasivelor înregistrate de un anumit sector al economiei naționale

Figura 1.6.3. Activele financiare și pasivele sectoarelor economiei naționale



Sursa: BNM

și la sfârșitul trimestrului III 2022 au însumat 710 070,9 mil. MDL și, respectiv, 809 986,9 mil. MDL (Figura 1.6.3.).

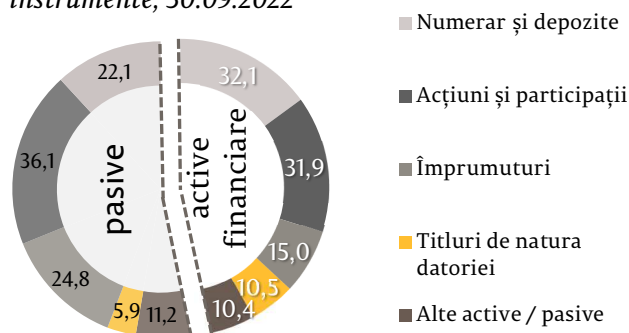
Totodată, ritmul de creștere al activelor financiare față de finele trimestrului IV 2021 (+8,4 la sută) a fost mai mic decât cel al pasivelor (+9,6 la sută).

În structura activelor financiare, partea majoră îi revine numerarului și depozitelor (32,1 la sută), în timp ce în structura pasivelor predomină acțiunile și participațiile în capitalul propriu al persoanelor juridice înregistrate în Republica Moldova (36,1 la sută) (Figura 1.6.4.).

Sectorul gospodăriilor populației reprezintă cel mai mare sector al economiei naționale din perspectiva activelor financiare.

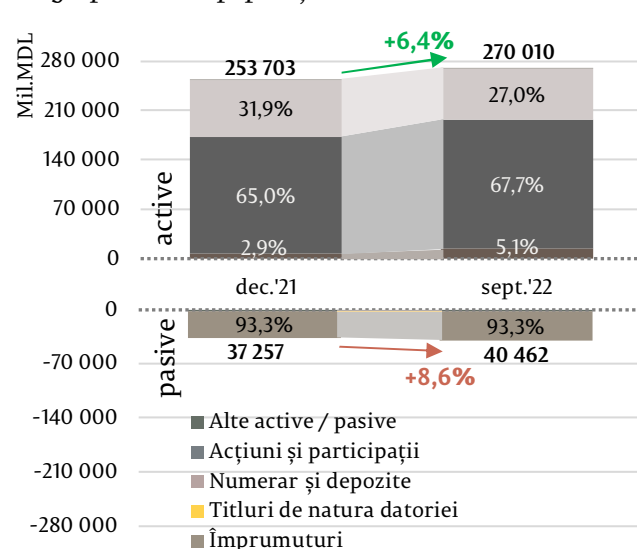
La situația din 30.09.2022, sectorul gospodăriilor populației a deținut active financiare în valoare de 270 010,3 mil. MDL (+6,4 la sută față de anul precedent).

Figura 1.6.4. Structura activelor financiare și a pasivelor sectoarelor economiei naționale pe instrumente, 30.09.2022



Sursa: BNM

Figura 1.6.5. Structura activelor financiare și pasivelor ale gospodăriilor populației



Sursa: BNM

Creșterea activelor s-a datorat majorării valorii acțiunilor și participațiilor deținute de sectorul dat (+10,8 la sută), ponderea acestora constituind 67,7 la sută din activele financiare ale acestui sector (Figura 1.6.5.).

În același timp, soldului numerarului și al depozitelor s-a diminuat cu 9,8 la sută, ceea ce a dus la scăderea ponderii lor în activele financiare ale sectorului de la 31,9 la sută la sfârșitul trimestrului IV 2021 până la 27,0 la sută la finele trimestrului III 2022.

Angajamentele sectorului populației au însumat 40 461,6 mil. MDL (+8,6 la sută), fiind constituite, preponderent, din împrumuturi contractate (93,3 la sută din totalul pasivelor).

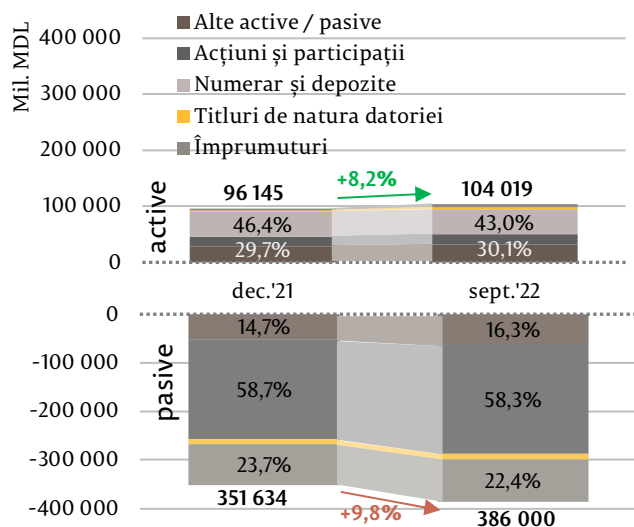
Sectorul companiilor nefinanciare reprezintă cel mai mare sector al economiei naționale din perspectiva angajamentelor.

Sectorul companiilor nefinanciare la finele trimestrului III 2022 deținea active financiare în valoare de 104 019,4 mil. MDL, cu 8,2 la sută mai mult comparativ cu finele trimestrului IV 2021 (Figura 1.6.6.).

În structura acestora, ponderea majoră a fost deținută de numerar și depozite (43,0 la sută din totalul activelor financiare), urmate de alte conturi de primit (30,1 la sută din total).

În același timp, obligațiunile sectorului respectiv au constituit 385 999,9 mil. MDL (+9,8 la sută comparativ cu finele trimestrului IV 2021).

Figura 1.6.6. Activele financiare și pasivele companiilor nefinanciare



Sursa: BNM

Acestea au fost formate, în mare parte, din capitalul propriu (58,3 la sută din totalul pasivelor sectorului dat) și împrumuturile contractate (22,4 la sută).

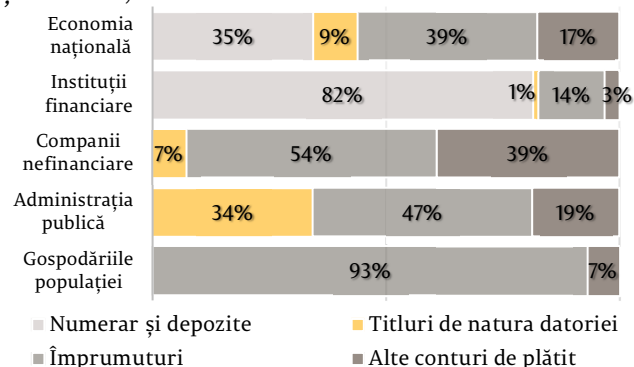
Datoria totală²²

Cea mai mare pondere de circa 38,7 la sută în datoria totală a economiei naționale îi revine împrumuturilor, urmate de numerar și depozite cu 34,6 la sută (Figura 1.6.7).

Valoarea datoriei totale pe economia națională la finele trimestrului III 2022 a constituit 517 794,6 mil. MDL.

În valori absolute, datoria totală a sectoarelor economiei naționale a fost într-o continuă creștere pe tot parcursul perioadei trimestrul I 2020 - trimestrul III 2022 (Figura 1.6.8).

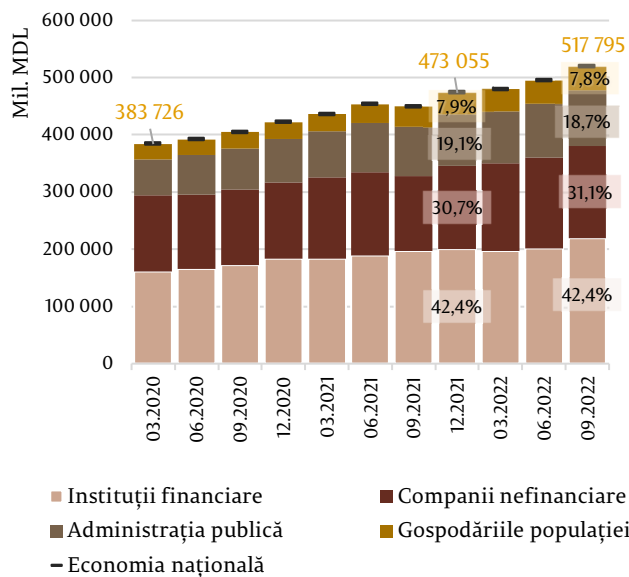
Figura 1.6.7. Structura datoriei totale pe instrumente și sectoare, 30.09.2022



Sursa: BNM

²² Datoria totală a unui sector este definită ca suma tuturor pasivelor unui sector datorate altor sectoare ale economiei naționale și sectorului „Restul lumii”, cu excepția acțiunilor

Figura 1.6.8. Evoluția datoriei totale pe sectoare



Sursa: BNM

La finele trimestrului III 2022, acest indicator a înregistrat o creștere de 9,5 la sută comparativ cu finele trimestrului IV 2021.

Cel mai mare nivel al datoriei totale, fiind cauzat de specificul activităților sale de intermediar financiar, conform situației din 30.09.2022, a fost înregistrat la sectorul instituțiilor financiare.

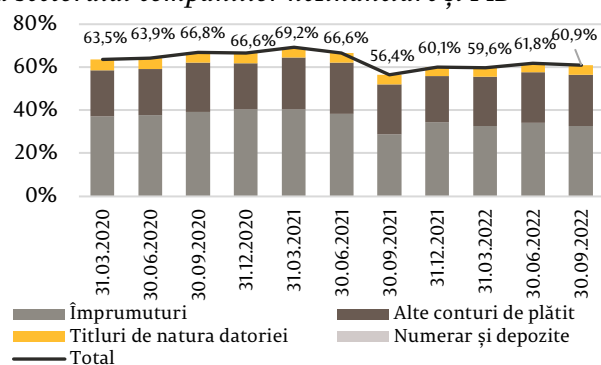
Acestui sector i-a revenit o datorie de 219 321,5 mil. MDL sau 42,4 la sută din datoria totală a economiei naționale. Din perspectiva instrumentelor, cea mai mare pondere în datoria totală a sectorului este reprezentată prin numerar și depozite (81,6 la sută).

Sectorului companiilor nefinanciare i-a revenit 31,1 la sută din datoria totală a economiei naționale. Datoria totală a acestui sector la finele trimestrului III 2022 a înregistrat o valoare de 160 954,0 mil. MDL. Valoarea acestui indicator raportat la PIB a crescut cu 0,8 p.p. față de anul precedent până la nivelul de 60,9 la sută (Figura 1.6.9).

În structura datoriei totale a acestui sector, partea majoră (53,7 la sută) revine împrumuturilor contractate, urmate de alte conturi de plătit (39,1 la sută).

și participațiilor la fondurile de investiții și a instrumentelor financiare derivate

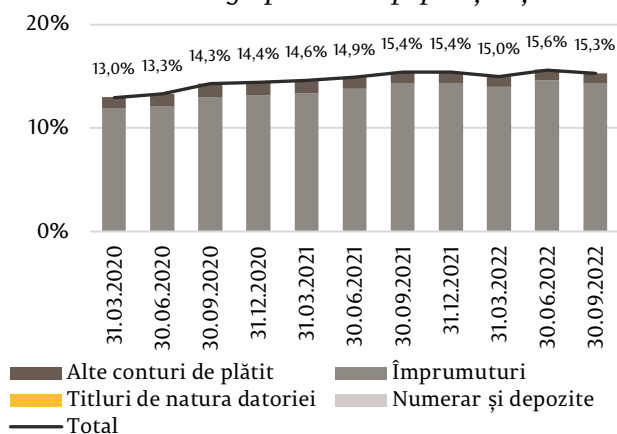
Figura 1.6.9. Evoluția raportului dintre datoria totală a sectorului companiilor nefinanciare și PIB



Sursa: BNM

Cel mai mic nivel al datoriei totale se atestă la sectorul gospodăriilor populației, căruia îi revine 7,8 la sută (40 461,6 mil. MDL) din datoria totală a economiei naționale. Datoria totală a sectorului gospodăriilor populației raportată la PIB a înregistrat o diminuare cu 0,1 p.p. față de anul precedent (Figura 1.6.10.).

Figura 1.6.10. Evoluția raportului dintre datoria totală a sectorului gospodăriilor populației și PIB

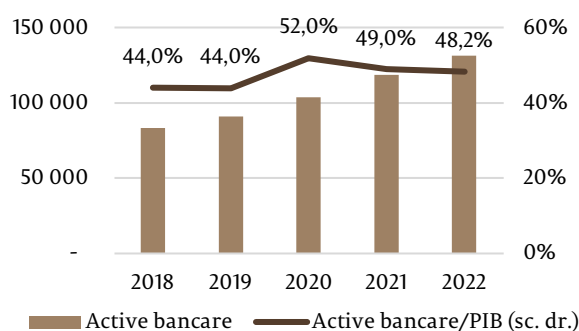


Sursa: BNM

2. RISCURILE SECTORULUI BANCAR

2.1. Sectorul bancar²³

Figura 2.1.1. Raportul dintre activele bancare și PIB



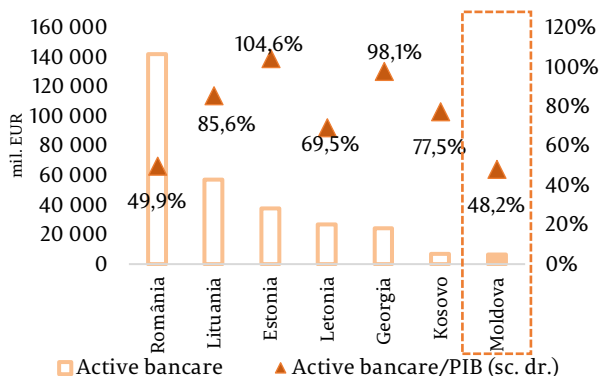
Sursa: BNM

Pe parcursul anului 2022, sectorul bancar s-a caracterizat printr-o performanță financiară bună, menținându-și pozițiile solide de profitabilitate și solvabilitate.

La sfârșitul anului 2022, volumul activelor totale ale sectorului bancar a consemnat 131 443,7 mil. MDL, fiind în creștere cu 10,9 la sută față de 2021. Raportat la PIB, însă, volumul activelor bancare a înregistrat o scădere pe fundalul creșterii mai rapide a PIB-ului nominal, constituind astfel 48,2 la sută (2021: 49,0 la sută) (Figura 2.1.1).

În vederea limitării impactului sistemic, BNM, anual, determină băncile care sunt societăți de

Figura 2.1.2. Raportul dintre activele bancare și PIB în comparație cu alte state din regiune



Sursa: Eurostat, paginile oficiale ale băncilor centrale²⁴

²³ Din momentul elaborării raportului unele date bancare aferente anului 2022 au fost sau urmează a fi modificate ca rezultat al auditului extern. Datele aferente anilor precedenți reprezintă datele finale ca urmare a auditului extern

²⁴ Datele aferente activelor bancare au fost colectate de pe paginile oficiale ale băncilor centrale din țările enumerate. Totodată, datele aferente activelor bancare (România,

Tabelul 2.1.1. Clasamentul băncilor care sunt societăți de importanță sistemică

Locul în baza scorului	Denumirea băncii
1	BC „MAIB” S.A.
2	BC „Moldindconbank” S.A.
3	B.C. „VICTORIABANK” S.A.
4	„OTP Bank” S.A.

Sursa: BNM

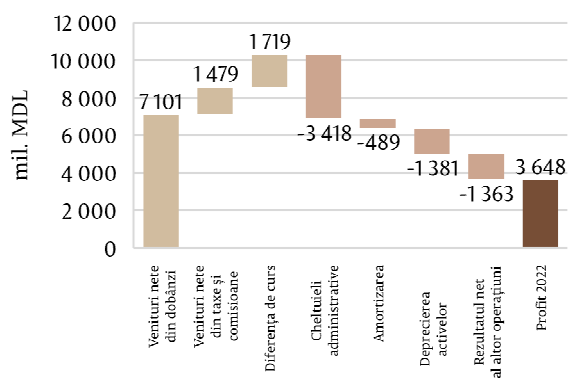
importanță sistemică și aplică pentru acestea cerințe suplimentare de capital (detalii în subcapitolul 4.1). Cele mai mari 4 bănci rămân în continuare să reprezinte societăți de importanță sistemică (Tabelul 2.1.1). Din perspectiva volumului de active, grupa băncilor de importanță sistemică deține 80,5 la sută din totalul activelor bancare.

În anul 2022, indicele de concentrare (IHH) a pieței bancare (volumul de active) a înregistrat valoarea de 1 918, în creștere cu 47 puncte de referință față de anul 2021; astfel, piața bancară fiind moderat-concentrată²⁵.

Majorarea profiturilor bancare în anul 2022, în mare parte, a fost determinată de condițiile monetare de pe piață.

Sectorul bancar a încheiat anul 2022 cu un profit agregat de 3 648,5 mil. MDL, în creștere cu 59,5 la sută față de anul 2021 (2020: 2 286,8

Figura 2.1.3. Profitabilitatea sectorului bancar



Sursa: BNM

Georgia) și PIB (Georgia) au fost convertite în EUR conform cursului oficial stabilit de băncile centrale în data de 31.12.2022

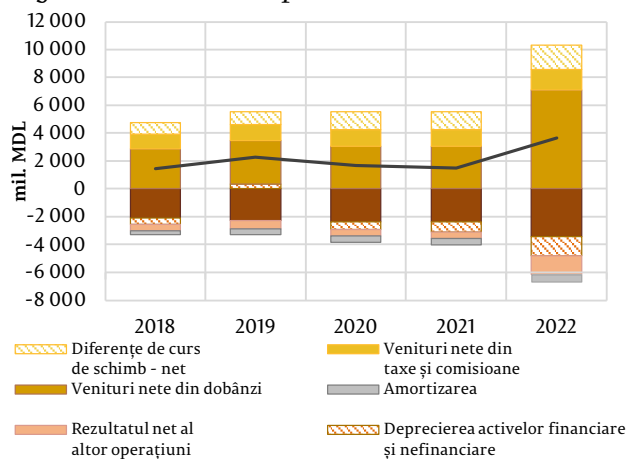
²⁵ Nivelul de concentrare se stabilește conform scalei: IHH<100 – concurență perfectă, 100<IHH<1 500 – o piață neconcentrată, 1 500<IHH<2 500 – o concentrație moderată, IHH>2 500 – o concentrație ridicată

mil. MDL). Majorarea profitului a fost determinată de majorarea veniturilor obținute din mijloacele plasate la BNM (RO) cu 2 029,7 mil. MDL (de 15,6 ori) până la 2 159,6 mil. MDL (22,4 la sută din totalul veniturilor din dobânzi) și majorarea veniturilor obținute din investițiile efectuate în credite cu 1 522,3 mil. MDL (37,6 la sută) până la 5 570,7 mil. MDL (57,8 la sută din totalul veniturilor din dobânzi).

Principalele componente ale veniturilor din dobânzi au fost veniturile din dobânzi aferente creditelor acordate persoanelor fizice (30,1 la sută), urmate de veniturile din dobânzi aferente societăților nefinanciare (24,6 la sută) și alte venituri din dobânzi încasate de la BNM (22,4 la sută).

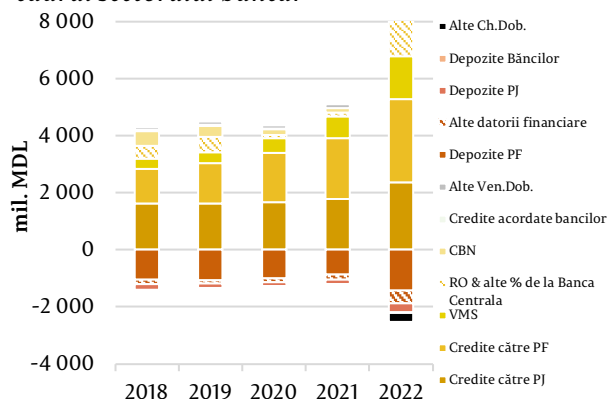
În anul 2022, veniturile din dobânzi au constituit 9 603,5 mil. MDL, înregistrând o creștere de 88,6 la sută (+4 523,5 mil. MDL) față de anul 2021; iar rezultatul pozitiv înregistrat la veniturile nete din dobânzi a fost în creștere cu 83,8 la sută față de 2021 (+3 238,1 mil. MDL). Această dinamică a fost determinată de majorarea veniturilor din dobânzi aferente portofoliului de credite, și anume: creditelor acordate persoanelor fizice (+786,2 mil. MDL), persoanelor juridice²⁶ (+1 160,3 mil. MDL), De asemenea, o contribuție semnificativă a avut creșterea veniturilor din dobânzi aferente altor active generatoare de dobândă: venituri din dobânzi încasate de la BNM (+2 029,7 mil. MDL), bănci și alte societăți financiare (+129,1 mil. MDL) și administrații publice (+26,8 mil. MDL).

Figura 2.1.4. Structura profitului bancar



Sursa: BNM

Figura 2.1.5. Structura veniturilor și cheltuielilor în cadrul sectorului bancar



Sursa: BNM

Veniturile din dobânzi aferente titlurilor de datorie au sporit cu 971,9 mil. MDL (sau cu 104,6 la sută) față de 2021 ca urmare a înăspririi politicii monetare (VMS +736,6 mil. MDL și CBN +235,3 mil. MDL).

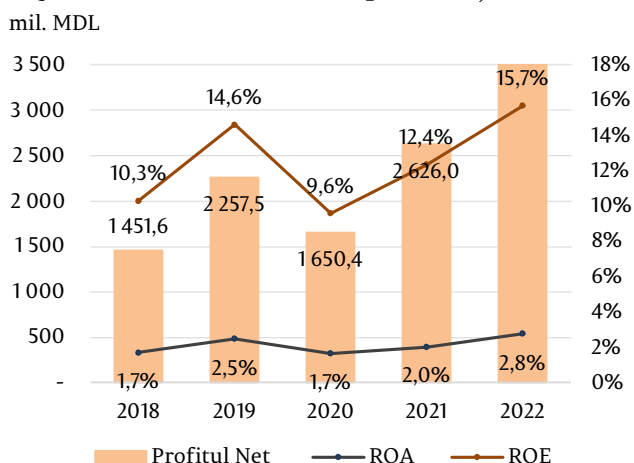
Structura veniturilor din dobânzi reflectă că strategiile de afaceri ale băncilor se concentrează în continuare atât pe creditare, cât și pe activități de investire care asigură concomitent lichiditate, dar și un grad suficient de diversificare, capabil să atenueze șocurile negative.

În ce privește cheltuielile aferente activității operaționale, în anul 2022, principala sursă a diminuării profitului aferent exercițiului a fost creșterea substanțială a pierderilor cauzate de deprecierea activelor financiare. Astfel, pierderile cauzate de deprecierea activelor financiare și nefinanciare au însumat 1 381,2 mil. MDL (+1 293,0 mil. MDL față de anul precedent), evoluția conducând la micșorarea rezultatului financiar consemnat la nivelul sectorului bancar. Mai mult ca atât, cheltuielile privind onorarii și comisioane, pe parcursul anului 2022, au înregistrat o creștere de 40,7 la sută (sau +439,5 mil. MDL) în comparație cu anul precedent; și cheltuielile administrative, o creștere de 20,8 la sută (sau +587,4 mil. MDL). Totodată, volumul de provizioane constituit la sfârșitul exercițiului financiar s-a majorat cu 77 la sută (sau +166,6 mil. MDL) față de anul 2021.

Indicatorii de rentabilitate ai sectorului bancar s-au plasat peste valorile indicatorilor înregistrate în statele emergente din UE.

²⁶ Societăți, societăți nefinanciare, IMM, non-IMM

Figura 2.1.6. Rentabilitatea capitalului și activelor



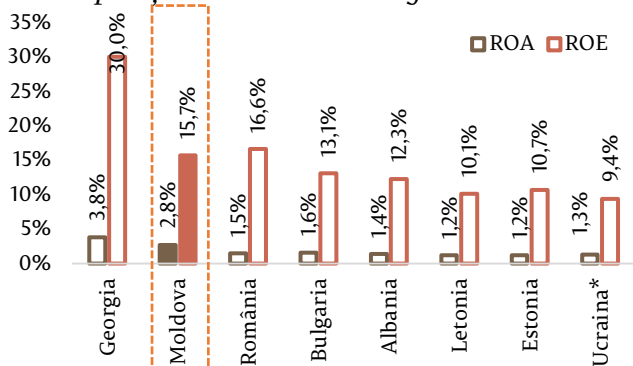
Sursa: BNM

Pe parcursul anului 2022 s-au majorat și valorile principalilor indicatori de rentabilitate ai sectorului bancar ROA și ROE, constituind 2,8 la sută și, respectiv, 15,7 la sută (Figura 2.1.6).

Sectorul bancar este caracterizat de un nivel consistent al indicatorului de capitalizare, care depășește semnificativ nivelul minim reglementat, iar indicatorul efectului de levier macroprudențial s-a situat în continuare cu mult peste nivelul minim aplicabil în statele UE.

La sfârșitul anului 2022, fondurile proprii totale pe sectorul bancar au constituit 18 357,4 mil. MDL (Figura 2.1.8), în creștere cu 20,9 la sută față de anul precedent din contul includerii profiturilor intermediare obținute de bănci.

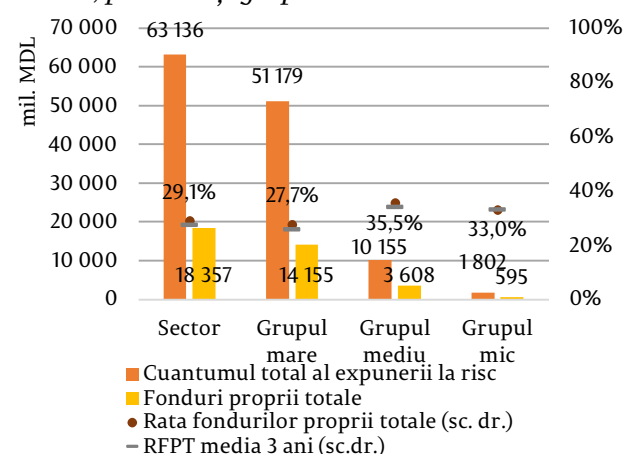
Figura 2.1.7. Rentabilitatea capitalului și activelor în comparație cu alte state din regiune



* datele pentru noiembrie 2022

Sursa: BNM, Autoritatea Bancară Europeană, paginile oficiale ale băncilor centrale

Figura 2.1.8. Indicatorul de capitalizare a sectorului bancar, pe sector și grupuri de bănci



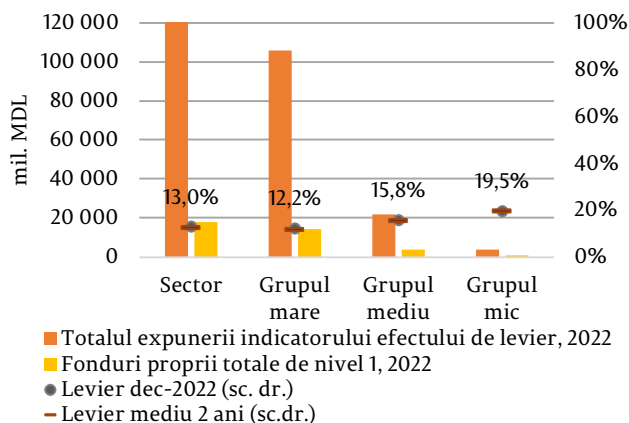
Sursa: BNM

Rata fondurilor proprii totale pe sectorul bancar la sfârșitul anului de referință a constituit 29,1 la sută, înregistrând o creștere față de anul 2021 (+3,2 p.p.), pe fundalul creșterii volumului de fonduri proprii totale atribuite de bănci (Figura 2.1.8). Excedentul de capital reflectă reziliența sectorului bancar în cazul unor potențiale pierderi și asigură continuitate activității de creditare.

Pentru anul 2022 efectul de levier macroprudențial al sectorului bancar a înregistrat valoarea de 13,0 la sută, în creștere cu 0,9 p.p. față de anul precedent (Figura 2.1.9).

Nivelul general de vulnerabilitate a sectorului bancar, determinat în baza evoluțiilor principalilor indicatori economico-financiari ai băncilor s-a menținut sub pragul de vulnerabilitate²⁷.

Figura 2.1.9. Efectul de levier, pe sector și grupuri de bănci

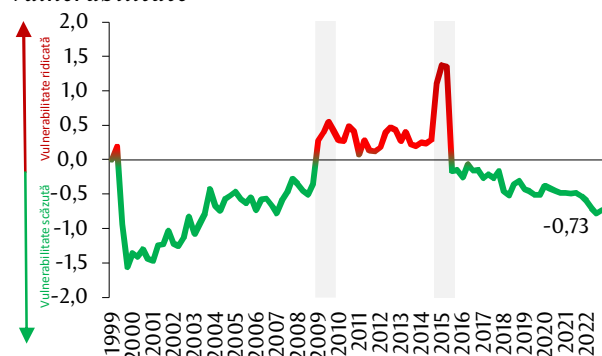


Sursa: BNM

²⁷ Valoarea indicelui general de vulnerabilitate egală cu 0, astfel valorile negative denotă un nivel redus al

vulnerabilității financiare, în timp ce o valoare pozitivă a indicelui denotă o vulnerabilitate financiară mai mare

Figura 2.1.10. Dinamica indicelui general de vulnerabilitate



Sursa: BNM

Pe parcursul anului 2022, sectorul bancar a consemnat tendințe de descreștere ușoară ale indicelui general de vulnerabilitate²⁸ (Figura 2.1.10). La sfârșitul anului, sectorul bancar a acumulat un indice general de vulnerabilitate de (-0,73), un nivel mai redus față de cel din 2021. Indicele general de vulnerabilitate a fost determinat de un nivel înalt de capitalizare și lichiditate a sectorului bancar, precum și de un nivel înalt de profitabilitate și îmbunătățire a calității activelor bancare. Totodată, pe parcursul anului 2022 a crescut ușor sensibilitatea sectorului bancar la riscul de piață.

Vulnerabilitățile sectorului bancar față de nerezidenți

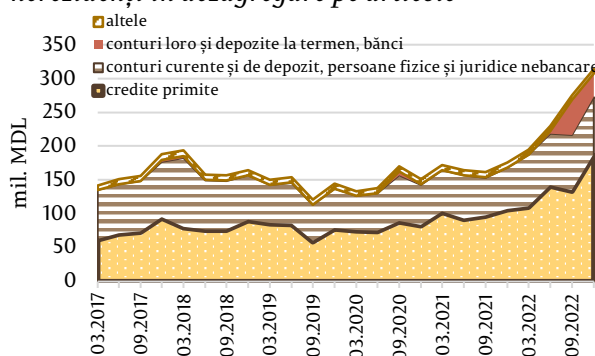
În anul 2022, soldul datoriilor valutare ale băncilor în raport cu nerezidenți au crescut²⁹, în mare parte, ca urmare a atragerii de mijloace de la instituțiile financiare străine, dar și a migrării mijloacelor persoanelor fizice nerezidente în sectorul bancar local pe fondul creșterii riscurilor de securitate în regiune. Astfel, tragerile băncilor de credite externe s-au majorat cu 64,8 la sută față de anul 2021, iar plățile băncilor privind deservirea datoriei externe s-a redus cu 21,3 la sută.

În consecință, soldul creditelor primite de bănci a crescut cu 86,9 la sută³⁰ până la 186,2 mil. USD (Figura 2.1.11), însă continuă să rămână inferior anilor de pre-criză bancară.

²⁸ Indicator agregat, calculat ca suma ponderată în baza scorurilor indicatorilor de soliditate financiară

²⁹ Cu 88,2 la sută prin excluderea influenței cursului de schimb. La curs efectiv, soldul datoriilor valutare ale băncilor în raport cu nerezidenții, fiind în principal denuminate în EUR, a crescut mai puțin, cu 78,7 la sută, în urma deprecierei EUR față de dolarul SUA pe piețele externe

Figura 2.1.11. Mijloacele valutare atrase de la nerezidenți în dezagregare pe articole



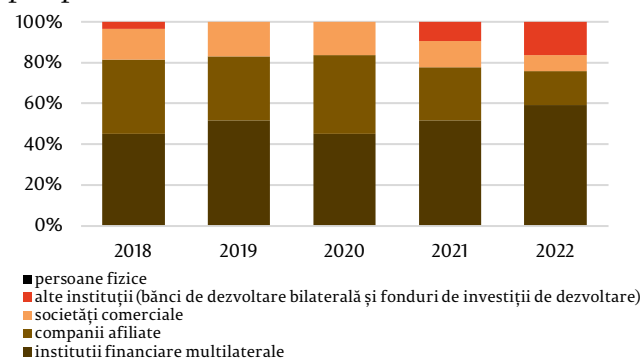
Sursa: BNM

Referitor la evoluțiile pe tip de creditor, s-a observat o relansare a creditării din partea instituțiilor financiare multilaterale și a unor fonduri de investiții, soldul creditelor primite de bănci din partea acestora consolidându-se ca pondere în structura creditelor externe (Figura 2.1.12).

Totodată, băncile locale au beneficiat și de finanțare interbancară, în principal intra-grup sub formă de depozite. Astfel, la finele anului 2022 soldurile acestora au constituit 34,0 mil. USD comparativ cu 0,2 mil. USD la sfârșitul anului 2021, atingând un sold maxim de 53,6 mil. USD pe parcursul anului.

Soldul conturilor curente și de depozit în valută ale clienților non-bancari nerezidenți s-a majorat cu 26,9 mil. USD sau 44,8 la sută³¹, până la 86,9 mil. USD, ca urmare a majorării soldului conturilor persoanelor fizice.

Figura 2.1.12. Structura creditelor primite de bănci, pe tip de creditor



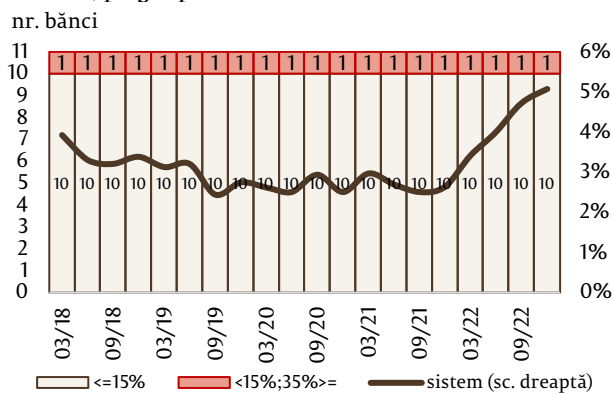
Sursa: DMFAS

³⁰ Prin excluderea influenței cursului de schimb. La curs efectiv, soldul creditelor externe primite a crescut cu 76,5 la sută

³¹ Prin excluderea influenței cursului de schimb. La curs efectiv, soldul conturilor curente și de depozit ale clienților non-bancari nerezidenți a crescut cu 38,8 la sută

Alte tipuri de datorii în raport cu nerezidenții au continuat să fie neglijabile atât ca nivel, cât și ca evoluție.

Figura 2.1.13. Expunerea față de nerezidenți prin mijloacele valutare în raport cu total capital și datorii, pe grupuri de bănci



Sursa: BNM

Cu toate că expunerea băncilor locale prin mijloacele valutare atrase de la nerezidenți mai mult decât s-a dublat față de finele anului 2021, aceasta a continuat să se plaseze la niveluri scăzute (Figura 2.1.13).

La finele anului de referință, expunerea a constituit 5,7 la sută în raport cu total capital și datorii (comparativ cu 2021: 2,6 la sută, 2020: 2,5 la sută; 2019: 2,7 la sută, 2018: 3,4 la sută).

Potrivit situației de la finele anului de raportare, 10 dintre bănci rămân a fi expuse prin mijloacele valutare atrase de la nerezidenți în total capital și datorii în proporții rezonabile de până la 15 la sută (minim – 0,3 la sută, maxim – 11,4 la sută). Între 15 la sută și 35 la sută se clasează doar o bancă fondată de investitori străini.

Caseta 3. Testările la stres ale sectorului bancar

Principiile³² testărilor la stres au fost propuse de Comitetul Basel pentru Supraveghere Bancară în 2009 și actualizate în 2018, considerând experiența acumulată în acest domeniu.

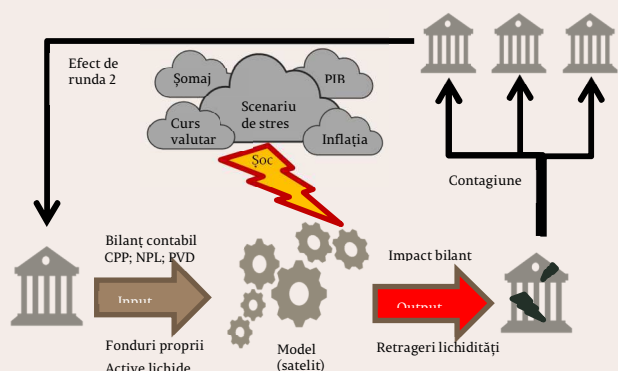
Testarea la stres reprezintă un exercițiu, în care datele reale ale instituțiilor financiare sunt afectate de un scenariu ipotetic de stres (o presupunere „ce ar fi dacă?”). Aceste exerciții nu reprezintă o predicție și nu trebuie tratate ca un viitor iminent pentru acele instituții financiare. Totuși, rezultatele obținute în urma simulării unor scenarii de stres permit identificarea vulnerabilităților caracteristice fiecărei instituții în mod individual și adresarea timpurie a

acestora în procesul de supraveghere a băncii. Rezultatele testărilor la stres pot fi utilizate de autoritățile de reglementare și pentru a lua decizii cu privire la nivelul minim de capitalizare și de lichiditate, care ar asigura instituțiilor o reziliență suficientă în situațiile de criză financiară.

Tipologia testărilor la stres este foarte variată. În funcție de complexitatea șocului putem diferenția analize de senzitivitate (măsoară impactul variabilelor independente de șoc asupra variabilelor dependente) și testări la stres propriu-zise (care transpun impactul factorilor macroeconomici asupra bilanțurilor instituțiilor). În funcție de risc, există testări la stres de solvabilitate (evaluează riscul de credit, riscul de piață, riscul operațional) și de lichiditate (evaluează riscul de lichiditate). În funcție de modul de efectuare, acestea pot fi efectuate „de jos în sus” (bottom-up) și „de sus în jos” (top-down); de asemenea un tip aparte este testarea la stres „de la capăt” (back-testing).

În scopul identificării și prevenirii potențialelor vulnerabilități din sectorul bancar autohton, BNM efectuează, din oficiu, periodic exerciții de testare la stres.

Figura 2.1.14. Schema desfășurării unei testări la stres



Sursa: BNM

³² Stress testing principles, 2018, <https://www.bis.org/bcbs/publ/d450.pdf>

2.2. Riscul de credit

Riscul de credit s-a accentuat în 2022, în special din perspectiva înrăutățirii situației financiare atât a companiilor cât și a populației, ca urmare a diminuării veniturilor disponibile și a instabilităților macroeconomice persistente în regiune.

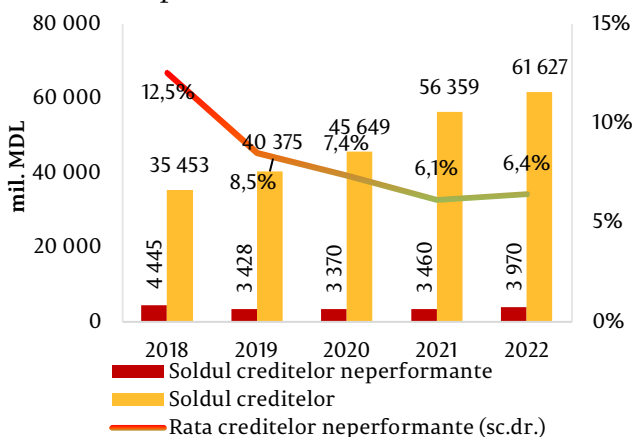
Pe parcursul anului 2022 portofoliul total de credite al băncilor s-a majorat cu 5 268,0 mil. MDL (+9,3 la sută), la finele perioadei soldul total însumând 61 627,2 mil. MDL (2021: 56 359,2 mil. MDL).

Totodată, acumularea mai rapidă a creditelor neperformante în raport cu portofoliul total de credite a determinat creșterea ușoară a ratei creditelor neperformante până la 6,4 la sută (2021: 6,1 la sută), stocul total al creditelor neperformante înregistrând o creștere de 14,7 la sută, marcând astfel cea mai rapidă deteriorare anuală a calității portofoliului de credite după anul 2016.

Ritmul de creștere anuală a volumului creditelor noi acordate s-a redus din contul scăderii creditării populației, pe fondul reducerii atât a cererii de credite din partea persoanelor fizice, cât și a înăsprii standardelor de creditare din partea băncilor.

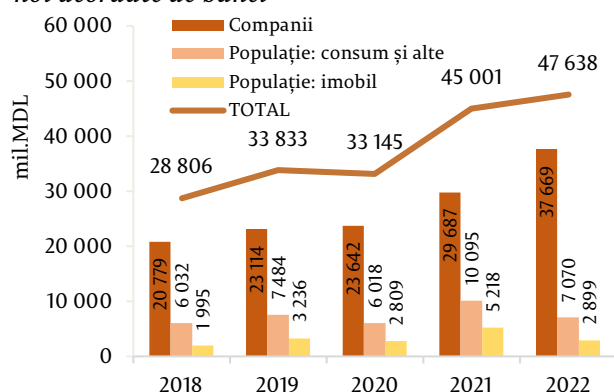
Valoarea contractelor de credit noi încheiate de bănci (Figura 2.2.2) pe parcursul anului a înregistrat o creștere ușoară de 5,9 la sută în raport cu 2021 (2021/2020: +35,8 la sută). La această tendință pozitivă a contribuit creșterea semnificativă a volumului

Figura 2.2.1. Evoluția soldului creditelor și a ratei creditelor neperformante în totalul creditelor



Sursa: BNM

Figura 2.2.2. Evoluția volumului total al creditelor noi acordate de bănci



Sursa: BNM

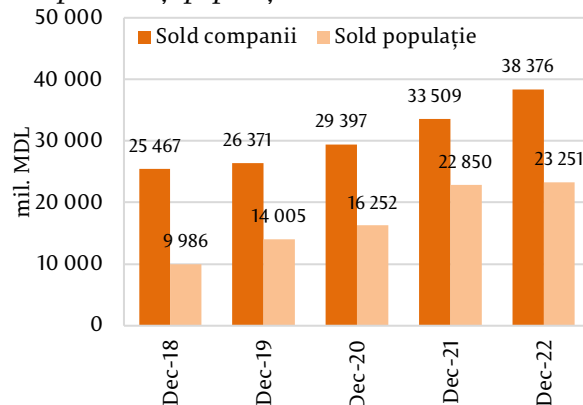
creditelor noi acordate companiilor de 26,9 la sută față de anul 2021 – creștere-record din ultimii 8 ani.

Concomitent, volumul creditelor noi acordate persoanelor fizice de către bănci a consemnat cea mai mare scădere de după criza din 2008. Astfel, creditele de consum noi acordate în 2022 s-au redus cu 30,8 la sută, iar credite ipotecare noi – cu 44,4 la sută în comparație cu volumul creditelor debursate pe parcursul anului 2021.

În analiza separată a portofoliului de credite, anul 2022 s-a remarcat prin încetinirea considerabilă a creditării persoanelor fizice, concomitent cu continuarea tendinței ascendente a creditelor acordate companiilor observată începând cu 2019.

Ritmul de creștere anuală a soldului creditelor acordate companiilor s-a menținut în 2022, valoarea totală fiind cu 14,5 la sută peste nivelul de la finele anului 2021.

Figura 2.2.3. Evoluția soldului creditelor acordate companiilor și populației



Sursa: BNM

Totodată, soldul creditelor acordate persoanelor fizice a înregistrat cea mai joasă creștere din ultimii ani - 1,8 la sută sau +401,1 mil. MDL față de 2021. Prin urmare, cota creditelor acordate persoanelor fizice în portofoliul total de credite al băncilor s-a redus până la 37,7 la sută (dec-2021: 40,5 la sută).

În 2022, creditarea persoanelor fizice de către bănci a fost afectată atât de înăsprirea severă a standardelor de creditare, cât și de reducerea cererii din partea populației.

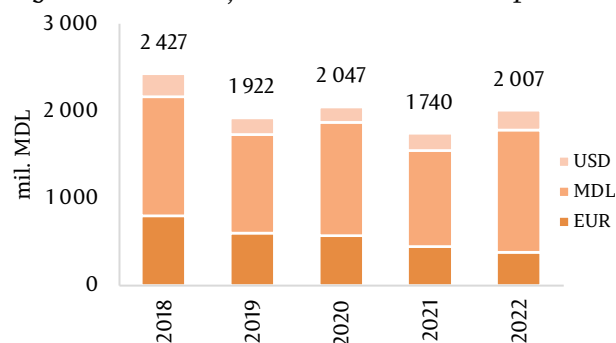
Conform opiniei respondenților sondajului privind creditarea bancară³³, tendința negativă a standardelor de creditare pentru populație a fost cauzată de percepția prezenței riscurilor, în special din perspectiva așteptărilor privind situația economică generală, riscul asociat bonității clienților, împreună cu așteptările privind piața imobiliară. Concomitent, în 2022 cererea de creditare din partea populației a înregistrat cea mai mare scădere din cei 6 ani de derulare a sondajului.

Standardele de creditare la acordarea creditelor companiilor au avut, de asemenea, o tendință de înăsprire în 2022, determinată, în principal, de percepția de risc a băncilor, dar și de așteptările pesimiste privind situația economică generală. În particular, cele mai expuse sectoare economice la riscul de credit, conform opiniei respondenților, sunt sectoarele: construcțiilor, energetic, agricol, industriei și comerțului. În același timp, cererea pentru credite din partea companiilor s-a menținut pe un trend crescător, cu excepția trimestrului IV 2022 marcat de o reducere semnificativă a cererii.

Indicatorii care caracterizează calitatea creditelor au avut o dinamică nefavorabilă pe unele segmente a portofoliului bancar.

În perioada analizată, creditele expirate au înregistrat o creștere, suma creditelor cu întârzieri la plată de peste 30 de zile fiind cu 15,3 la sută mai mare față de finele anului 2021, și dețin o pondere de 3,3 la sută din

Figura 2.2.4. Evoluția soldului creditelor expirate



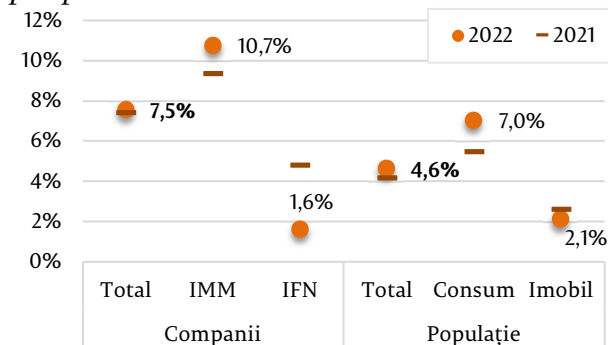
Sursa: BNM

portofoliul bancar. Această dinamică nefavorabilă a fost cauzată de majorarea semnificativă creditelor expirate ale persoanelor fizice cu 50,4 la sută. În dezagregare pe monede, creditele în EUR înregistrează cea mai scăzută rată a creditelor expirate - 2,6 la sută, fiind urmate de creditele în MDL - 3,5 la sută.

Calitatea creditelor s-a deteriorat ușor, atât a celor acordate companiilor, cât și a celor acordate populației, cele mai nefavorabile dinamici înregistrând creditele acordate industriei productive, agriculturii, alte credite, dar și creditele de consum.

Cea mai negativă tendință a avut portofoliul de credite acordat companiilor din industria productivă, care în 2022 au înregistrat o creștere a ratei NPL cu 7,7 p.p., astfel 16,9 la sută din creditele acordate acestui sector, fiind clasificate de către bănci în categorii neperformante. În același timp, dinamici negative au consemnat ratele NPL ale creditelor acordate agriculturii (+4,9 p.p.), alte credite (+5,0), dar și a creditelor de consum (+1,5 p.p.).

Figura 2.2.5. Rata creditelor bancare neperformante pe tipuri de debitori



Sursa: BNM

³³ BNM derulează sondajul privind creditarea bancară trimestrial, în scopul determinării condițiilor de finanțare

și profilului de risc al sistemului financiar-bancar din Republica Moldova, cu participarea a 11 bănci respondente

Tabelul 2.2.1. Rata creditelor neperformante pe tipuri de credite și ramuri de activitate

Denumirea ramurii debitorilor	Sold 2022, mil. lei	Rata NPL	
		2022	2021
Agricultura	4 465,6	14,7%	9,8%
Industria alimentară	4 399,8	5,9%	6,4%
Domeniul construcțiilor	1 417,3	10,1%	9,8%
Credite de consum	10 009,5	7,0%	5,5%
Industria energetică	927,3	1,8%	14,7%
UAT/instituții subordonate UAT	713,6	0,0%	0,0%
Industria productivă	2 659,5	16,9%	9,2%
Domeniul comerțului	13 880,3	4,5%	5,7%
Mediul financiar nebanca	2 469,3	1,6%	4,8%
Procurarea imobilului	12 293,2	2,1%	2,6%
Persoane fizice care practică activitate	1 632,3	7,2%	7,1%
Transport, telecomunicații și dezvoltarea rețelei	2 001,3	5,7%	7,6%
Domeniu prestării serviciilor	2 287,2	13,1%	14,6%
Alte credite acordate	2 471,2	11,5%	6,5%
Total	61 627,2	6,4%	6,1%

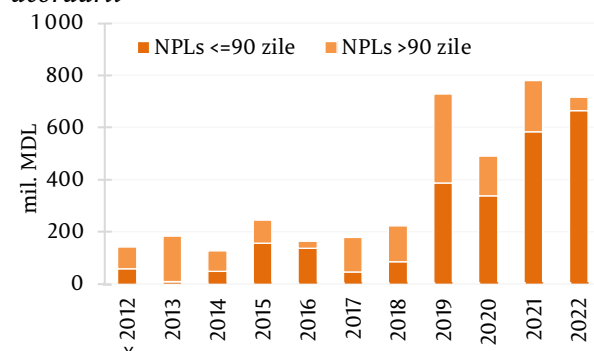
Sursa: BNM

Aceste patru categorii însumează 19 605,8 mil. MDL sau 31,8 la sută din portofoliul bancar de credite (Tabelul 2.2.1). Creditele acordate IMM, care reprezintă aproape 1/3 din portofoliul total de credite bancare, de asemenea, au înregistrat o deteriorare a calității, având o performanță inferioară mediei pe sectorul companiilor (Figura 2.2.5).

Totodată, cea mai favorabilă dinamică a manifestat portofoliul acordat industriei energetice, care în 2022 a înregistrat o scădere a ratei NPL cu 12,9 p.p. până la nivelul de 1,8 la sută. O tendință similară au înregistrat creditele acordate către IFN, a căror rată de neperformanță s-a îmbunătățit pe parcursul anului 2022 până la 1,6 la sută, fiind cel mai performant subportofoliu de credite neguvernamentale.

Expunerile neperformante din perioada dezechilibrelor economice și a crizei bancare din 2014-2015 s-au redus semnificativ în raport cu portofoliul la situația de la finele anului 2022.

Figura 2.2.6. Defalcarea creditelor neperformante la situația din decembrie 2022, în funcție de data acordării



Sursa: BNM

Din stocul total al creditelor neperformante 18,0 la sută constituie creditele cu data acordării în 2022. Defalcarea creditelor neperformante la situația din decembrie 2022, în funcție de data acordării, arată că peste 2/3 din soldul total al creditelor neperformante, existente în bilanțurile băncilor la situația din decembrie 2022, reprezintă creditele acordate în 2019-2022. Este de remarcat că acestea au fost clasificate drept neperformante de către bănci, în mare parte, în baza altor criterii decât numărul de zile restante, ceea ce indică asupra unei abordări mai prudente și anticipative în procesul de evaluare a calității creditelor (Figura 2.2.6).

Rata medie de intrare în stare de nerambursare (credite cu restanțe la plăți de peste 90 de zile) a fost mai joasă în 2022 comparativ cu 2021, atât pentru portofoliul companiilor, cât și pentru creditele acordate populației, iar cele mai înalte rate din 2022 au fost înregistrate în trimestrul IV (Tabelul 2.2.2).

Cota companiilor (A-D) nou-intrate în categoria de 90+ zile restanță (E) într-un interval de 12 luni a fost de 1,6 la sută în 2022 (2021: 2,4 la sută), iar în cazul populației acest indicator a constituit 3,2 la sută (2021: 4,0 la sută).

O rată de nerambursare semnificativ mai înaltă au înregistrat creditele cu întârzieri la plată între 30 și 90 zile (C și D) ale companiilor, care în 2022 au migrat în proporție de 16,5 la sută (2021: 28,1 la sută) în categoria E, iar pentru populație această rată a scăzut până la valoarea de 23,4 la sută (2021: 26,8 la sută).

Tabelul 2.2.2. Matricea de migrare³⁴ a debitorilor după numărul de zile de întârziere la plată³⁵ (dec. 2021–dec. 2022)

Companii	A	B	C	D	E
A	97,3%	1,1%	0,8%	0,3%	0,5%
B	51,1%	18,5%	10,3%	6,3%	13,8%
C	34,6%	4,6%	14,7%	21,0%	25,1%
D	15,5%	1,5%	10,5%	12,6%	59,9%
E	7,7%	0,3%	0,9%	1,4%	89,6%

Populație	A	B	C	D	E
A	96,1%	1,1%	1,4%	0,5%	0,9%
B	36,3%	31,9%	6,8%	12,4%	12,5%
C	28,1%	3,2%	15,7%	17,6%	35,5%
D	11,8%	1,4%	13,4%	11,2%	62,1%
E	7,0%	0,4%	1,5%	2,5%	88,7%

Sursa: BNM

O tendință favorabilă a înregistrat și rata de „însănătoșire” a debitorilor din categoria E care a constituit 10,7 la sută în cazul companiilor și 10,8 la sută pentru populație.

Abordarea prudentială, aplicată de cadrul de reglementare național, este mai conservatoare decât noțiunea „credit neperformant” asociată IFRS, ținând cont și de factori calitativi asociați debitorului.

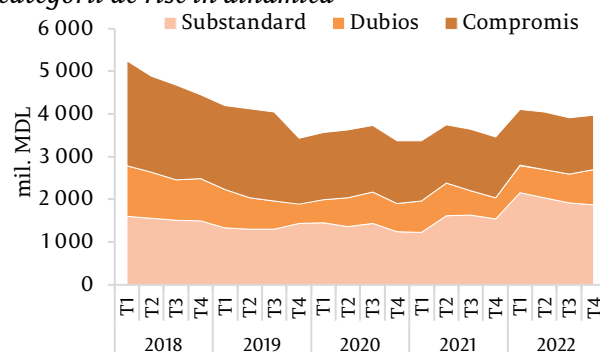
Structura creditelor neperformante pe categorii de risc arată o acumulare în creștere a soldului creditelor clasificate în categoriile de risc „substandard” și „dubios” pe parcursul anului 2022, cea mai accentuată creștere fiind înregistrată în trimestrul I. Concomitent, băncile au redus soldul creditelor neperformante din categoria de risc „compromis”, ceea ce a atenuat creșterea totală a stocului creditelor neperformante la 14,7 la sută față de anul precedent.

³⁴ Interpretare: Spațiile din dreapta axei diagonale reprezintă migrările debitorilor în categorii mai nefavorabile (mai multe zile restante), procentul din axa diagonală reflectă cota creditelor rămase în aceeași categorie, iar spațiile din stânga – migrări în categorii mai favorabile

³⁵ Rata medie trimestrială de migrare a debitorilor unici între categoriile: A – întârziere de maxim 15 zile inclusiv, B – întârziere între 16 și 30 zile inclusiv, C – întârziere între 31 și 60 zile inclusiv, D – întârziere între 61 și 90 zile inclusiv, E – întârziere de peste 90 de zile

³⁶ Băncile din Republica Moldova clasifică creditele în conformitate cu Regulamentul nr. 231/2011 cu privire la clasificarea activelor și angajamentelor condiționale (prevederile căruia se consideră a avea o abordare mai conservatoare în raport cu practicile altor state), care stipulează că la evaluarea activelor și angajamentelor condiționale banca va ține cont cel puțin de următoarele:

Figura 2.2.7. Structura creditelor neperformante pe categorii de risc în dinamică

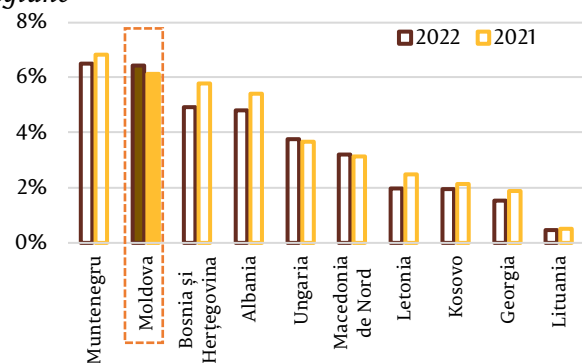


Sursa: BNM

Astfel, la 31 decembrie 2022, creditele neperformante în continuare au fost concentrate, preponderent, în categoria de risc „substandard”, cu o pondere de 47,1 la sută din totalul creditelor neperformante pe sector. Modalitatea de determinare și definire a „creditelor performante” diferă între state, la fel ca și reglementările privind casarea (write-offs) creditelor neperformante din bilanțul băncilor.

În Republica Moldova se aplică o abordare mai conservatoare, la clasificare fiind considerați un șir de factori calitativi³⁶ suplimentar la numărul de zile restante.

Figura 2.2.8. Rata creditelor neperformante în Republica Moldova în raport cu ratele în țările din regiune



Sursa: BNM, FMI

- situația financiară curentă a contrapărții evaluată din punctul de vedere al capacității de onorare a angajamentelor;
- respectarea condițiilor contractuale;
- capacitatea de plată a contrapărții bazată pe evoluția istorică financiară și estimările viitoare ale fluxului mijloacelor bănești;
- valoarea curentă de comercializare a obiectului gajului și gradul de lichiditate a acestuia pe piața Republicii Moldova;
- mediul de afaceri al contrapărții, starea sectorului economic în care activează și poziția în cadrul acestui sector;
- istoria de credit privind respectarea de către contraparte a obligațiilor asumate prin contractele de credit;
- respectarea business-planului sau argumentării tehnico-economice (inclusiv cu modificările și completările ulterioare);
- situația financiară și capacitatea de plată a persoanei care constituie o garanție personală (fidejusiune) sau a asigurătorului;
- alți factori care pot afecta respectarea de către contraparte a condițiilor contractuale

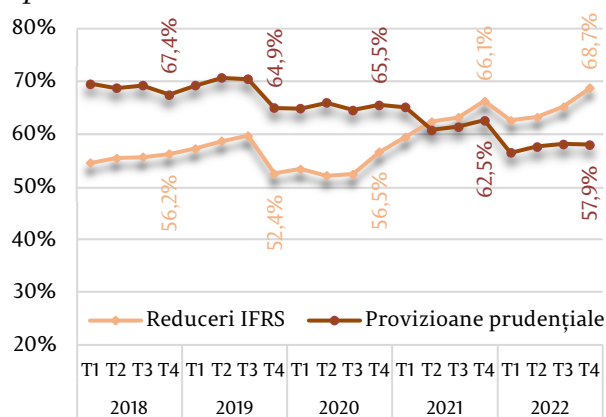
Astfel, rata creditelor neperformante în sectorul bancar autohton s-a situat la un nivel mai ridicat în raport cu ratele țărilor din regiune (Figura 2.2.8), cu excepția Muntenegrului și a Ucrainei, cea din urmă înregistrând un nivel de 33,6 la sută.

Gradul de acoperire a creditelor neperformante cu provizioane prudențiale s-a menținut la un nivel confortabil.

La finele anului analizat, 57,9 la sută din credite neperformante au fost acoperite cu provizioane prudențiale, înregistrând o descreștere de 4,6 p.p. pe parcursul anului 2022. Această dinamică este explicată de creșterea concentrării creditelor neperformante în categoria de risc cu provizionare de 30 la sută - substandard. Concomitent, rata de acoperire a creditelor și avansurilor clasificate drept active depreciate (în Stadiul 3 conform IFRS 9) cu provizioane contabile s-a menținut pe parcursul ultimelor 7 trimestre peste nivelul prudențial de acoperire și a înregistrat 68,7 la sută la finele anului (Figura 2.2.9). Peste 2/3 din suma creditelor și avansurilor au fost acoperite cu depreciere acumulată, ceea ce permite protejarea solvabilității băncilor de eventualele pierderi, în cazul nerambursării acestor credite.

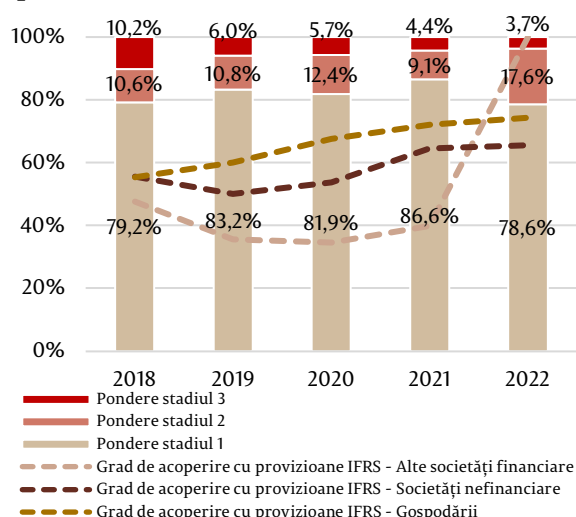
Clasificarea pe stadii de depreciere conform IFRS 9 la situația de la sfârșitul anului 2022 a înregistrat o modificare considerabilă față de sfârșitul anului 2021 (Figura 2.2.10). Ponderea creditelor și avansurilor acordate clasificate în Stadiul 2 de depreciere (categorie semnal pentru perspectivele

Figura 2.2.9. Evoluția ratei de acoperire a creditelor neperformante



Sursa: BNM

Figura 2.2.10. Dinamica clasificării pe stadii de depreciere conform IFRS 9



Sursa: BNM

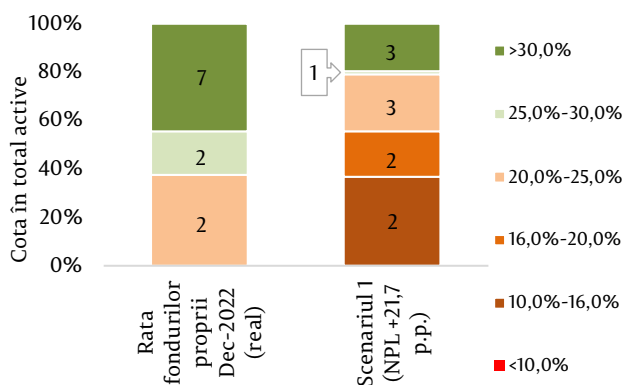
viitoare asupra neperformanței creditelor și avansurilor) a constituit 17,6 la sută, aproape dublu față de anul precedent (2021: 9,1 la sută), depășind nivelul maxim anterior, înregistrat în 2020 (2020: 12,4 la sută). Concomitent, ponderea creditelor și avansurilor clasificate în Stadiul 3 (active depreciate) a înregistrat o traiectorie favorabilă descrescătoare din 2018 și a ajuns la 3,7 la sută la finele anului analizat.

Gradul de acoperire cu provizioane reflectă nivelul așteptat al recuperărilor din expunerile băncilor. Astfel portofoliul de credite acordat altor instituții financiare decât băncile a înregistrat cea mai ridicată valoare (100,0 la sută), urmat de portofoliul de credite acordate populației (74,3 la sută) și de expunerile față de companii nefinanciare (65,6 la sută).

Rezultatele simulărilor la stres arată că sectorul bancar, per ansamblu, în scenariile de severitate medie, arată o reziliență solidă.

BNM efectuează periodic testări la stres privind riscul de credit cu scopul de a cuantifica reziliența sectorului bancar. Solvabilitatea băncilor este testată prin estimarea univariată a impactului deteriorării calității portofoliului de credit asupra ratei fondurilor proprii. Rezultatele testărilor la stres nu reprezintă o previzionare, ci o simulare a scenariilor pentru a răspunde la întrebarea „ce ar fi dacă?”.

Figura 2.2.11. Rezultatele simulărilor la criză privind riscul de credit



Sursa: BNM

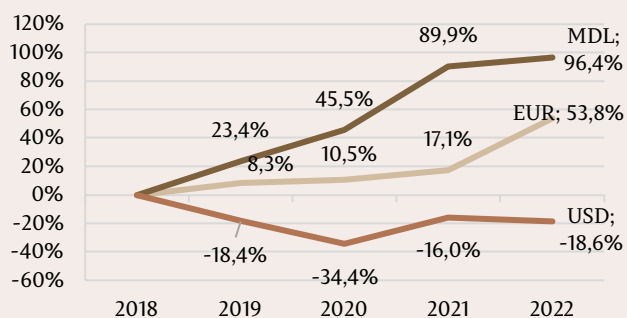
În scenariul de stres³⁷ care simulează creșterea ratei NPL cu 21,7 p.p., toate băncile înregistrează un indicator al ratei fondurilor proprii peste nivelul minim reglementat de 10,0 la sută.

Riscul de credit s-a accentuat pe parcursul anului 2022, în contextul instabilităților macroeconomice și al perspectivelor incerte.

Calitatea portofoliului bancar pe unele segmente s-a deteriorat semnificativ ca

Caseta 4. Creditarea în valută

Figura 2.2.12. Rata de creștere cumulativă a soldului creditelor pe monede (Dec.2018 = 0 la sută)



Sursa: BNM

Creditarea în valută a crescut în 2022. Creditele în EUR au înregistrat o majorare record în termeni anuali.

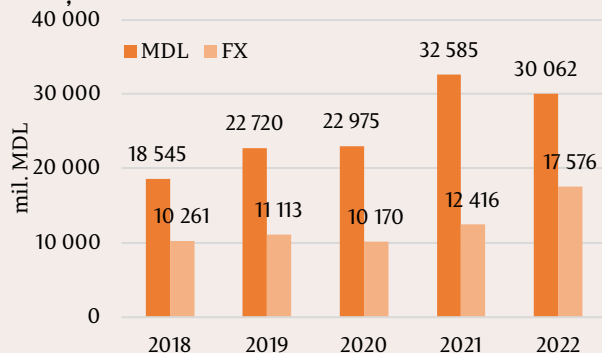
Creditele în EUR au consemnat o creștere de 31,3 la sută față de perioada similară a anului 2021, însumând 722,0 mil. EUR total pe sectorul bancar sau 23,9 la sută din portofoliul total de credite (Figura 2.2.12). Creditele în USD, după creșterea înregistrată în 2021, au revenit pe trendul descendent stabilit în ultimii 7 ani.

urmare a înrăutățirii situației financiare a companiilor și diminuării veniturilor disponibile a populației.

Pentru a preveni și atenua riscurile sistemice identificate, BNM a introdus instrumentele de limitare a îndatorării consumatorilor cu scopul de a preveni supraîndatorarea segmentelor vulnerabile ale populației (detalii în Capitolul 5.1). Suplimentar, pentru a consolida reziliența băncilor la pierderile potențiale care puteau surveni ca urmare a dificultăților de rambursare de către persoanele fizice a creditelor deja existente, BNM a majorat amortizorul de capital de risc sistemic cu 2 p.p. pentru expunerile băncilor față de persoanele fizice rezidente (detalii în Capitolul 4.1).

Totodată, analiza riscului de credit evidențiază eficiența politicilor prudente de administrare a riscurilor de către bănci care au reușit să mențină poziții de capital suficiente în condiții adverse.

Figura 2.2.13. Dinamica volumului creditelor noi în MDL și în valută



Sursa: BNM

Astfel, credite în USD au fost tot mai puțin solicitate de clienții băncilor, stocul acestora în 2022 micșorându-se cu 3,1 la sută, iar ponderea în total portofoliului bancar de credite ajungând la 6,6 la sută (2021: +6,9 la sută).

Cererea din partea companiilor pentru creditele în valută a sporit semnificativ în 2022.

În 2022, volumul creditelor noi acordate în valută și atașate la cursul valutei s-a

³⁷ Scenariul simulat presupune estimarea impactului potențial al creșterii absolute a indicatorului „credite neperformante” până la

28,17 la sută (nivelul mediu dintre criza din 1998-1999 și criza din 2009-2010)

accelerat, înregistrând o creștere de 41,6 la sută (față de anul precedent, echivalent în MDL), depășind ritmul de creștere înregistrat în 2021 (+22,1 la sută). Această evoluție, conform rezultatelor sondajului de creditare bancară se explică inclusiv prin sporirea cererii pentru creditele în valută din partea companiilor, chiar și în condițiile înăsprii mai severe a standardelor pentru creditele în valută comparativ cu cele în MDL.

La situația de la finele anului 2022, creditele în valută dețineau o pondere de 30,5 la sută din portofoliul total (2021: 26,5 la sută). Creditele în MDL atașate la cursul valutei constituiau 4,1 la sută din totalul portofoliului brut de credite (2 518,2 mil. MDL).

Tabelul 2.2.3. Rata de neperformanță pe tipuri de debitori și monede

Debitor/ Moneda	Companii		Populație		TOTAL
	Rata NPL	Sold, mil.MDL	Rata NPL	Sold, mil.MDL	
MDL	7,8%	17 838,6	4,6%	22 483,6	6,1%
EUR	6,0%	14 538,2	4,0%	176,5	6,0%
USD	12,6%	4 041,9	6,4%	30,2	9,3%
Atașate	12,6%	1 957,2	3,6%	561,0	10,6%
TOTAL	7,5%	38.375,9	4,6%	23.251,3	6,4%

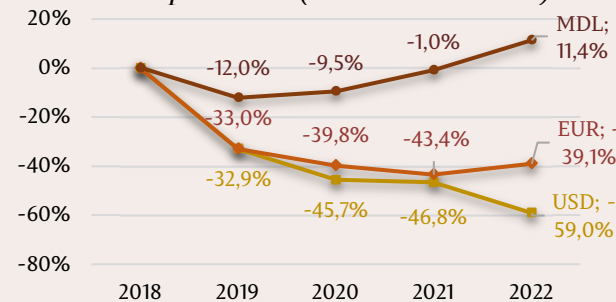
Sursa: BNM

Valoarea creditelor noi acordate în MDL companiilor a fost cu 14,4 la sută mai mare decât volumul creditelor acordate în valută.

Profilul de risc al creditării în valută, deși s-a ameliorat comparativ cu perioadele precedente, se plasează la un nivel mai nefavorabil în raport cu cel al creditelor în moneda națională.

Rata creditelor neperformante denuminate în valută a continuat tendința favorabilă și a scăzut în 2022 până la 7,2 la sută, dintre care rata creditelor în EUR a constituit 6,0 la sută și cea a creditelor în USD – 9,3 la sută. Această tendință favorabilă s-a datorat reducerii soldului creditelor neperformante în USD cu 11,5 la sută (Figura 2.2.14).

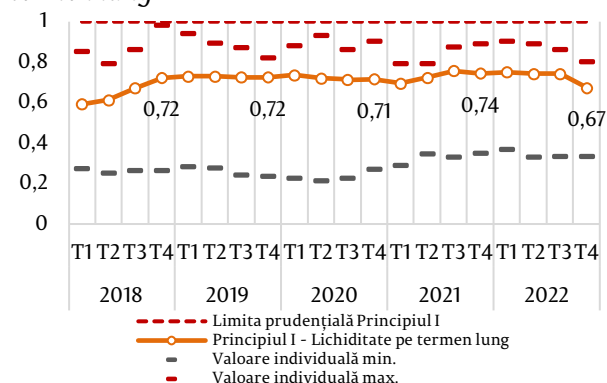
Figura 2.2.14. Rata de creștere cumulativă a soldului NPL pe monede (Dec.2018 = 0 la sută)



Sursa: BNM

2.3. Riscul de lichiditate

Figura 2.3.1. Evoluția indicatorului de lichiditate pe termen lung



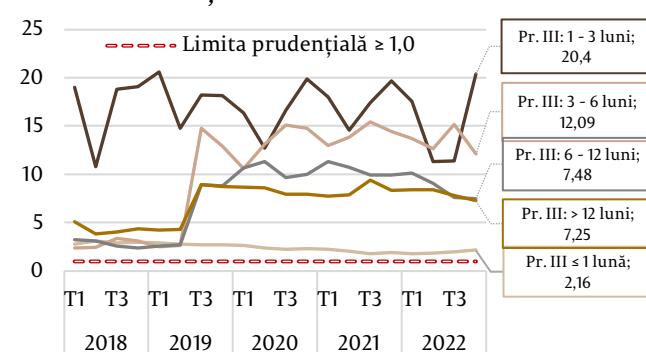
Sursa: BNM

Pe parcursul anului 2022, băncile au înregistrat o poziție favorabilă de lichiditate, indicatorii de lichiditate înregistrând niveluri superioare în raport cu cerințele reglementate.

Indicatorul lichidității pe termen lung (principiul I) calculat pentru sectorul bancar s-a diminuat pe parcursul anului de la 0,74 la 0,67 (limita reglementată $\leq 1,0$) (Figura 2.3.1),

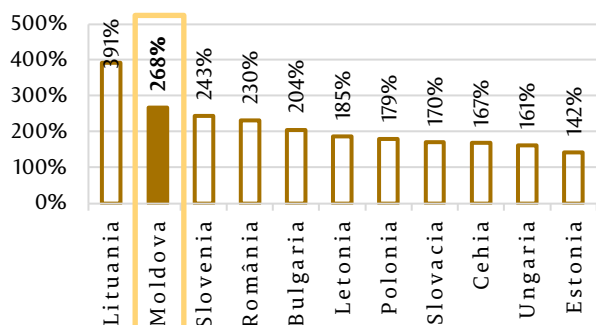
iar la nivel individual, nicio bancă nu a înregistrat valoarea acestui indicatorul peste limita prudentială. Valorile indicatorului de lichiditate pe benzi de scadență (principiul III) s-au plasat peste limita stabilită pentru fiecare interval de scadență, fiind în creștere față de anul precedent pe intervale mai mici de 3 luni, și în descreștere pe intervale mai mari de 3 luni (Figura 2.3.2). Cele mai mici valori ale indicatorului au fost înregistrate

Figura 2.3.2. Dinamica indicatorului lichidității pe benzi de scadență



Sursa: BNM

Figura 2.3.3. Indicatorul LCR în raport cu țările UE



Sursa: BNM

pentru benzile de extremă, indicatorul aferent lichidității pe termen scurt (mai puțin de o lună) înregistrând cea mai mică valoare comparativ cu ceilalți indicatori de lichiditate.

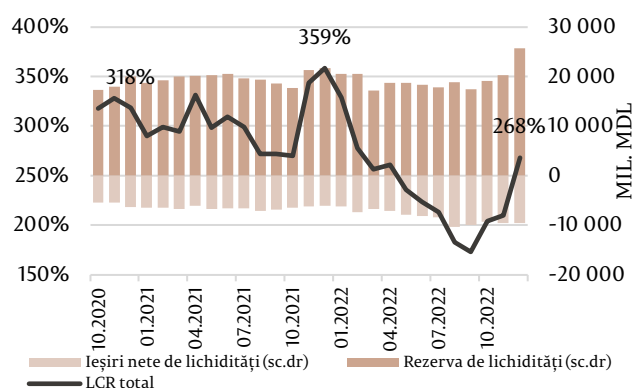
Băncile dispun de rezerve și intrări solide de lichiditate în raport cu ieșirile de lichiditate.

Valoarea agregată a indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) pe sectorul bancar autohton a înregistrat 267,9 la sută la finele anului 2022, toate băncile menținând un nivel al indicatorului peste limita minimă reglementată³⁸.

În raport cu țările din regiune, nivelul agregat al LCR pe sectorul bancar autohton se plasează în partea superioară a distribuției (Figura 2.3.3).

Totuși, scăderea accentuată a indicatorului LCR în primele nouă luni ale anului 2022 are la bază, în principal, diminuarea considerabilă a rezervei de lichiditate și creșterea considerabilă a ieșirilor de lichiditate (Figura 2.3.4).

Figura 2.3.4. Evoluția indicatorului LCR



Sursa: BNM

³⁸ În conformitate cu Regulamentul privind cerințele de acoperire a necesarului de lichiditate pentru bănci, indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate se aplică după cum urmează:

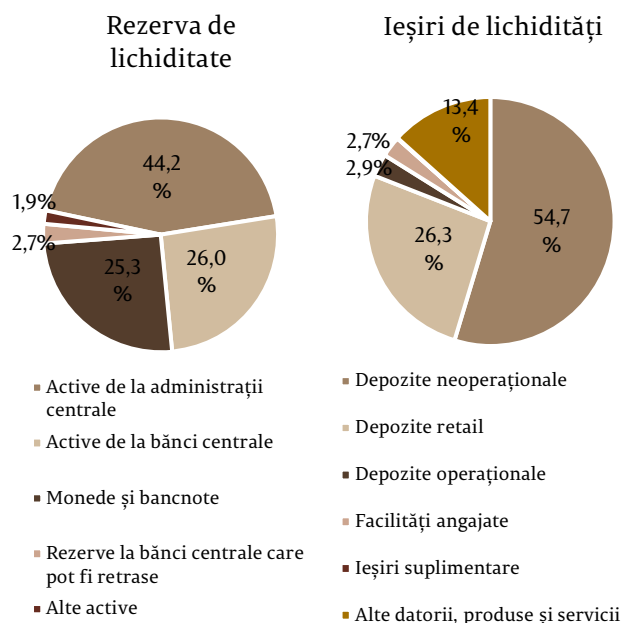
O pondere semnificativă în totalul rezervei de lichiditate din cadrul LCR o au activele de la administrația centrală (44,2 la sută), urmate de activele de la bănci centrale (26,0 la sută) și monedele și bancnotele (25,3 la sută), iar ieșirile de lichiditate sunt generate de depozitele neoperaționale (54,7 la sută) și depozitele retail (26,3 la sută) (Figura 2.3.5).

Efectele negative ale conflictului armat din statul vecin s-au resimțit, materializându-se într-un număr sporit de cereri de retragere a depozitelor bancare. Fenomenul a fost de scurtă durată, iar lichiditățile semnificative deținute de bănci le-au permis să satisfacă cererile recepționate.

Astfel, în primele patru luni ale anului 2022, s-a înregistrat descreșterea soldului depozitelor, generată, preponderent, de evenimentele externe.

Acestea s-au micșorat cu 8,5 la sută față de sfârșitul anului 2021, constituind 82 458,2 mil. MDL. Soldul depozitelor persoanelor fizice s-a diminuat cu 9,3 la sută (-5 219,3 mil. MDL), iar soldul depozitelor persoane juridice - cu 7,1 la sută (-2 425,9 mil. MDL).

Figura 2.3.5. Structura rezervei și a ieșirii de lichiditate din cadrul indicatorului LCR la 31.12.2022



Sursa: BNM

1) 60 la sută din cerința de acoperire a necesarului de lichiditate, începând cu 1 octombrie 2020;
2) 70 la sută, începând cu 1 ianuarie 2021;
3) 80 la sută, începând cu 1 ianuarie 2022;
4) 100 la sută, începând cu 1 ianuarie 2023

Cele mai mari retrageri de depozite din bănci au avut loc odată cu declanșarea războiului în Ucraina și până la 24.03.2022.

Cea mai accentuată scădere a fost consemnată la depozitele persoanelor fizice care în 4 săptămâni s-au redus cu 9,1 la sută sau 5 128,5 mil. MDL. Este de remarcat faptul că în perioada 24.02.2022-24.03.2022 depozitele la termen ale persoanelor fizice au fost retrase din bănci într-un volum mai mare decât depozitele la vedere.

Către finele lunii octombrie, soldul depozitelor s-a situat peste nivelul înregistrat la începutul anului, fiind de 89 537,3 mil. MDL, în creștere cu 1,3 la sută față de luna ianuarie a anului 2022.

Depozitele constituie în continuare principala sursă de finanțare a sectorului bancar din Republica Moldova.

La finele anului 2022, soldul depozitelor a constituit 94 968,6 mil. MDL, înregistrând o creștere de 5,4 la sută față de anul precedent. În același timp, ponderea depozitelor în totalul activelor a constituit 72,2 la sută, în descreștere cu 3,8 p.p față de anul precedent. Din punctul de vedere al monedei în care sunt constituite, depozitele în MDL dețin o pondere de 60,0 la sută din totalul depozitelor, în creștere cu 2,7 p.p. față de anul precedent, iar depozitele în valută o pondere de 40,0 la sută, în descreștere cu 2,7 p.p. față de anul precedent. Totodată, la finele anului 2022, depozitele la vedere au avut o pondere de 57,2 la sută din totalul depozitelor, iar depozitele la termen – o pondere de 42,8 la sută. De menționat că, ritmul de creștere a depozitelor la vedere (2,8 la sută față de anul precedent) și a depozitelor la termen (9,1 la sută față de anul precedent) este mai mic comparativ cu finele anului 2021, când constituia 13,1 la sută față de anul precedent

Cu toate că indicatorul „credite/depozite” a crescut ușor (+2,3 p.p.) față de anul precedent, acesta se menține la un nivel scăzut, ceea ce denotă o capacitate mai mare a băncilor de a face față situațiilor de stres financiar.

Indicatorul „credite/depozite” s-a majorat brusc în primul trimestru al anului 2022 pe fundalul retragerilor semnificative ale depozitelor după începerea războiului din Ucraina. În trimestrele următoare, acesta s-a

plasat pe o tendință descrescătoare pe fundalul diminuării activității de creditare de către bănci și reconstituirii soldului de depozite atrase.

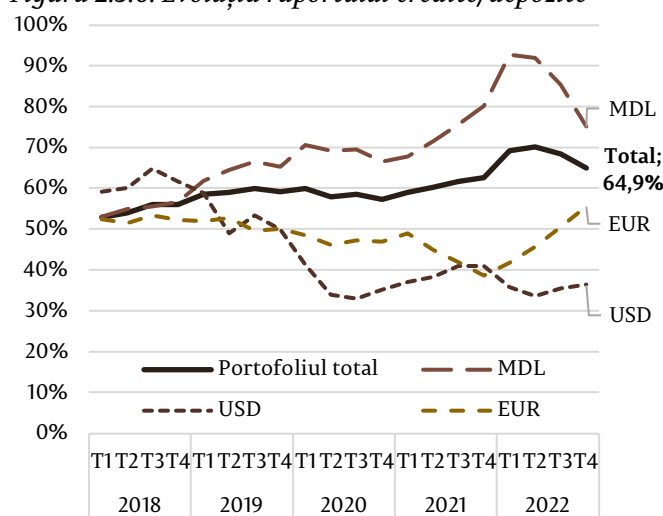
În diviziune pe principalele valute prezente în bilanțurile băncilor, cea mai mare creștere a indicatorului „credite/depozite” a fost înregistrată pentru EUR (+16,8 p.p. față de anul precedent), în condițiile creșterii soldului creditelor și descreșterii soldului depozitelor în EUR. În același timp, raportul dintre creditele și depozitele în moneda națională și, respectiv, în USD, a înregistrat o diminuare cu 5,0 p.p. și, respectiv, 4,6 p.p. față de finele anului 2021, în mare parte, ca urmare a creșterii pronunțate a soldului depozitelor comparativ cu evoluția mai temperată a soldului creditelor în moneda națională și USD pe parcursul anului 2022 (Figura 2.3.6).

Populația și-a menținut în continuare poziția netă de creditor al sectorului bancar.

Conform analizei separate pe categorii de clienți, raportul „credite/depozite” pe segmentul persoanelor fizice a consemnat o descreștere de la 40,9 la sută până la 39,4 la sută pe parcursul anului 2022, ca urmare a temperării creditării și creșterii semnificative a soldului depozitelor persoanelor fizice.

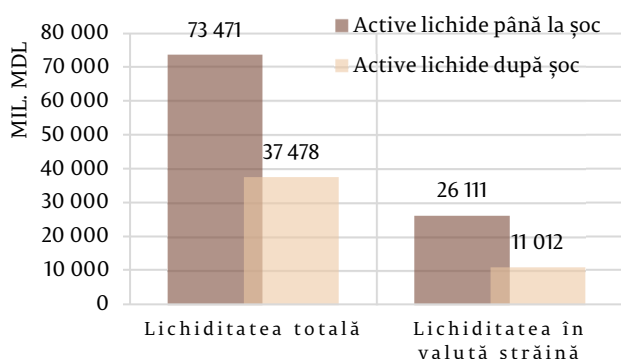
Concomitent, poziția sectorului companiilor nefinanciare drept debitor net al băncilor s-a majorat de la 96,7 la sută la 107,7 la sută, în condițiile creșterii soldului creditelor acordate companiilor nefinanciare.

Figura 2.3.6. Evoluția raportului credite/depozite



Sursa: BNM

Figura 2.3.7. Impactul șocului de lichiditate asupra activelor lichide ale băncilor la situația din 31.12.2022



Sursa: BNM

Exercițiile de testare la stres a lichidității nu au identificat probleme de lichiditate în bănci.

Pe parcursul anului 2022, au fost efectuate simulări periodice ale unor scenarii de stres orientate spre evaluarea capacității băncilor de a-și onora obligațiunile. În acest context, s-au calculat intrările de active lichide pe orizontul de o lună, concomitent cu retragerile neuniforme ale depozitelor după tipul deponenților (persoane fizice, persoane juridice, bănci).

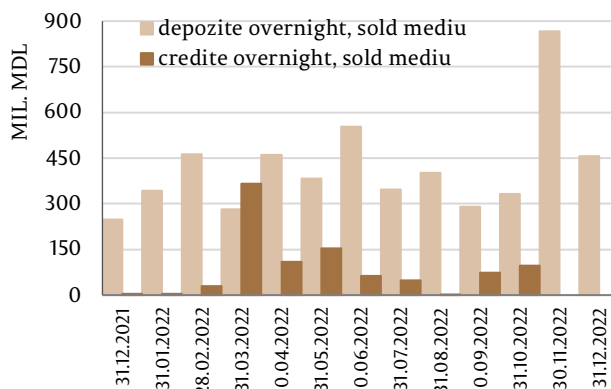
Rezultatele obținute nu au identificat deficite de lichiditate înregistrate la nivel individual sau la nivel agregat de sectorul bancar (Figura 2.3.7). În condițiile respective, riscul de lichiditate al sectorului bancar autohton actualmente este redus, iar poziția de lichiditate denotă un amortizor suficient pentru a face față unor retrageri semnificative de depozite atât în moneda națională, cât și în valută.

Creditele/depozitele overnight

Cererea băncilor privind facilitatea de depozit oferită de BNM în anul 2022 a crescut față de anii precedenți, băncile tradițional utilizând facilitatea de depozit overnight spre finele perioadelor de constituire a rezervelor obligatorii, pe măsură ce își îndeplineau obligația de menținere a acestora.

Volumul total al depozitelor overnight plasate de bănci la BNM în anul 2022 a însumat 110,9 mld. MDL (2021: 59,3 mld. MDL), stocul mediu zilnic fiind de 429,9 mil. MDL, aproape dublu nivelului din anul precedent (2021: 219,1 mil. MDL).

Figura 2.3.8. Evoluția soldului mediu lunar al depozitelor/creditelor overnight



Sursa: BNM

Soldul mediu lunar al plasamentelor overnight ale băncilor a înregistrat valori neuniforme pe parcursul anului 2022, maxima (866,7 mil. MDL) fiind înregistrată în luna noiembrie, iar minima (282,1 mil. MDL) în luna martie (Figura 2.3.8).

Cât privește facilitatea de credit overnight, în anul 2022, pentru prima dată, după o pauză de șapte ani (din 2014), băncile au împrumutat mult de la BNM prin intermediul creditelor overnight, pe fundalul conflictului militar din Ucraina.

Suma totală a creditelor overnight acordate de BNM în anul 2022 s-a cifrat la 14 074,0 mil. MDL, înregistrând o majorare de peste 6,4 ori comparativ cu anul precedent (2021: 2 191,5 mil. MDL). Spre deosebire de anii precedenți, când facilitatea de credit era solicitată, de obicei, la finele perioadelor de aplicare a rezervelor obligatorii, în prima jumătate a anului 2022 (în primele luni ale războiului din Ucraina) băncile au apelat la credite overnight de la BNM pe parcursul întregilor luni. Numai în luna martie, în contextul deficitului de lichiditate, BNM a livrat aproape jumătate din volumul anual al creditelor overnight – 6 523,0 mil. MDL, aceasta fiind și maxima lunară înregistrată în acest an. În luna martie 2022 a fost înregistrat și soldul maxim al creditelor overnight (366,5 mil. MDL).

Operațiunile de piață monetară ale BNM

Poziția netă a lichidității băncilor a devenit puternic negativă în martie 2022, în contextul creșterii preferinței pentru lichiditate, inclusiv al intervențiilor BNM în calitate de vânzător pe

piața valutară în trimestrul I, odată cu declanșarea războiului din Ucraina.

Astfel, în luna martie BNM a trecut în poziția de creditor net față de sectorul bancar, pentru prima dată după anul 2015. Prin urmare, soldul operațiunilor repo a înregistrat o maximă istorică de 3 894,0 mil. MDL la finele lunii acestei luni. Sub impactul majorării normei rezervelor obligatorii aferente pasivelor în lei ale băncilor în perioada mai-septembrie, parțial atenuată de cumpărările nete de valută din această perioadă, soldul zilnic al CBN a consemnat o valoare minimă la finele trimestrului III 2022 (1 057,9 mil. MDL), iar soldul operațiunilor repo a rămas în continuare ridicat.

Reinstaurarea semnului pozitiv al poziției nete a lichidității băncilor în luna octombrie și consolidarea ulterioară a valorilor relativ ridicate a acestora a avut ca efect o reducere sensibilă a cererii de lichidități a băncilor în ultimele două luni ale anului, implicit a avut loc o scădere drastică a numărului de participanți și a volumului ofertelor prezentate în cadrul licitațiilor repo, al căror stoc mediu zilnic s-a redus considerabil comparativ cu perioadele anterioare și a devenit nul la finele anului 2022.

Pe fondul deciziei de politică monetară a BNM în debutul lunii decembrie și al semnalelor transmise de banca centrală în acest context, precum și reluarea ciclului de diminuare a normei rezervelor obligatorii, CBN au recuperat integral descreșterile consemnate pe parcursul anului, urmând o traiectorie moderat ascendentă, înregistrând maxima anuală de 6 598,6 mil. MDL la finele anului 2022.

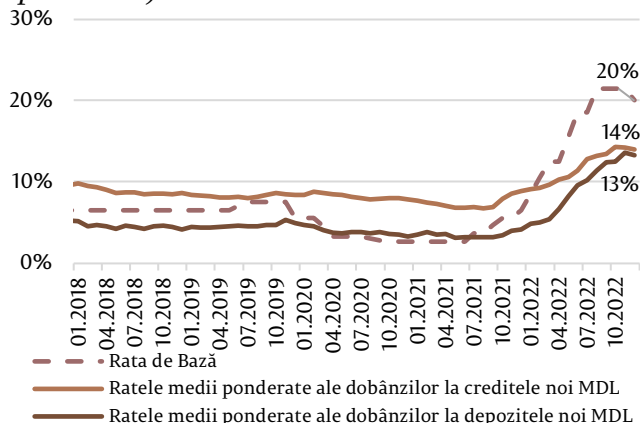
Totuși, volumul certificatelor emise s-a comprimat considerabil (de cca 2 ori), situație reflectată și în media anuală a stocului plasamentelor CBN, care s-a înjumătățit comparativ cu anul 2021.

2.4. Riscul de piață

Evoluția ratei de bază și a ratelor de dobândă aplicate de bănci

În perioada analizată, rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară ale BNM a crescut semnificativ, ca răspuns la

Figura 2.4.1. Evoluția ratei de bază și a ratelor de dobândă medii ponderate ale creditelor și depozitelor noi în MDL (total pe sector bancar, total pe termene)



Sursa: BNM

puternicul trend inflaționist observat pe parcursul anului.

Sistemul coridorului ratelor de dobândă aferente facilităților permanente utilizat de BNM pe parcursul anului 2022 a semnalat în continuare orientarea generală a politicii monetare, contribuind la temperarea ratelor dobânzilor pe piața monetară, în condițiile în care relația strânsă dintre rata de politică monetară și ratele dobânzilor pe piață reprezintă un factor important pentru transmisia monetară.

Pe parcursul anului 2022 au fost efectuate șase modificări ale ratei de bază. La finele anului 2022, rata de bază a constituit 20 la sută, cu 12 p.p. mai mare comparativ cu finele anului precedent.

Ratele dobânzilor aplicate la creditele și depozitele noi au reacționat corespunzător, însă dinamica creșterii lor a fost mai slabă comparativ cu instrumentul de politică monetară. Ratele medii ponderate lunare ale dobânzilor la depozitele noi atrase și la creditele noi acordate și-au continuat trendul ascendent.

În general, se observă o strategie a băncilor mici de a oferi rate mai mari la depozite, în timp ce percep dobânzi mai mari la creditele acordate, comparativ cu media de pe piața bancară.

Rata medie ponderată a dobânzii aplicată pe parcursul anului 2022 la creditele noi acordate în moneda națională la nivel de sector bancar a constituit 12,40 la sută în cazul creditelor

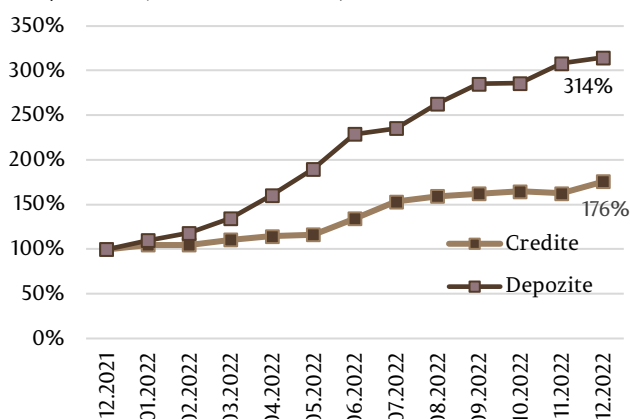
acordate persoanelor fizice și 11,28 la sută în cazul celor acordate persoanelor juridice. La nivel individual, la finele anului ratele medii efective aplicate la creditele noi în moneda națională au variat între 9,87 și 22,74 la sută în cazul creditelor acordate persoanele juridice, și între 13,17 și 20,56 la sută în cazul creditelor acordate persoanelor fizice.

În același timp, rata medie ponderată a dobânzii aplicată pe parcursul anului 2022 la depozitele noi atrase în MDL la nivel de sector bancar a constituit 12,28 la sută în cazul depozitelor atrase de la persoanele fizice și 5,86 la sută în cazul depozitelor atrase de la persoanele juridice. Ratele medii efective aplicate de bănci la finele anului au variat între 14,66 și 18,01 la sută în cazul persoanelor fizice și 2,50 și 14,32 la sută în cazul persoanelor juridice.

Analiza în dinamică a ratelor la creditele și depozitele noi acordate de bănci persoanelor fizice pe parcursul anului 2022 a indicat o tendință puternic ascendentă pentru ratele de creditare și depozitare în MDL, o creștere semnificativă a ratelor pentru depozitele în valută și o stabilitate relativă a ratelor la creditele în valută.

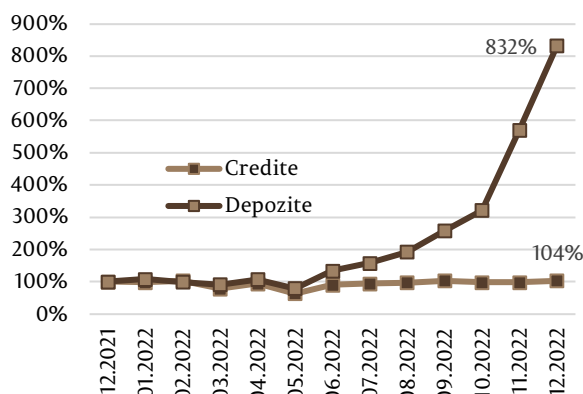
Rata dobânzii la creditele noi acordate în MDL persoanelor fizice la finele anului 2022 a fost cu 76 la sută mai mare comparativ cu finele anului precedent. Cea mai pronunțată creștere a avut loc în lunile iunie și iulie, când rata medie ponderată a creditelor noi acordate a crescut cu 16 și, respectiv, 14 la sută în raport cu luna precedentă.

Figura 2.4.2. Creșterea ratelor medii la credite și depozite noi acordate persoanelor fizice, în moneda națională (dec.2021 = 100%)



Sursa: BNM

Figura 2.4.3. Creșterea ratelor medii la credite și depozite noi acordate persoanelor fizice, în valută (dec.2021 = 100%)



Sursa: BNM

În cazul creditelor noi în valută acordate persoanelor fizice, în luna decembrie 2022 acestea au înregistrat o creștere a ratei medii ponderate cu 4,2 la sută în comparație cu finele anului precedent. Evoluția acestei rate a arătat o volatilitate mai redusă, dat fiind tempoul mai lent de reacție a altor bănci centrale de talie mondială la șocurile inflaționiste.

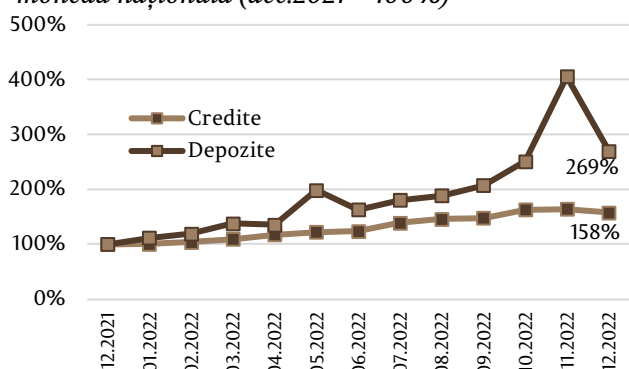
În cazul depozitelor noi atrase de la persoanele fizice pe parcursul anului 2022, rata medie ponderată a dobânzilor a urmat o tendință comună cu cea a creditelor în cazul depozitelor în moneda națională, iar pentru cele în valută, tendințele au fost decuplate, fiind înregistrată o puternică creștere a ratelor pe fundalul stabilității relative a ratelor la creditele în valută.

Ratele la creditele noi acordate în MDL și în valută au avut o tendință ascendentă în cazul creditelor acordate persoanelor juridice. Ratele la depozitele atrase în MDL și în valută au arătat o tendință similară, demonstrând, în același timp, o volatilitate mult mai puternică.

Rata medie ponderată la creditele noi acordate în moneda națională persoanelor juridice a crescut în raport cu sfârșitul anului 2021, ritmul de creștere al acesteia ajungând la nivelul de 158 la sută.

O evoluție similară a fost observată și în cazul creditelor noi acordate în valută persoanelor juridice, doar că aici creșterea a fost mai slabă. La sfârșitul anului 2022, aceasta a atins nivelul de 129 la sută în raport cu anul 2021.

Figura 2.4.4. Creșterea ratelor medii la credite și depozite noi acordate persoanelor juridice, în moneda națională (dec.2021 = 100%)



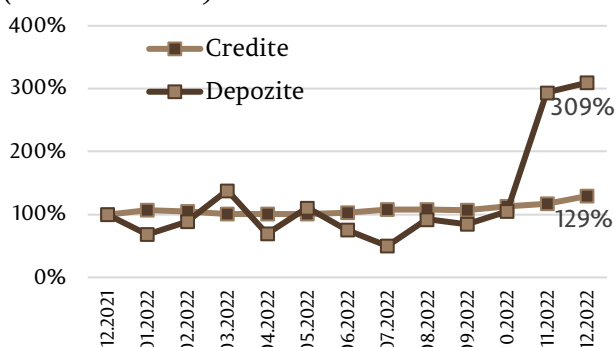
Sursa: BNM

În același timp, ratele medii ale dobânzilor aplicate la depozitele noi atrase de la persoanele juridice au crescut semnificativ pe parcursul anului de raportare, cele mai mari creșteri fiind înregistrate pentru ratele la depozitele în valută – 309 la sută. Este de remarcat faptul că ratele medii ale dobânzilor aplicate la depozitele noi atrase de la persoanele juridice au crescut considerabil comparativ cu ratele creditelor noi acordate atât în valută cât și în moneda națională, demonstrând, totodată, și o volatilitate mai pronunțată.

În perioada de referință, ratele la depozite au avut o creștere mai accentuată față de cele la credite, ceea ce a dus la o îngustare a marjei de profitabilitate a băncilor.

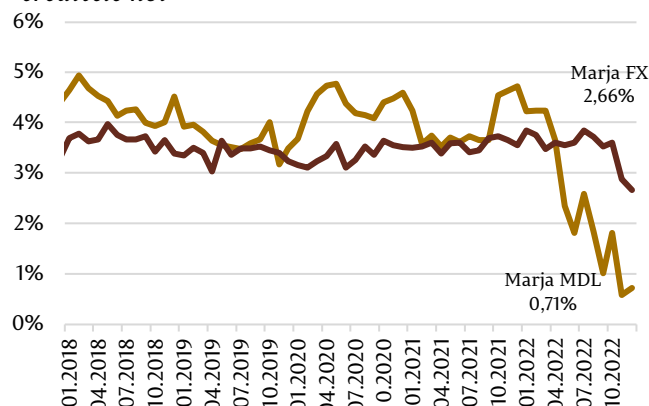
Astfel, marja de dobândă la operațiunile în moneda națională a scăzut cu 4,0 p.p. față de decembrie 2021, constituind 0,71 la sută, iar marja de dobândă la operațiunile în valută a scăzut cu 0,9 p.p. față de decembrie 2021, constituind 2,66 la sută.

Figura 2.4.5. Creșterea ratelor medii la credite și depozite noi acordate persoanelor juridice, în valută (dec.2021 = 100%)



Sursa: BNM

Figura 2.4.6. Evoluția marjei nete a dobânzii la creditele noi



Sursa: BNM

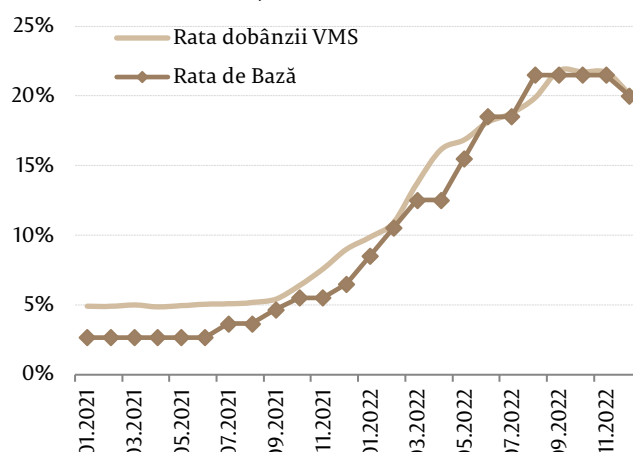
Emisiunile de VMS: ratele dobânzilor

Evoluțiile ratelor dobânzilor aferente VMS au reflectat așteptările privind traiectoria ratei dobânzii de politică monetară în perioada imediat următoare.

Ratele de dobândă pe piața VMS și-au continuat trendul puternic ascendent, impulsionat în continuare de majorările operate asupra ratei de bază a BNM, până la finele lunii septembrie. Astfel, în luna septembrie 2022, ratele de dobândă pe piața VMS au atins maxima acestui an de 21,83 la sută, ușor superioară valorii ratei de bază de 21,50 la sută.

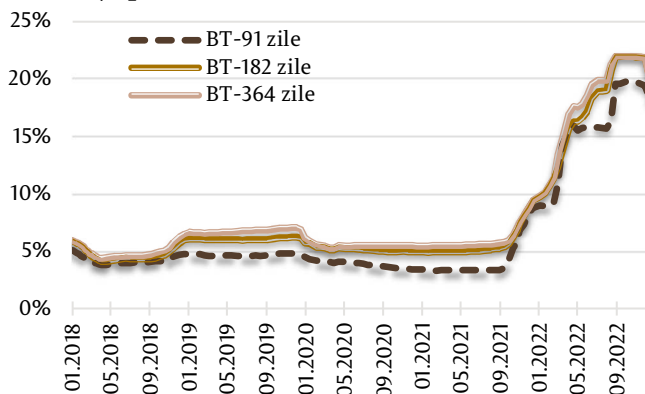
Urmează o perioadă de cvazistabilitate, după care, urmare deciziei BNM de reluare a măsurilor de relaxare a politicii monetare din debutul lunii decembrie, aceste rate de dobândă inițiază un trend rapid descendent (decembrie 2022: -1,57 p.p. față de noiembrie 2022).

Figura 2.4.7. Dinamica ratei dobânzii la VMS comparativ cu evoluția ratei de bază



Sursa: BNM

Figura 2.4.8. Dinamica ratelor dobânzilor la VMS cu scadența până la un an



Sursa: BNM

Creșterile pronunțate din primele trei trimestre ale anului 2022 au afectat puternic media anuală aferentă VMS adjudecate, aceasta atingând valoarea de 17,76 la sută pe durata anului 2022, comparativ cu 5,63 în 2021.

Astfel, și amplitudinea creșterilor a fost similară din perspectiva scadenței titlurilor, înregistrând ajustări de dimensiuni comparabile pentru toate maturitățile: 11,18, 11,96 și, respectiv, 12,43 p.p. pentru bonuri cu termenul de circulație de 91, 182 și 364 zile, respectiv. Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la VMS comercializate pe parcursul ultimilor doi ani la licitațiile pe piața primară, în diviziune pe scadențe, sunt prezentate în Tabelul 2.4.1.

Tabelul 2.4.1. Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la VMS, pe scadențe (%)

	BT 91 zile	BT 182 zile	BT 364 zile	VM S >1 an	OS 2 ani	OS 3 ani	OS 5 ani	OS 7 ani
2022	15,69	17,69	18,37	17,76	19,57	14,57	9,98	10,25
2021	4,51	5,73	5,94	5,63	5,58	5,95	6,20	6,69

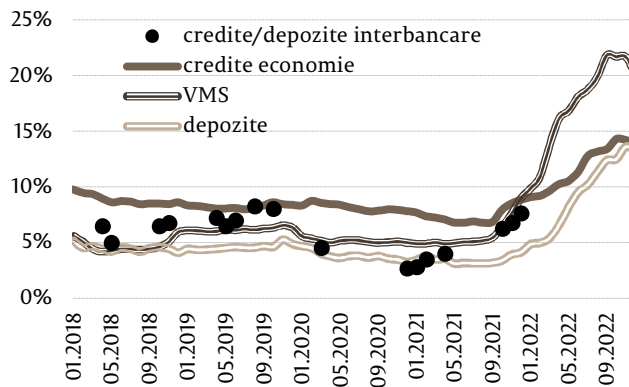
Notă: pentru OS sunt prezentate ratele efective ale dobânzilor

Sursa: BNM

Evoluția ratelor dobânzilor la VMS în anul 2022 a schimbat ierarhia randamentelor oferite de piața monetară, concepută în anii precedenți: investițiile în VMS s-au plasat în frunte, oferind un randament superior celui oferit de creditele noi acordate.

Astfel, la începutul anului ratele dobânzilor la VMS au devansat dobânzile aferente creditelor noi și s-au menținut în această poziție până la finele anului, distanțându-se semnificativ de acestea. Totodată, s-a constatat o diminuare sensibilă a marjei dintre ratele dobânzilor aferente creditelor

Figura 2.4.9. Evoluția ratelor dobânzilor pe piața financiară



Sursa: BNM

acordate și cele aferente depozitelor atrase, din contul majorării mai accentuate a ratelor aferente depozitelor.

Riscul valutar: dinamica cursului de schimb al MDL

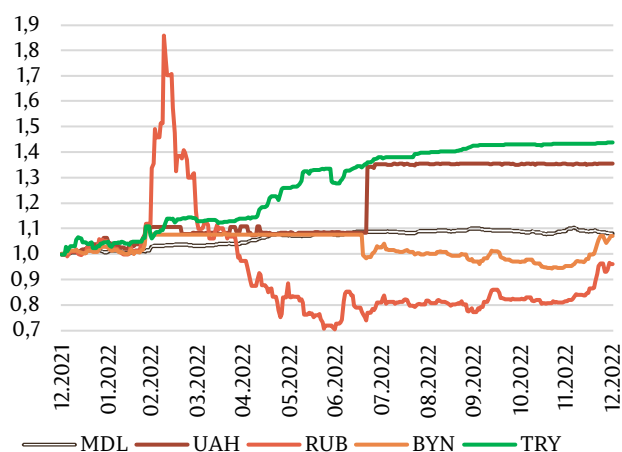
În anul 2022, MDL s-a depreciat în valori medii în raport cu USD cu 6,9 la sută, iar în raport cu EUR a înregistrat o dinamică pozitivă, apreciindu-se cu 4,9 la sută.

Potrivit cursului de la finele anului, MDL s-a depreciat cu 8,0 la sută față de USD și cu 1,4 la sută în raport cu EUR.

Pe parcursul perioadei de referință, monedele țărilor din regiune au avut o volatilitate înaltă, pe fundalul situației geopolitice și crizei energetice, majoritatea valurilor pierzând din teren față de USD. Deprecieri mai ample față de USD au consemnat monedele naționale ale Turciei și Ucrainei (Figura 2.4.10), în timp ce valutele țărilor-principali parteneri comerciali ai Republicii Moldova din UE au avut o traiectorie descendentă mai moderată. Totodată, valutele țărilor-principali parteneri comerciali ai Republicii Moldova din UE au avut o dinamică inversă, în medie, întărindu-se în raport cu USD (Figura 2.4.11).

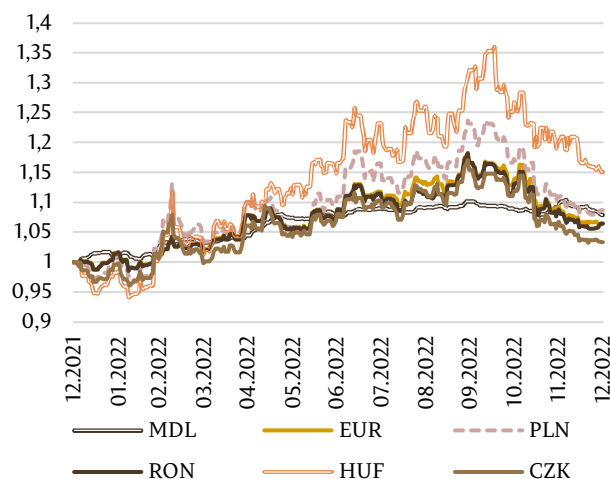
În aceste condiții, MDL s-a întărit în medie cu 7,7 la sută, față de coșul valurilor partenerilor comerciali principali, ponderate la cotele acestora în comerțul exterior al Republicii Moldova.

Figura 2.4.10. Evoluția monedelor partenerilor principali din CSI, Ucraina și Turcia în raport cu USD, 31.12.2021=1, (+) depreciere; (-) apreciere



Sursa: BNM

Figura 2.4.11. Evoluția monedelor unor parteneri comerciali principali din UE în raport cu USD, 31.12.2021=1, (+) depreciere; (-) apreciere

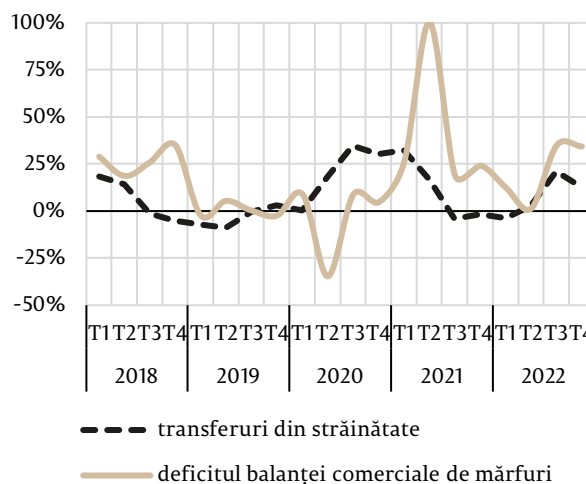


Sursa: BNM

Deprecierea leului față de USD în anul 2022 a fost condiționată de insuficiența de valută pe piața internă, resimțită cu precădere în primul trimestru, când efectele războiului din țara vecină împreună cu prețurile înalte din sectorul energetic au dus la adâncirea decalajului negativ dintre ofertă și cerere.

Declanșarea războiului de către Rusia împotriva Ucrainei a dus la un agiotaj pe piața valutară internă, care s-a manifestat prin transferuri sporite din conturile persoanelor fizice și preferința acestora de a acumula numerar în valută, precum și prin creșterea gradului de dolarizare a depozitelor persoanelor juridice, creând astfel premise pentru intervențiile BNM de vânzare a valutei.

Figura 2.4.12. Dinamica remiterilor nete personale și a balanței comerciale a Republicii Moldova, f.a.p.



Sursa: BNM

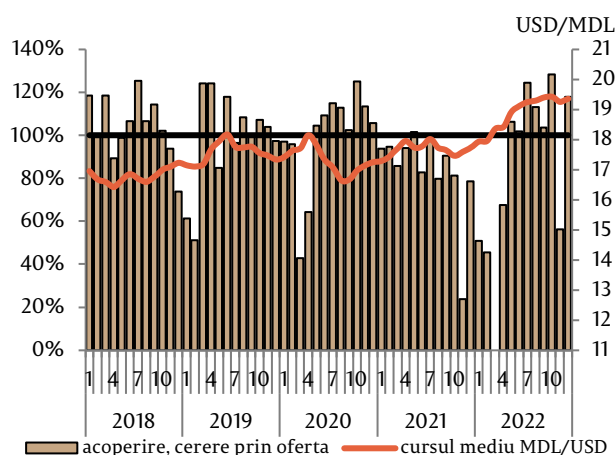
Piața valutară internă a revenit în scurt timp la condiții optime de funcționare, iar în trimestrul III a fost înregistrat un surplus pronunțat de valută, absorbit, în mare parte, de intervențiile BNM de procurare. Apariția surplusului de valută a fost condiționată de inversarea tendințelor negative observate în perioada agiotajului și creșterea accentuată a transferurilor nete din străinătate în favoarea persoanelor fizice.

Transferurile nete din străinătate în favoarea persoanelor fizice au sporit în 2022 cu 8,3 la sută comparativ cu anul precedent (Figura 2.4.12).

Gradul de acoperire a cererii nete de valută prin oferta netă a rămas subunitar în 2022, iar necesitățile de valută ale pieței au fost suplinite de BNM prin intervenții nete de vânzare a 250,0 mil. USD.

În anul 2022, oferta netă de valută a crescut cu 3,7 la sută, până la 2 470,3 mil. USD, în timp ce cererea netă de valută din partea agenților economici a crescut în proporții mai mici - cu 2,1 la sută, până la 3 010,2 mil. USD, pe fondul deteriorării deficitului balanței comerciale de mărfuri cu 21,1 la sută. Prin urmare, gradul de acoperire a cererii nete prin oferta netă de valută s-a cifrat la 82,1 la sută comparativ cu 80,8 la sută în anul precedent (Figura 2.4.13).

Figura 2.4.13. Gradul de acoperire a cererii nete de valută de la agenții economici prin oferta netă de valută de la persoanele fizice și dinamica cursului MDL



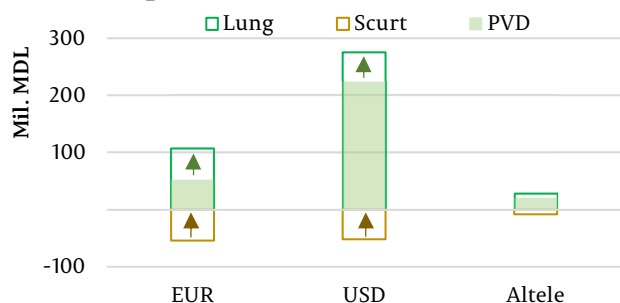
Sursa: BNM

Riscul valutar: PVD a sectorului bancar

Raportul dintre PVD și fondurile proprii ale sectorului bancar din Republica Moldova s-a încadrat în limitele prudențiale, iar impactul expunerii directe a sectorului la volatilitatea cursului de schimb a fost redus.

La sfârșitul anului 2022, mărimea PVD pe sector pentru toate valutele a constituit +294,7 mil. MDL, față de -46,1 mil. MDL în 2021. În mare parte, creșterea semnificativă a poziției lungi a fost cauzată de mărirea pozițiilor lungi aferente USD și EUR, observată, în special, în cazul băncilor mari. De asemenea, a fost înregistrată o micșorare a pozițiilor scurte aferente EUR și USD în cazul unei bănci mari, în raport cu finele anului 2021.

Figura 2.4.14. Poziția valutară deschisă la 31.12.2022, pe valute



Notă: Acest grafic arată PVD pentru anul 2022, precum și suma pozițiilor lungi și scurte ale băncilor la finele anului curent (t), precum și a celui precedent (t-1). Săgețile indică direcția de evoluție a pozițiilor băncilor față de anul precedent.

Sursa: BNM

În dezagregare pe valute, raportul PVD arată că la sfârșitul anului 2022 în cadrul sectorului bancar poziția lungă a fost dominantă pentru EUR, USD și restul valutele.

2.5. Riscul de contagiune

La finele anului 2022, sectorul bancar autohton a înregistrat un nivel scăzut al riscului de contagiune din punctul de vedere al plasărilor interbancare și expunerilor față de sectorul financiar nebancar.

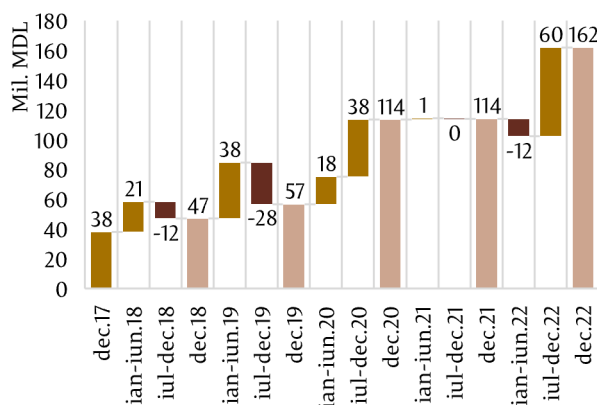
Plasările interbancare nete³⁹ ale băncilor licențiate din Republica Moldova în sectorul bancar autohton la finele anului 2022 au însumat 162,2 mil. MDL (Figura 2.5.1). Rezultatele testării la stres nu au identificat cazuri de contagiune directă în limitele acestui sector, datorită nivelului redus al plasărilor nete interbancare ale băncilor în sectorul bancar autohton.

Efectele potențiale de contagiune externă provin din cinci țări în care sunt concentrate plasările băncilor.

Volumul plasărilor nete ale băncilor autohtone în bănci străine a descrescut cu 80,4 la sută comparativ cu finele anului precedent, până la nivelul de 2 219,1 mil. MDL (Figura 2.5.2).

Descrășterea plasărilor a fost înregistrată la toate băncile, cu excepția unei bănci de mărime medie.

Figura 2.5.1. Evoluția soldului plasărilor nete ale băncilor locale în sectorul bancar autohton

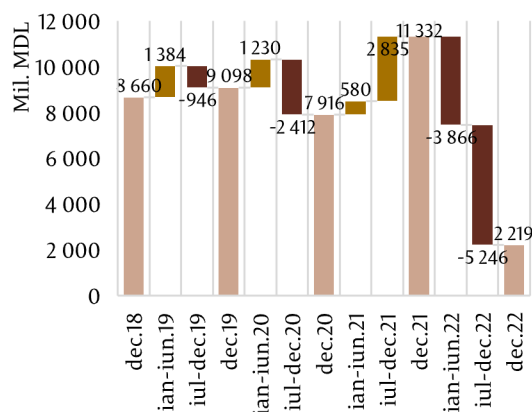


Sursa: BNM

³⁹ Plasările interbancare nete reprezintă suma mijloacelor plasate de bănci, la nivel individual, mijloacele plasate de o

bancă fiind compensate cu mijloacele atrase de bancă de la aceeași contraparte

Figura 2.5.2. Evoluția soldului plasărilor nete ale băncilor locale în băncile din străinătate



Sursa: BNM

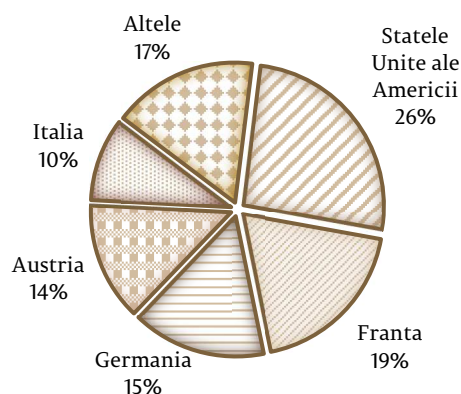
Această evoluție a fost în principal determinată de majorarea normei rezervelor obligatorii în valută liber convertibilă, care a dus la descreșterea conturilor „Nostro” ale băncilor din Republica Moldova, în special în băncile din Germania și Austria. Circa 87 la sută din plasările brute ale băncilor autohtone au fost efectuate în băncile din SUA, Franța, Germania, Austria și Italia (Figura 2.5.3).

Totuși, sectorul bancar autohton continuă să se afle în poziția net creditoare în raport cu contrapartidele de peste hotare. În acest sens, băncile sunt mai mult susceptibile la efecte de contagiune externă, decât să exercite contagiune asupra contrapartidelor din străinătate.

Rețelele interbancare ale băncilor sunt, preponderent, diversificate.

Plasările nete în cadrul sectorului bancar autohton sunt concentrate în două bănci de importanță sistemică și într-o bancă de talie mai mică.

Figura 2.5.3. Repartizarea plasărilor brute ale băncilor autohtone, în funcție de țări



Sursa: BNM

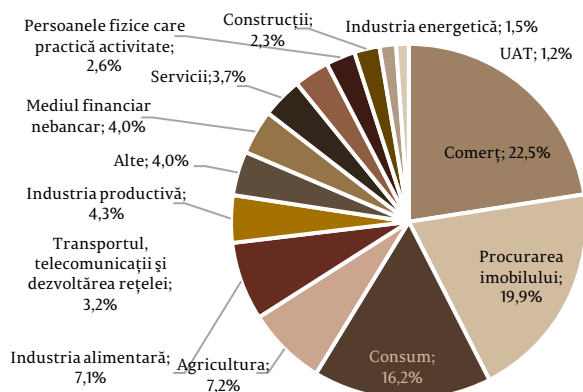
În ceea ce privește plasările băncilor în străinătate, numărul contrapărților străine la finele anului 2022 s-a redus la 43 bănci corespondente din 17 state ale lumii. De menționat că băncile străine, în care se concentrează marea parte a plasărilor băncilor autohtone, dețin rating investițional înalt acordat de către companiile de rating, ceea ce diminuează potențialul risc de contagiune prin calea plasărilor respective.

Creditele acordate companiilor în domeniul comerțului, creditele imobiliare și creditele de consum au reprezentat mai mult de jumătate din expunerile bancare, iar ponderea creditelor acordate persoanelor fizice a scăzut în portofoliile băncilor pentru prima dată în ultimii 7 ani.

Cel mai mare volum de credite din portofoliile băncilor a fost acordat comerțului (22,5 la sută), urmat de creditele acordate pentru procurarea și/sau construcția imobilului (19,9 la sută) și creditele de consum (16,2 la sută). Expunerile către celelalte ramuri sunt semnificativ mai joase și nu depășesc o pondere de 8 la sută din portofoliul de credite al băncilor (Figura 2.5.4).

În dinamică, pe ultimii 5 ani, se atestă o descreștere a ponderii creditelor acordate către majoritatea sectoarelor economice, cea mai pronunțată fiind descreșterea ponderii creditelor acordate comerțului (-6,6 p.p.). În același timp, înregistrează creșteri semnificative creditele acordate persoanelor fizice pentru procurarea / construcția imobilului (+12,1 p.p) și creditele de consum (+3,9 p.p.).

Figura 2.5.4. Repartizarea portofoliului de credite bancar pe ramuri de activitate a debitorilor, 31.12.2022



Sursa: BNM

Tabelul 2.5.1. Dinamica ponderii creditelor acordate de bănci pe ramuri, comparativ cu anul precedent

Ramura	31.12.2022	2018-2022
Agricultura	▼	
Industria alimentară	▲	
Construcții	▲	
Credite de consum	▼	
Industria energetică	▼	
UAT/instituții subordonate UAT	▼	
Industria productivă	▼	
Comerț	▲	
Mediul financiar nebanca	▲	
Credite imobiliare	▼	
Persoanele fizice care practică activitate	▲	
Transport, telecomunicații și dezvoltarea rețelei	▼	
Domeniul serviciilor	▲	
Alte credite	▼	

Sursa: BNM

Totuși, pentru anul 2022, atât cota creditelor de consum, cât și cea a creditelor pentru procurarea/construcția imobilului au înregistrat scăderi în raport cu portofoliul de credite total.

Portofoliile băncilor sunt caracterizate de o diversificare sectorială relativ înaltă.

Din perspectiva expunerilor comune față de sectoarele economice, s-a evaluat nivelul concentrării sectoriale a portofoliilor băncilor, considerând și riscurile aferente fiecărui sector prin aplicarea amplificatorului de risc⁴⁰ caracteristic fiecărui sector.

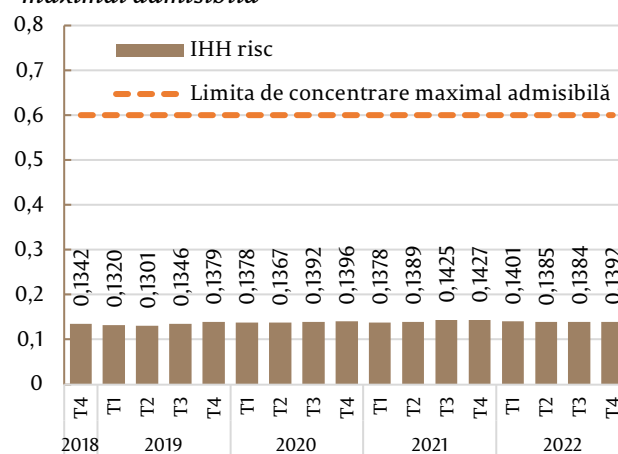
Indicatorul de concentrare ajustat la risc (Figura 2.5.5) acumulează valori scăzute. La nivel individual au fost identificate niveluri de concentrare⁴¹ mai ridicate, însă chiar și cel mai concentrat portofoliu se află cu mult sub limita de concentrare maximă admisibilă⁴².

Interacțiunile sectorului bancar cu sectorul financiar nebanca, deși sunt în creștere, rămân limitate.

⁴⁰ Amplificatorul de risc consideră existența unui risc ținând cont de structura sectorială a portofoliilor băncilor

⁴¹ Nivelul de concentrare s-a determinat prin amplificarea nivelului concentrării (IHH) într-un sector cu nivelul creditelor neperformante corespunzătoare acestui sector

Figura 2.5.5. Evoluția indicatorului de concentrare ajustat la risc în raport cu limita de concentrare maximal admisibilă

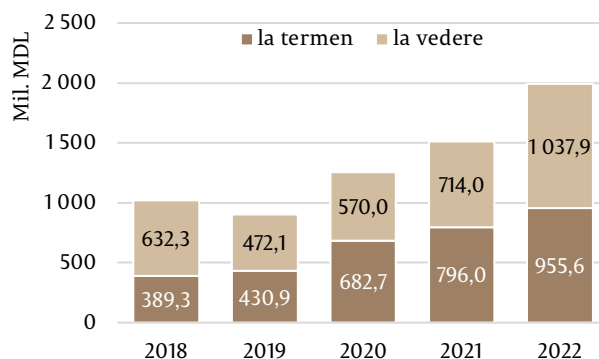


Sursa: BNM

Expunerea directă a sectorului bancar față de sectorul nebanca înregistrează valori reduse. Soldul depozitelor IFN în bănci la sfârșitul anului 2022 a constituit 1 993,5 mil. MDL sau 2,1 la sută din soldul depozitelor atrase de bănci. Repartizarea acestora după scadență este aproape egală, 52,1 la sută dintre depozite fiind plasate la vedere (grad mai înalt de volatilitate), iar 47,9 la sută – la termen. În structură pe monede, 41,5 la sută din depozitele IFN sunt denominate în MDL și 58,5 la sută – în valută.

Pe partea de active, expunerile directe ale băncilor față de IFN înregistrează valori scăzute și nu prezintă riscuri semnificative pentru stabilitatea financiară prin canalul contagiuni directe.

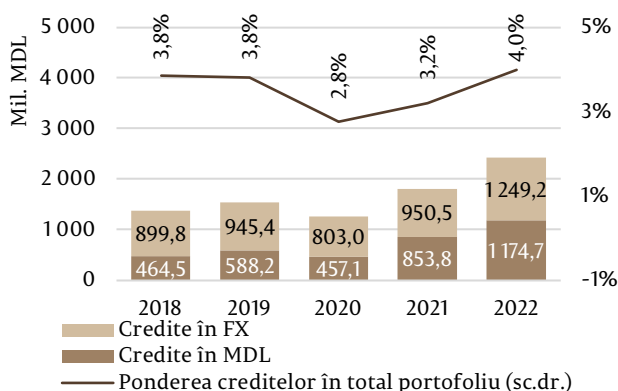
Figura 2.5.6. Evoluția soldului depozitelor atrase de la IFN în structură după scadență



Sursa: BNM

⁴² Limita de concentrare maximă admisibilă reprezintă valoarea maximă a nivelului de concentrare înregistrată de bancă, care nu s-a soldat cu proceduri de redresare sau rezoluție

Figura 2.5.7. Ponderea creditelor acordate de către bănci către IFN



Sursa: BNM

Ponderea maximă a deținerilor individuale ale băncilor în capitalurile IFN nu depășește 3 la sută din fondurile proprii ale băncii, nefiind o sursă de contagiune pentru sectorul bancar.

Creditele acordate de bănci mediului financiar nebancaar la finele anului 2022 au constituit doar 4,0 la sută din portofoliul de credite, iar calitatea acestora (rata NPL de 1,4 la sută) este semnificativ mai favorabilă în raport cu valoarea ratei NPL agregată pe portofoliul bancar total (6,4 la sută).

2.6. Riscul aferent tehnologiilor informaționale și comunicațiilor

Tehnologiile informaționale și comunicațiile (TIC) sunt omniprezente în lumea modernă, având un impact major asupra modului în care comunicăm, interacționăm și gestionăm informațiile. Cu toate acestea, utilizarea acestor tehnologii implică anumite riscuri. Într-o lume în care datele personale, informațiile financiare și activitățile noastre sunt înregistrate și stocate în mod digital, există o nevoie continuă de a ne proteja de amenințările cibernetice.

În plus, tehnologiile implică și riscuri inerente ce pot duce la compromiterea securității informației ce ar putea avea impact inclusiv asupra economiei naționale. Aceste riscuri trebuie înțelese și abordate prin dezvoltarea unui cadru normativ și a unor tehnologii adecvate pentru a proteja informațiile și a promova utilizarea

responsabilă a tehnologiei în societatea noastră modernă.

Pe parcursul anului 2022, conform studiului ALLIANZ Risk Barometer⁴³, incidentele cibernetice (44%) și întreruperea activității (42%) au fost în topul riscurilor din întreaga lume.

Impactul riscurilor ce țin de incidentele cibernetice poate fi foarte mare pentru organizații, deoarece acestea pot duce la întreruperea activității și la pierderi de date și informații importante. Incidentele cibernetice pot avea, de asemenea, atât un impact financiar, cât și impact reputațional asupra organizației.

Ca urmare a controalelor efectuate, printre cele mai importante riscuri identificate pe domeniul TIC în cadrul băncilor licențiate pot fi enumerate următoarele:

- utilizarea sistemelor de operare ce nu mai dispun de suport din partea furnizorilor (la nivelul serverelor, bazelor de date, ATM-urilor, stațiilor de lucru ale utilizatorilor);
- lipsa personalului calificat pe domeniul de securitate pentru a asigura un nivel adecvat de protecție împotriva amenințărilor cibernetice;
- neefectuarea de către bănci a unor teste complexe de continuitate pentru a se asigura că în cazul unor incidente de continuitate sau situații excepționale, inclusiv ca urmare a unor atacurilor cibernetice, acestea vor fi în stare să asigure continuitatea serviciilor critice;
- neefectuarea unor teste de penetrare complexe pe un perimetru larg, care să includă atât resursele informaționale expuse în extern, cât și cele accesibile doar din interiorul rețelei băncii.

Este important ca băncile să continue să monitorizeze aceste riscuri și să implementeze măsuri de control adecvate pentru a le aborda. În plus, este importantă promovarea utilizării responsabile a tehnologiei în contextul apariției riscurilor potențiale.

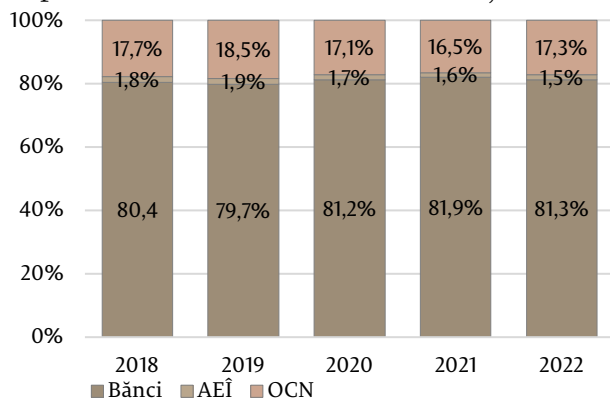
⁴³

<https://www.agcs.allianz.com/content/dam/onemarketing/agcs/agcs/reports/Allianz-Risk-Barometer-2022.pdf>

3. RISCURILE SECTORULUI NEBANCAR

3.1. Sectorul de creditare nebanară

Figura 3.1.1. Cota portofoliilor de credite și a împrumuturilor acordate de bănci, OCN și AEÎ⁴⁴



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNM și CNPF

Sectorul de creditare nebanară, pe parcursul anului 2022, și-a consolidat poziția în cadrul sectorului financiar, fiind înregistrată o creștere a portofoliului de active, în detrimentul reducerii numărului de entități financiare nebanare cu drept de activitate.

Activitățile de creditare nebanară sunt desfășurate de OCN și AEÎ. Analizând structura portofoliului de credite și împrumuturi acordate de bănci, OCN și AEÎ (Figura 3.1.1), spre finele anului 2022 s-a observat inversarea tendinței descrescătoare a ponderii IFN în sistemul financiar, stabilită în perioada 2019-2021. Astfel, la 31.12.2022 a fost înregistrată o creștere cu 0,6 p.p. față de anul precedent, iar portofoliul de împrumuturi total al companiilor financiare nebanare a constituit 18,7 la sută din portofoliul de credite total pe sectorul financiar (2021: 18,1 la sută, 2018: 19,6 la sută).

Asociațiile de economii și împrumut (AEÎ)

Sectorul AEÎ rămâne a fi cel mai neconcentrat dintre componentele sistemului financiar, deși a continuat să se consolideze, unui număr mai mic de asociații revenindu-i un volum mai mare de active.

Conform situației de la sfârșitul anului 2022, 221 de asociații dețin licențe pentru desfășurarea activității AEÎ, iar pentru 2 AEÎ fiind instituită administrare specială.

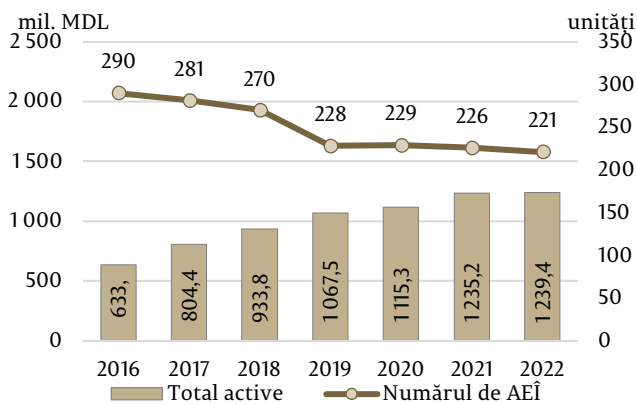
În ultimii 5 ani, numărul asociațiilor s-a redus cu 49 de unități, fiind în descreștere cu 5 unități pe parcursul anului analizat.

Segmentul AEÎ prezintă valori relativ scăzute de concentrare, în comparație cu alte segmente ale pieței financiar-nebanare. Indicele de concentrare IHH a înregistrat valori reduse (31.12.2022 = 805 p.b.), care caracterizează piața ca una neconcentrată. Pe parcursul anului 2022, numărul beneficiarilor de împrumuturi a crescut cu 0,8 la sută, pe când numărul depunătorilor s-a diminuat cu 1,9 la sută. Totodată, numărul total al membrilor asociațiilor s-a majorat ușor (+1,0 la sută) în comparație cu anul 2021.

Activitatea AEÎ pe parcursul anului 2022 a avut evoluții pozitive și riscuri moderate.

La 31.12.2022, volumul activelor totale ale AEÎ a însumat 1 239,4 mil. MDL, în creștere cu 0,34 la sută comparativ cu finele anului 2021 (Figura 3.1.2). Ponderea maximă în structura activelor AEÎ revine împrumuturilor acordate, acestea constituind 90,3 la sută din valoarea totală a activelor.

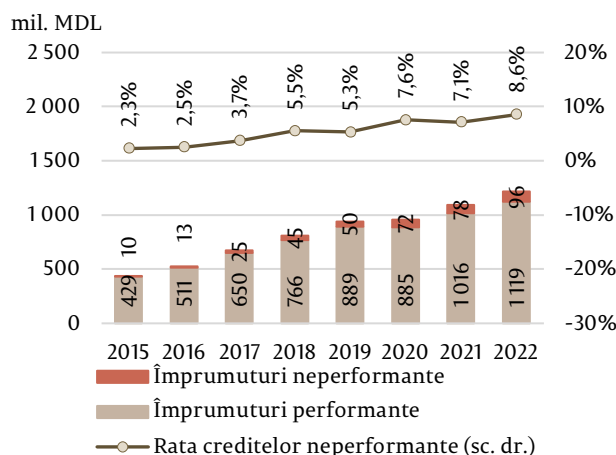
Figura 3.1.2. Evoluția numărului de AEI și a activelor acestora



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

⁴⁴ Ponderea în totalul creditelor și împrumuturilor acordate de bănci, AEÎ și OCN

Figura 3.1.3. Împrumuturile acordate de AEÎ



Notă: „împrumuturi performante” includ împrumuturile clasificate în categoriile „Standard” și „Supravegheat”; „împrumuturi neperformante” includ împrumuturile clasificate în categoriile „Substandard”, „Dubios” și „Compromis”

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

Valoarea totală a împrumuturilor acordate membrilor AEÎ a însumat 1 119,4 mil. MDL, conform situației din 31.12.2022, în creștere cu 10,3 la sută față de anul precedent (Figura 3.1.3).

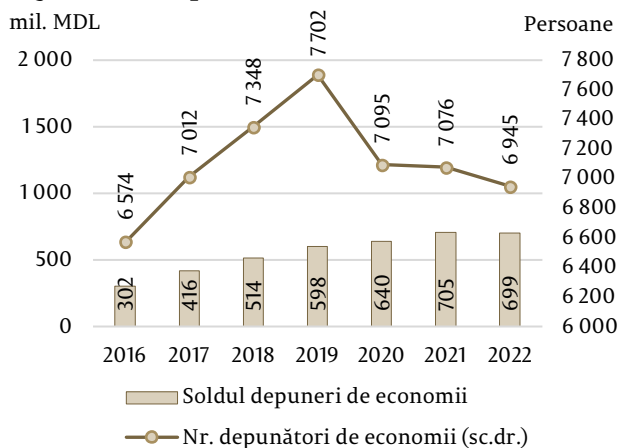
Calitatea împrumuturilor acordate de AEÎ s-a înrăutățit ușor în comparație cu nivelul pre-pandemic.

Rata împrumuturilor neperformante⁴⁵ la finele perioadei de raportare a constituit 8,6 la sută, în creștere cu 1,4 p.p. în comparație cu anul 2021, situându-se la cel mai nefavorabil nivel din perioada 2015-2022 (Figura 3.1.3). De menționat că, pentru acoperirea pierderilor potențiale din împrumuturi, AEÎ au format și au menținut provizioane (în valoare totală de 94,8 mil. MDL), acoperind 85,6 la sută din soldul creditelor neperformante. Valoarea medie a unui împrumut acordat de AEÎ a continuat să crească, ajungând la finele anului 2022 la 32 961 MDL (2021: 32 474 MDL; 2018: 19 111 MDL).

Sursele de finanțare ale AEÎ rămân a fi fondurile proprii în cazul AEÎ de categoria A și depuneri de economii în cazul AEÎ de categoria B.

AEÎ de categoria A se finanțează în proporție de 26,2 la sută din contul împrumuturilor primite, iar cota capitalului propriu

Figura 3.1.4. Depunerile de economii atrase de AEÎ



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

reprezintă 82,6 la sută din totalul de împrumuturi acordate. În același timp AEÎ de categoria B își finanțează activitatea de creditare în proporție de 68,7 la sută din contul depunerilor de economii, 5,2 la sută - din contul împrumuturilor primite, iar cota capitalului propriu reprezintă 33,6 la sută din totalul de împrumuturi acordate. Valoarea consolidată a depunerilor de economii atrase de la membrii AEÎ a constituit 698,8 mil. MDL (Figura 3.1.4), în descreștere cu 0,85 la sută față de valoarea depunerilor înregistrată în 2021.

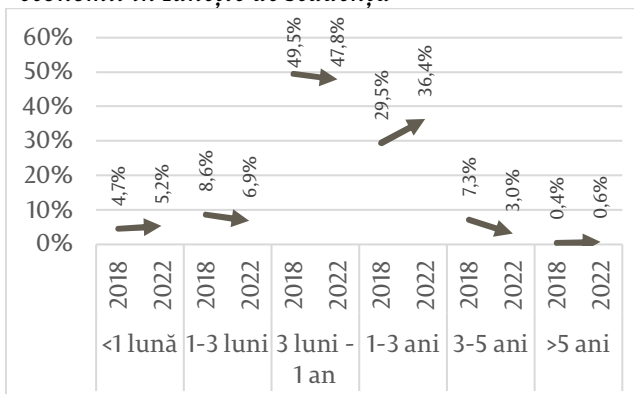
Descreșterea numărului depunătorilor de economii pe parcursul anului 2022 a condus la o creștere ușoară a valorii medii a economiilor atrase până la 100 618 MDL (2021: 99 599 MDL, 2018: 70 013 MDL).

Depunerile de economii pe termen scurt reprezintă peste jumătate din depunerile atrase, iar caracterul mai volatil al acestora creează riscuri în gestionarea lichidității.

Spre finele anului 2022 depunerile pe până la 1 an au constituit 59,9 la sută din totalitatea depunerilor de economii atrase (2021: 57,6 la sută, 2018: 62,8 la sută). Nivelul înalt al indicatorului dat și tendința de descreștere a maturității depozitelor (Figura 3.1.5) ar putea oferi pentru AEÎ surse de finanțare mai puțin stabile, cu dificultăți în gestionarea eficientă a lichidităților.

⁴⁵ Soldul împrumuturilor din categoriile substandard, dubioase și compromise raportate la totalul împrumuturilor

Figura 3.1.5. Evoluția ponderii depunerilor de economii în funcție de scadență



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

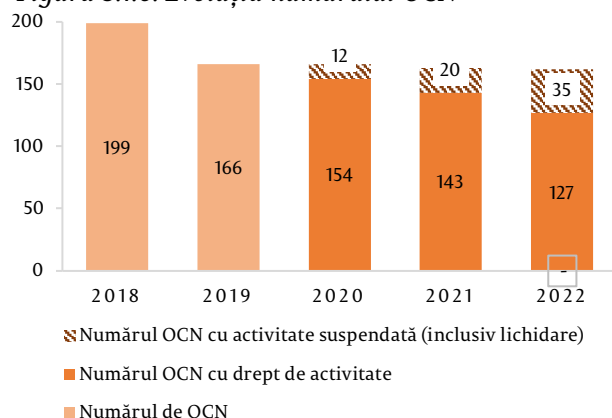
Gradul de îndatorare a AEÎ este unul scăzut, cca 1/3 din active fiind finanțate din contul capitalului propriu.

Valoarea agregată a levierului⁴⁶ AEÎ a consemnat valori ridicate (34,3 la sută la situația din 30.12.2022). La nivel individual, însă, nouă asociații au înregistrat valori negative ale capitalului propriu și încă două asociații - valoarea levierului sub 3 la sută; restul menținând un nivel de peste 3 la sută al levierului.

Organizațiile de creditare nebanară (OCN)

Gradul înalt de concentrare a pieței OCN persistă în continuare, cotele pe piață ale celor mai mari 10 OCN menținându-se practic la același nivel comparativ cu anul precedent, iar cea mai mare companie depășind cele mai mici 4 bănci după portofoliul de credite.

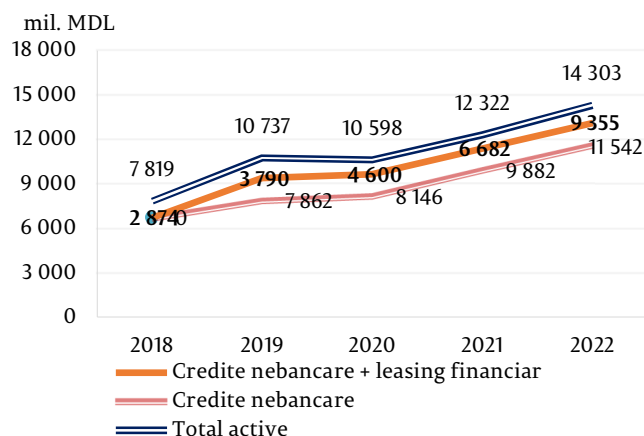
Figura 3.1.6. Evoluția numărului OCN



Notă: Începând cu 2020 evoluția este divizată pe: (i) OCN cu drept de activitate și (ii) OCN cu activitate suspendată

Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

Figura 3.1.7. Evoluția activelor și creditelor OCN



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

La finele anului 2022, pe piața de creditare nebanară activau 162 OCN, dintre care 32 organizații cu activitate suspendată și 3 organizații cu aviz de lichidare. Mărimea OCN variază considerabil, primele 10 organizații deținând 73,2 la sută din totalul activelor, 72,8 la sută din totalul împrumuturilor acordate, inclusiv leasingul financiar, și 69,9 la sută din numărul total de beneficiari de împrumuturi.

Activele totale și portofoliul de credite al OCN și-au continuat ritmul de creștere, reluat după stagnarea din 2020.

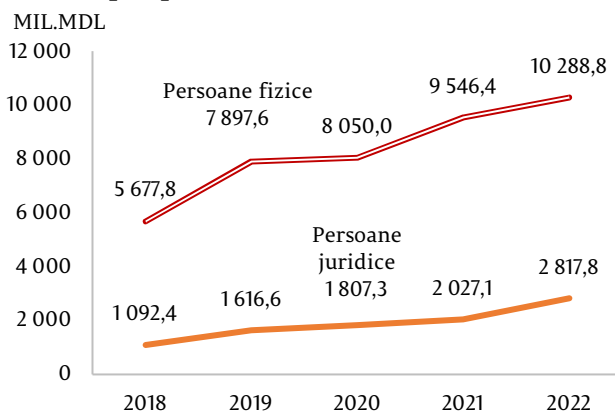
La finele anului de referință valoarea activelor totale ale OCN a constituit 14 303,2 mil. MDL, dintre acestea 91,6 la sută reprezentând portofoliul de împrumuturi. Astfel, valoarea portofoliului de împrumuturi a însumat 13 106,6 mil. MDL, fiind în creștere cu 1 761,6 mil. MDL (+15,5 la sută) în raport cu finele anului precedent. Ponderea leasingului financiar în portofoliul OCN s-a redus până la 11,9 la sută, înregistrând un sold cu aproape 7 la sută mai mare în raport cu 2021.

Extinderea portofoliului de credite acordate de OCN, tradițional, se datorează creșterii împrumuturilor acordate persoanelor fizice.

În distribuție pe tipuri de debitori, începând cu anul 2016, se constată o ascensiune considerabilă a creditelor acordate persoanelor fizice, accelerându-se cu ritmuri vertiginoase de creștere anuală (2017: +29,9 la sută, 2018: +41,8 la sută, 2019: +39,1 la sută;

⁴⁶ Levierul a fost calculat ca raportul dintre capitalul propriu și expunerile totale (active)

Figura 3.1.8. Dinamica împrumuturilor acordate de OCN pe tip de debitor



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

2021: +18,6 la sută), cu excepția anului 2020 când această tendință a încetinit (+2,3 la sută), afectată de evoluțiile pandemiei. La finele anului 2022, portofoliul creditelor acordate persoanelor fizice a însumat 10 288,8 mil. MDL sau 78,5 la sută din portofoliul total, consemnând o creștere de 7,8 la sută comparativ cu finele anului 2021.

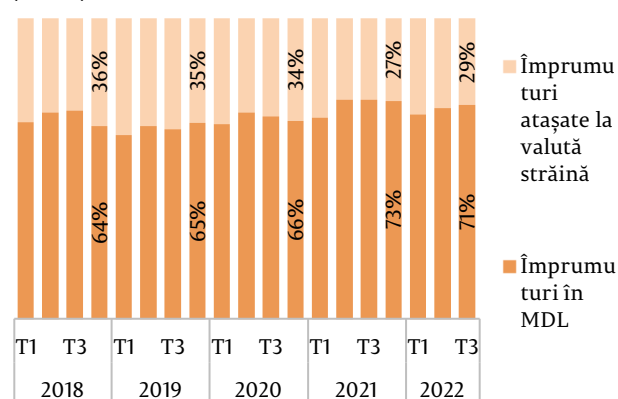
Soldul creditelor acordate companiilor nefinanciare a constituit, la aceeași dată, 2 817,8 mil. MDL, înregistrând o ascensiune de 39,0 la sută față de finele anului 2021.

Conform informațiilor publicate⁴⁷ de CNPF, odată cu intrarea în vigoare la 1 septembrie 2022 a Regulamentului privind cerințele de creditare responsabilă aplicate OCN, creditele nebancaire/leasing financiar acordate în trimestrele III și IV ale anului 2022 au consemnat o descreștere cu 5,9 la sută și, respectiv, cu 24,4 la sută față de aceleași perioade ale anului 2021.

În condițiile implementării noilor cerințe (01.09.2022 – 31.12.2022) creditorii nebancaari și-au reajustat modelele de afaceri, orientându-și activitatea de creditare spre clienți persoane juridice, aceștia înregistrând o creștere cu 21,1 la sută, iar volumul sporind cu 13,8 la sută, față de aceeași perioadă a anului precedent.

Ponderea creditelor atașate la cursul valutei acordate persoanelor fizice prezintă în

Figura 3.1.9. Dinamica ponderii creditelor în MDL și atașate la cursul valutei acordate de OCN



Sursa: CNPF, Raportul privind statistica monetară 4SR

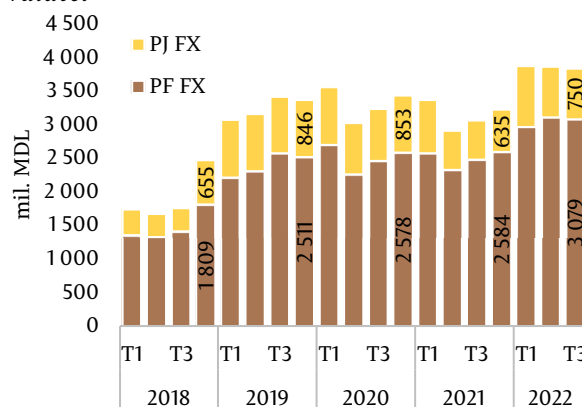
continuare un risc semnificativ pentru debitorii care nu sunt asigurați natural de riscul valutar.

Conform informațiilor raportate de OCN, la finele trimestrului III al anului de raportare, 28,7 la sută dintre împrumuturi erau atașate la cursul valutei, iar 71,3 la sută – în MDL.

Împrumuturile acordate de OCN atașate la cursul valutei au constituit 3 863,7 mil. MDL, la finele trimestrului III 2022, înregistrând o creștere de 20,0 la sută față de finele anului precedent.

Creditul atașat la cursul valutei acordate persoanelor fizice, care se consideră a fi mai sensibile la riscul valutar, au reprezentat 22,9 la sută din portofoliul total al OCN sau 3 079,0 mil. MDL (65,1 la sută din capitalul propriu agregat).

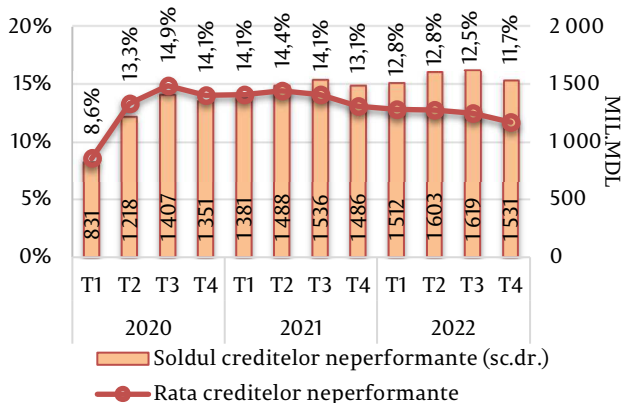
Figura 3.1.10. Dinamica echivalentului în MDL a portofoliului de credite al OCN atașat la cursul valutei



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

⁴⁷ https://www.cnpf.md/ro/sectorul-de-creditare-nebancaara-si-a-inctinuit-ritmul-de-6307_93581.html

Figura 3.1.11. Dinamica creditelor neperformante în portofoliul OCN



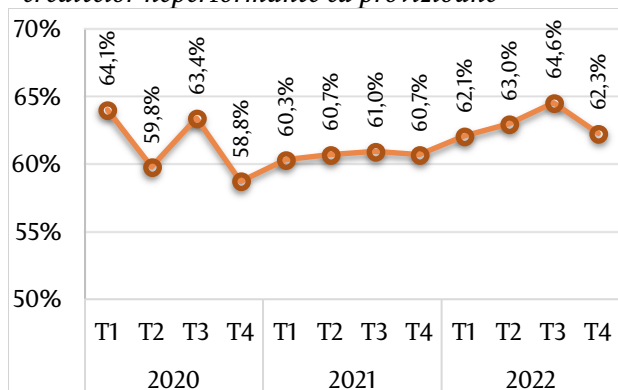
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

Riscul de credit aferent creditelor atașate la cursul valutei rămâne a fi un risc major care poate genera creșterea expunerii debitorilor și, respectiv, creșterea riscului de nerambursare a împrumuturilor în cazul fluctuațiilor nefavorabile ale cursului valutar. Considerând că riscul valutar afectează concomitent toți debitorii sectorului financiar, materializarea acestui risc poate avea un caracter sistemic major.

Calitatea portofoliului de credite și gradul de acoperire a creditelor neperformante au avut o dinamică favorabilă în 2022.

Pe parcursul perioadei de referință, ponderea creditelor neperformante⁴⁸ (substandard, dubioase și compromise) în totalul creditelor s-a diminuat cu 1,42 p.p., constituind 11,7 la sută la finele anului analizat.

Figura 3.1.12. Dinamica ratei de acoperirea a creditelor neperformante cu provizioane



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

⁴⁸ Indicatorul respectiv, prezentat în rapoartele financiare de către OCN, nu reflectă pe deplin valoarea reală a stării de expirare a creditelor, context în care OCN utilizează masiv mecanismul de transmitere către persoane terțe a dreptului de încasare a creanțelor aferente contractului de credit, fiind astfel diminuată rata creditelor neperformante reflectată în rapoarte. În acest sens,

Totodată, creditele neperformante în valoare absolută s-au majorat cu 1,7 la sută (25,0 mil. MDL), constituind 1 531,2 mil. MDL.

Gradul de acoperire a creditelor neperformante cu provizioane prudențiale s-a îmbunătățit pe parcursul anului, atingând nivelul de 62,3 la sută la sfârșitul anului 2022.

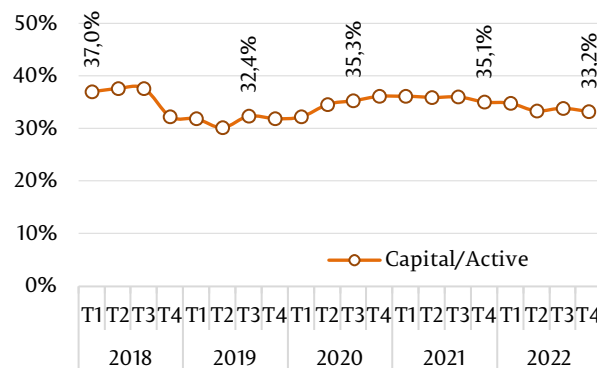
Structura surselor de finanțare a OCN nu a înregistrat schimbări semnificative pe parcursul anului analizat, fiind compusă, preponderent, din împrumuturi de la nerezidenți.

OCN se finanțează în proporție de 34,0 la sută din capitalul propriu și în proporție de 60,5 la sută - din credite și împrumuturi și 5,5 la sută din mijloacele atrase din alte surse. Ponderea capitalului propriu în finanțarea activelor s-a micșorat față de finele anului 2021 cu 1,2 la sută, ca urmare a creșterii mai rapide a activelor agregate (+15,6 la sută) în raport cu capitalul propriu (+9,5 la sută).

La situația din 31.12.2022, la nivel individual, 14 organizații au raportat valori sub nivelul minim de 5 la sută prevăzut de Legea 1/2018 (niciuna din top 20 după valoarea activelor), dintre care 13 OCN au înregistrat capital propriu negativ.

În sursele de finanțare împrumuturile în valută (59,7 la sută) constituie partea dominantă, iar poziția valutară scurtă la nivel agregat expune sectorul OCN la riscul de depreciere a monedei naționale.

Figura 3.1.13. Evoluția raportului agregat capital/active al OCN



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

prin legea de modificare a unor acte normative (nr. 93/2022) a fost limitată posibilitatea transmiterii unei persoane terțe a dreptului de încasare a unei creanțe. Transmiterea acestui drept este posibilă doar în cazul în care termenul oricăror plăți restante depășește 90 de zile de la data scadenței acestora

Tabelul 3.1.1. Sursele de finanțare a OCN

Sursele de finanțare (30.09.2022)	TOTAL, mil. MDL	inclusiv în valută
Credite și împrumuturi:	8 417,3	5 025,6
Bănci	2 425,3	1 253,7
Companii financiare	483,8	36,9
Companii nefinanciare	440,0	11,9
Populație	351,2	26,5
Nerezidenți	4 703,3	3 696,6

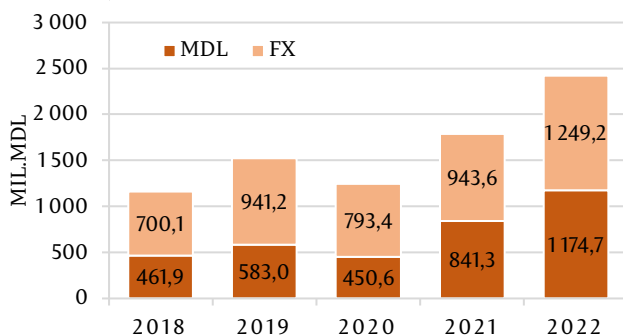
Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

La finele trimestrului III 2022, cota finanțărilor atrase de la nerezidenți a constituit 55,9 la sută din totalul creditelor și împrumuturilor atrase sau 4 703,3 mil. MDL, dintre care în valută – 3 696,6 mil. MDL. De asemenea, OCN se împrumută activ de la bănci, soldul creditelor contractate înregistrând o creștere pe parcursul trimestrelor I-III 2022. Astfel, aproape 1/3 din sursele de finanțare constituie creditele de la bănci.

La 31.12.2022, cca 51,5 la sută din toate creditele atrase de OCN de la bănci sunt în valută. Valoarea creditelor atrase în valută de la bănci reprezintă echivalentul a 1 249,2 mil. MDL, în creștere cu 3 305,6 mil. MDL pe parcursul anului analizat. În principal, creditele în valută sunt contractate de la bănci de către companiile de leasing care au fost înregistrate drept OCN începând cu trimestrul IV 2018.

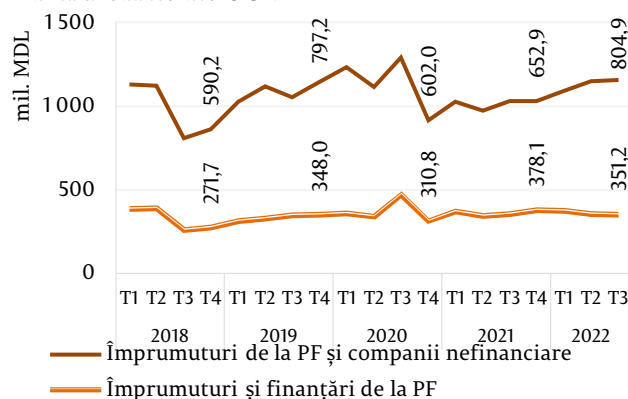
Valoarea estimată a finanțărilor rambursabile, atrase de la persoane fizice și de la persoane juridice nefinanciare a crescut comparativ cu anul precedent, oscilând, pe parcursul primelor trei trimestre ale anului 2022 în jurul valorii de 800,0 mil. MDL.

Figura 3.1.14. Evoluția creditelor atrase de la bănci, în MDL și valută (31.12.2022)



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

Figura 3.1.15. Valoarea estimată a finanțărilor rambursabile ale OCN



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

Valoarea obligațiunilor față de persoanele fizice și persoanele juridice nefinanciare, atrase de OCN, care pot fi caracterizate drept împrumuturi sau alte mijloace rambursabile este estimată prin excluderea din sursele rambursabile a (i) creditelor bancare, (ii) împrumuturilor (de la nerezidenți, de la alte organizații financiare), (iii) datoriiilor privind dividendele, (iv) creditelor comerciale și avansurile, (v) provizioanelor pentru pierderi la credite și (vi) capitalului propriu.

Este de remarcat că art.9 alin.(1) lit.a) din Legea cu privire la organizațiile de creditare nebanară interzice atragerea de depozite sau de alte fonduri rambursabile de la public, cu excepția datoriiilor subordonate sau împrumuturile de la fondatori.

Valoarea totală estimată a finanțărilor rambursabile atrase de la persoanele fizice și de la persoanele juridice nefinanciare, la finele trimestrului III 2022, a constituit 804,9 mil. MDL (dintre acestea cca 351,2 mil. MDL au constituit mijloace atrase de la persoanele fizice, iar 453,7 mil. MDL – de la persoanele juridice nefinanciare).

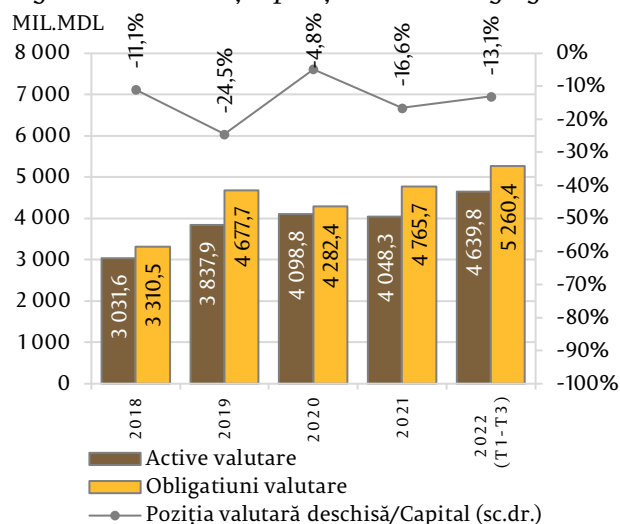
Poziția valutară deschisă agregată este negativă (scurtă), respectiv, la nivel agregat, bilanțul OCN-lor este vulnerabil la deprecierea monedei naționale.

Obligațiunile valutare au înregistrat o creștere superioară creșterii activelor valutare, ceea ce a rezultat în extinderea poziției valutare scurte până la nivelul de 13,1 la sută din capitalul propriu al OCN.

Riscul de contagiune financiară directă între sectorul bancar și sectorul organizațiilor de creditare nebancaară rămâne a fi redus.

Expunerea băncilor autohtone față de OCN este reprezentată prin creditele bancare acordate OCN.

Figura 3.1.16. Evoluția poziției valutare agregate

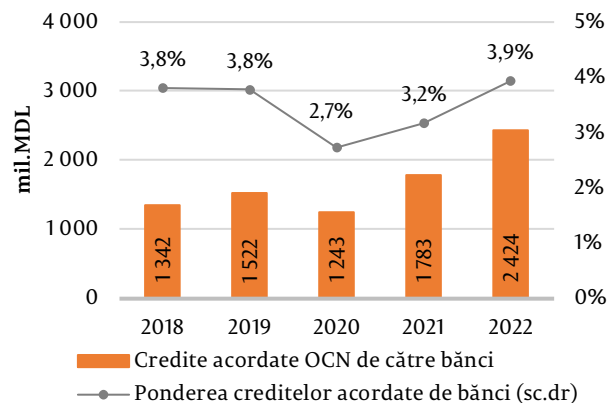


Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

Cota creditelor acordate OCN în portofoliul bancar pe parcursul anului analizat a înregistrat o dinamică pozitivă, la finele perioadei aceasta înregistrând 3,9 la sută în portofoliul total de credite.

În același timp, contagiunea indirectă rămâne un risc identificat, care se poate realiza prin îndatorarea rapidă a populației și fragilizarea situației sale financiare, cu posibilitatea pauperizării în cazul unei crize financiare și a transmiterii în lanț a blocajelor financiare.

Figura 3.1.17. Evoluția ponderii creditelor bancare acordate către OCN



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

⁴⁹ Indicele Herfindahl-Hirschmann (IHH) se calculează ca suma pătratelor cotelor de piață ale tuturor participanților pieței, iar nivelul de concentrare se stabilește conform

3.2. Sectorul asigurărilor

Pe parcursul anului 2022, societățile de asigurare și-au majorat volumul activelor, înregistrând atât profituri cât și pierderi din activitate.

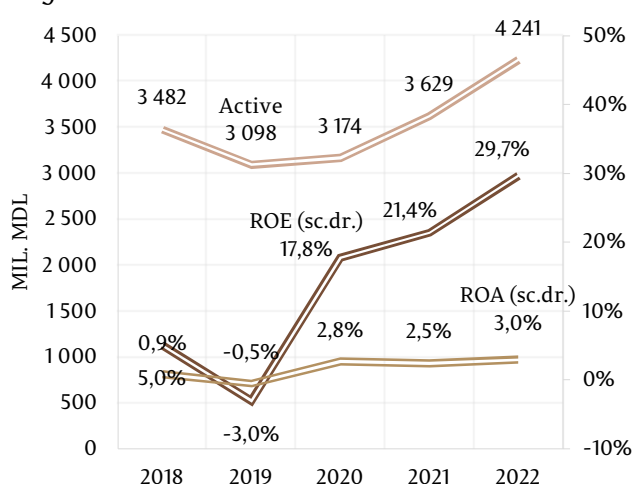
La finele anului 2022, pe piața asigurărilor au activat 10 companii de asigurare licențiate. Pe parcursul perioadei analizate, nu s-au înregistrat solicitări sau retrageri a licenței de activitate din partea companiilor de asigurare.

Piața asigurărilor reprezintă o piață moderat concentrată⁴⁹, indicele de concentrare al pieței IHH din perspectiva activelor la situația din 31.12.2022 fiind egal cu 1721. Primii cinci asigurători după mărimea activelor dețineau 77,9 la sută din totalul activelor, primii cinci asigurători după mărimea despăgubirilor plătite - 70,9 la sută din volumul despăgubirilor plătite, iar cinci cei mai mari asigurători după volumul primelor subscrise - 72,3 la sută din totalul primelor brute subscrise. Activele societăților de asigurare s-au majorat pe parcursul perioadei analizate și au constituit 4 240,7 mil. MDL (+16,9 la sută comparativ cu anul 2021) (Figura 3.2.1).

Indicatorii de rentabilitate prezintă evoluții în creștere pe parcursul anului de raportare.

În anul 2022, asigurătorii au raportat, total per piață, profit total până la impozitare (neauditat) în mărime de 128,0 mil. MDL, iar

Figura 3.2.1. Evoluția activelor companiilor de asigurare



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

scalei: IHH<100 – concurență perfectă, 100<IHH<1500 – o piață neconcentrată, 1500<IHH<2500 – o concentrație moderată, IHH>2500 – o concentrație ridicată

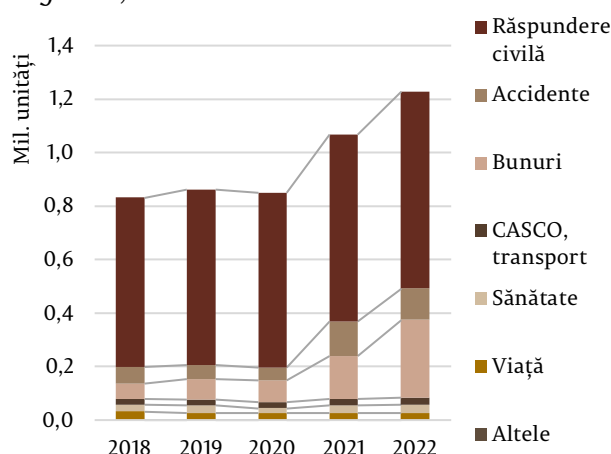
trei societăți de asigurare au înregistrat rezultate financiare negative⁵⁰.

Indicatorii de rentabilitate⁵¹ ai asigurătorilor au înregistrat valori ridicate. Astfel, indicatorul de rentabilitate a capitalului (ROE) pe sector s-a stabilit la nivelul de 29,7 la sută, în creștere cu 6,3 p.p. față de anul precedent. Totodată, indicatorul de rentabilitate a activelor (ROA) pe sector a înregistrat, la finele anului 2022, o valoare de 3,0 la sută, în creștere cu 0,3 p.p. față de anul precedent.

Activitatea societăților de asigurare a continuat trendul ascendent observat pe parcursul anului 2021, înregistrând creșteri pe principalele componente, în pofida crizei energetice și a conflictului regional.

Pe parcursul anului 2022, societățile de asigurare au încheiat 1 935 156 contracte de asigurare, în descreștere cu 3,8 la sută față de anul precedent. Dintre acestea, 1 227 593 polițe au rămas în vigoare la finele perioadei de raportare, suma asigurată ajungând la 386 600,6 mil. MDL. Componenta structurală a tipurilor de polițe emise nu a înregistrat schimbări semnificative pe parcursul anului 2022, majoritatea polițelor în vigoare la finele anului de raportare (59,9 la sută) reprezentând contracte de asigurare privind răspunderea civilă (Figura 3.2.2).

Figura 3.2.2. Repartizarea numărului polițelor de asigurare în vigoare la finele perioadei pe tipuri de asigurare, în dinamică



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

⁵⁰ Indicatorii de rentabilitate a capitalului și a activelor pentru anul 2022 au fost calculați în baza profiturilor neimpozitate și neauditare

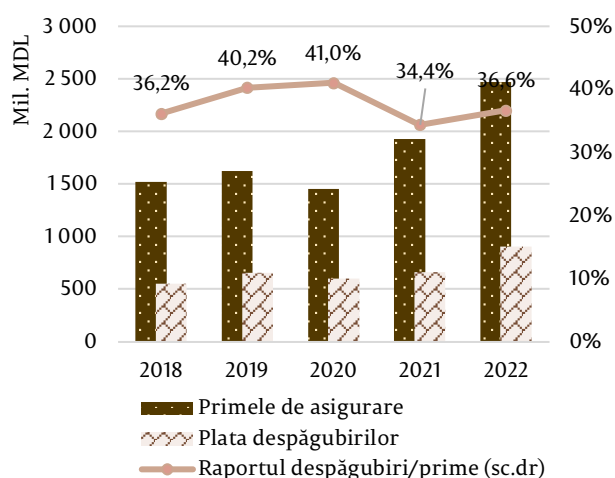
Raportul dintre volumul anual al despăgubirilor și volumul anual aferent primelor subscrise s-a majorat față de anul precedent pe fondul creșterii mai accentuate a volumului plăților de despăgubire.

Volumul aferent primelor de asigurare brute subscrise (inclusiv cele primite în reasigurare) în anul 2022 s-a majorat cu 28,3 la sută față de perioada similară a anului precedent, atingând nivelul de 2 471,2 mil. MDL (Figura 3.2.3). Cea mai semnificativă majorare au înregistrat asigurările de viață (au crescut de cca. 90 de ori), asigurările de accidente (+108,1 la sută), dar și asigurările de incendiu și alte calamități naturale (+52,3 la sută); asigurările de răspundere civilă auto (+32,8 la sută).

Comparativ cu volumul primelor brute subscrise, volumul despăgubirilor și sumele de asigurare plătite de companiile de asigurare pe parcursul perioadei analizate s-au majorat relativ puțin mai mult în termeni anuali, fiind în creștere cu 36,8 la sută față de volumul înregistrat în anul 2021, constituind 36,6 la sută din primele de asigurare brute subscrise (2021: 34,4 la sută).

Rata de solvabilitate⁵² a societăților de asigurare denotă un nivel suficient de soliditate la majoritatea companiilor, pe când coeficientul de lichiditate este mai scăzut.

Figura 3.2.3. Evoluția volumelor primelor subscrise și despăgubirilor achitate de asigurători

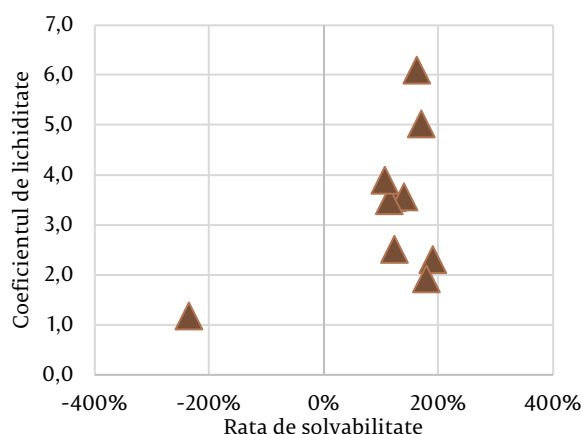


Sursa: elaborat de BNM în baza datelor CNPF

⁵¹ Indicatorii de rentabilitate a capitalului și a activelor pentru anul 2022 au fost calculați în baza profiturilor neimpozitate și neauditare

⁵² Raportul dintre valoarea marjei de solvabilitate disponibile și valoarea marjei de solvabilitate minime

Figura 3.2.4. Repartizarea coeficientului de solvabilitate și a coeficientului de lichiditate ai societăților de asigurare



Sursa: elaborat de BNM în baza informațiilor CNPF

Astfel, valorile individuale ale ratei de solvabilitate sunt peste nivelul de 100,0 la sută⁵³, cu excepția unei societăți de asigurări, aceasta înregistrând valoarea de -235,3 la sută la situația din 31.12.2022. Totodată, coeficientul de lichiditate⁵⁴ la majoritatea societăților de asigurare se situează sub nivelul de 4,0, indicând asupra unor potențiale vulnerabilități de finanțare.

Piața brokerilor de asigurări/reasigurări se menține activă pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie a anului 2022.

La situația din 31.12.2022, pe piața de asigurări activau 47 de intermediari (brokeri) de asigurare/reasigurare. Pe parcursul anului 2022 brokerii au intermediat 751 934 contracte de asigurare (ceea ce reprezintă 38,9 la sută din numărul polițelor emise de companiile de asigurare); ponderea contractelor intermediare de brokeri fiind în scădere cu 23,8 p.p. în comparație cu anul 2021. Totodată volumul primelor subscrise intermediare a constituit 1 163,5 mil. MDL.; ceea ce reprezintă 47,1 la sută din volumul total de prime subscrise.

3.3. Prestatorii de servicii de plată nebancari

Banca Națională supraveghează activitatea PSP nebancari prin efectuarea controalelor din oficiu și la fața locului.

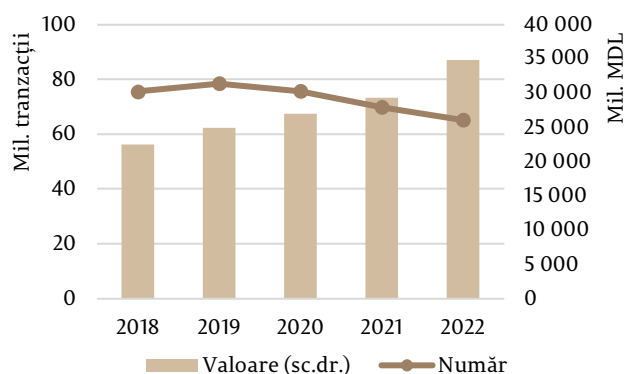
La situația din 31.12.2022, în Republica Moldova activau nouă PSP nebancari, dintre care două societăți de plată, un furnizor de servicii poștale și șase societăți emitente de monedă electronică. Pe parcursul anului, BNM a eliberat două licențe pentru prestarea serviciilor de plată și emiterea monedei electronice: unei societăți de plată și unei societăți emitente de monedă electronică.

În anul 2022 au fost efectuate patru controale tematice din oficiu, în cadrul cărora a fost supusă verificării activitatea PSP nebancari licențiați.

Pe parcursul anului, în activitatea PSP nebancari a fost înregistrată o creștere a valorii operațiunilor de plată, iar numărul acestora s-a diminuat față de anul 2021.

Prin intermediul PSP nebancari, în 2022, au fost efectuate 65,1 mil. de operațiuni de plată, în scădere cu 6,6 la sută față de 2021, în valoarea totală de 34,8 mld. MDL, cu 18,8 la sută mai mult față de 2021. În ultimii 5 ani (2018 – 2022) se observă o creștere continuă a valorii medii a operațiunilor de plată efectuate, de la 298 MDL în 2018 la 534 MDL în 2022.

Figura 3.3.1. Evoluția numărului și a valorii plăților efectuate prin intermediul PSP nebancari



Sursa: BNM

⁵³ Conform pct.10 din Regulamentul privind marjele de solvabilitate și coeficientul de lichiditate ale asigurătorului (reasigurătorului), Hotărârea CNPF nr. 2/1/2011

⁵⁴ Raportul dintre activele lichide și datoriile devenite scadente

Eliberările de numerar sub formă de plăți sociale constituie cea mai mare pondere în valoarea totală a operațiunilor efectuate în anul 2022 de către PSP nebancari (43 la sută), fiind urmate de plățile pentru serviciile comunale și necomunale (18 la sută). Alte tipuri de operațiuni de plată dețin ponderi mici, sub 7 la sută și sunt prezentate în Figura 3.3.2.

În vederea minimizării riscurilor financiare, prestatorii de servicii de plată nebancari sunt obligați să protejeze, pe conturi bancare speciale, fondurile utilizatorilor de servicii de plată, recepționate în schimbul monedei electronice emise și pentru efectuarea operațiunilor de plată.

Indicatorii financiari ai activității PSP în anul 2022 au înregistrat devieri sub formă de creșteri/ descreșteri, ca urmare a includerii informațiilor aferente indicatorilor financiari privind activitatea celor doi PSP nebancari licențiați în anul 2022.

Astfel, se constată o creștere a activelor și a capitalului propriu deținute de prestatorii de servicii de plată nebancari cu 290 și, respectiv, cu 232 la sută față de 2021, datorită obținerii licenței BNM de către doi PSP nebancari. La situația din 31.12.2022, valoarea capitalului propriu deținută de prestatorii de servicii de plată nebancari a fost în conformitate cu prevederile Legii nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică.

Tabelul 3.3.1. Evoluția principalilor indicatori ai activității PSP nebancari

Nr. d/o	Indicatori financiari	2022	2021	Dinamica anuală
1	Numărul PSP nebancari licențiați	9	7	28,6%
2	Numărul tranzacțiilor, mil. operațiuni	65,1	69,8	-6,6%
3	Valoarea totală a tranzacțiilor, mld. MDL	34,8	29,3	18,8%
4	Total active, mil. MDL	2 401,4	615,7	290%
5	Capital propriu, mil. MDL	549,2	165,1	232,6%
6	Profit net (pierdere), mil. MDL	-16,9	30,9	-154,7%

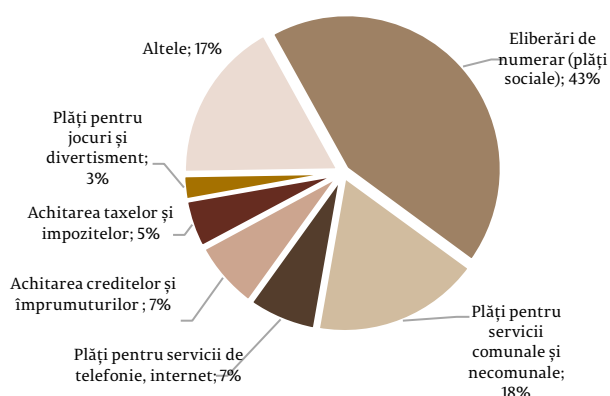
Sursa: BNM

PSP nebancari, la nivel individual, au înregistrat rezultate financiare neuniforme pe parcursul anului 2022.

În aceeași perioadă, la nivel agregat, PSP nebancari au înregistrat pierderi de cca -16,9 mil. MDL, după un profit de 30,9 mil. MDL în 2021.

Din nouă PSP nebancari, în anul 2022, au desfășurat activitatea de prestare a serviciilor de plată și emisie a monedei electronice șapte prestatori, aceștia înregistrând un profit de 17,4 mil. MDL.

Figura 3.3.2. Ponderea valorii operațiunilor de plată efectuate de PSP nebancari în anul 2022



Sursa: BNM

4. INSTRUMENTE ȘI MĂSURI MACROPRUDENȚIALE

4.1. Instrumentele macroprudențiale ale BNM

Actualmente, instrumentarul macroprudențial implementat de BNM este constituit din amortizoarele de capital și indicatorii individuali, la nivelul consumatorului.

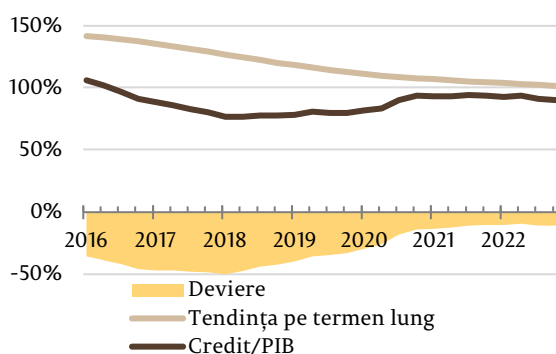
Cerințele față de nivelul amortizoarelor de conservare a capitalului, anticiclic s-au menținut la nivelul similar celui de la finele anului 2021.

Rata amortizorului de conservare a capitalului, aplicată tuturor băncilor, s-a situat la nivelul de 2,5 la sută din cuantumul total al expunerii la risc, după revocarea, la finele anului 2021, a măsurilor de relaxare temporare introduse în aprilie 2020.

Pe parcursul anului 2022, creșterea nominală a PIB-ului s-a realizat într-un ritm mai rapid decât creditarea bancară, ceea ce a condus la creșterea ușoară a devierii raportului Credit/PIB de la tendința sa pe termen lung⁵⁵ (Figura 4.1.1). În aceste condiții, pornind de la valorile negative ale devierii, rata amortizorului anticiclic de capital pentru Republica Moldova a fost menținută la nivelul de 0 la sută.

Totuși, la nivelul UE continuă să se stabilească diferite cerințe față de ratele amortizorului anticiclic, în condițiile creșterii activității de

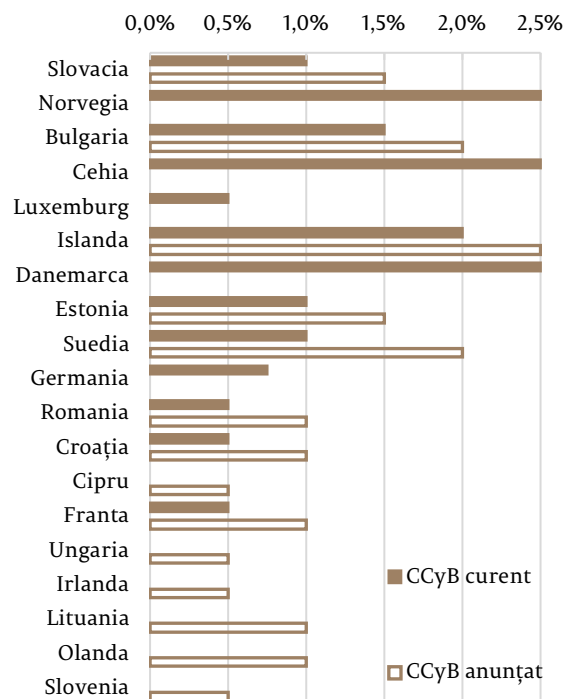
Figura 4.1.1. Evoluția raportului credit/PIB față de tendința sa pe termen lung



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor BNM și BNS

⁵⁵ Tendința reprezintă evoluția seriei din care sunt scoase fluctuațiile generate de șocurile tranzitorii și este calculată prin aplicarea unui filtru HP bidirecțional cu valoarea parametrului de aplatizare $\lambda = 400\,000$, conform metodologiei Basel și practicii internaționale

Figura 4.1.2. Ratele amortizorului anticiclic de capital stabilite de țările UE



Notă: Pentru țările UE, neincluse în grafic, rata curentă sau rata anunțată fiind de 0 la sută

Sursa: Comitetul European de Risc Sistemic (07.04.2023)

creditare și a tensiunilor persistente aferente echilibrelor macroeconomice.

Cadrul de reglementare în vigoare plafonează rata amortizorului anticiclic de capital la nivelul de 2,5 la sută din expunerile la risc relevante⁵⁶. De asemenea, una din cerințele față de activarea amortizorului anticiclic este anunțarea ratei care va fi aplicată peste 12 luni din data stabilirii.

În majoritatea statelor UE, urmează să intre în vigoare pe parcursul anului 2023 ratele majorate ale amortizorului anticiclic (Figura 4.1.2).

Cerințele față de nivelul amortizorului de risc sistemic s-au înăspriț pe fundalul înrăutățirii condițiilor macroeconomice și a erodării veniturilor populației.

La finele anului 2020 a fost stabilită rata de 1,0 la sută din cuantumul expunerilor situate în Republica Moldova ale băncilor autohtone.

⁵⁶ În cazuri justificate, se admite stabilirea unei rate a amortizorului anticiclic mai mare de 2,5 la sută din cuantumul total al expunerii la risc

Totodată, pornind de la capacitățile limitate de acces la finanțare ale unor categorii de investitori, până la 31.12.2022 s-a aplicat o rată a amortizorului de risc sistemic majorată cu 2 p.p. în cazul băncilor al căror capital este deținut, direct și/sau indirect, în proporție de peste 50 la sută cumulativ, de către persoane care întrunesc orice criteriu:

- a) nu sunt entități din sectorul financiar;
- b) sunt rezidente ale statelor/au sediul în statele în care nu se aplică cerințe de supraveghere și reglementare prudencială cel puțin echivalente cu cele aplicate în Republica Moldova, determinate prin actele normative ale BNM;
- c) nu sunt supuse supravegherii de către autoritățile de supraveghere a sectorului bancar sau a pieței de capital din țările respective.

Ca răspuns prompt la tendințele și perspectivele macroeconomice negative, ținând cont de vulnerabilitățile debitorilor persoane fizice și de sensibilitatea ridicată a veniturilor acestei categorii de debitori față de costurile ridicate ale resurselor energetice, nivelul așteptat al inflației și creșterea costurilor de deservire a creditelor, în luna mai 2022 s-a decis stabilirea unei rate majorate cu 2 p.p. a amortizorului de risc sistemic pentru expunerile băncilor la riscul de credit aferent persoanelor fizice rezidente, cu excepția persoanelor fizice care practică activitate de întreprinzător⁵⁷. Această rată a fost calculată și menținută de către toate băncile, în plus față de rata de 1,0 la sută, aplicată tuturor băncilor, și rata majorată cu 2 p.p., aplicată unor bănci.

Băncile de importanță sistemică au un rol determinant în cadrul sectorului bancar național, deținând 80,5 la sută din activele bancare.

Sectorul bancar național este dominat de patru bănci, care au depășit pragul de importanță sistemică. La finele anului 2022,

băncile respective au deținut 80,5 la sută din activele sectorului bancar, 81,1 la sută din

Tabelul 4.1.1. Ratele amortizorului O-SII

Denumirea băncii	Rata amortizorului
BC „MAIB” S.A.	1,50%
BC „Moldindconbank” S.A.	1,00%
B.C. „VICTORIABANK” S.A.	1,00%
„OTP Bank” S.A.	0,50%

Sursa: BNM

creditele acordate de bănci și 83,0 la sută din depozitele atrase de sectorul bancar de la rezidenți nefinanțari.

În vederea diminuării probabilității unor dificultăți financiare din partea băncilor sistemice și reducerii hazardului moral al acestora, BNM a stabilit rate ale amortizorului O-SII, pe bază individuală, în funcție de scorul⁵⁸ acumulat de fiecare bancă (Tabelul 4.1.1).

În anul 2022, băncile nu au avut nevoie de capital suplimentar pentru a se conforma măsurilor macroprudențiale privind cerințele suplimentare de capital. Nivelul de capitalizare al băncilor s-a situat peste nivelul minim al cerințelor de capital.

Suplimentar amortizoarelor de capital, pe parcursul anului 2022 au fost aplicate măsuri macroprudențiale suplimentare prin introducerea unor indicatori individuali, la nivelul consumatorului, precum sunt „raportul dintre credit și garanții” și „raportul dintre serviciul datoriei și venituri”. Aceste măsuri au urmărit asigurarea unui proces de creditare responsabilă, în cadrul căruia băncile efectuează o evaluare a bonității consumatorului și nu îi permit acestuia să-și asume obligații financiare care depășesc capacitatea sa de plată, prevenind astfel acumularea de către consumator a unui grad excesiv de îndatorare. Detaliile privind cadrul de reglementare aprobat sunt prezentate în subcapitolul 5.1.

⁵⁷ Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 98/2022

⁵⁸ Se calculează conform Metodologiei de identificare a societăților de tip O-SII din Republica Moldova, aprobate prin Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr.192/2018

Caseta 5. Indicatorii destinați debitorilor

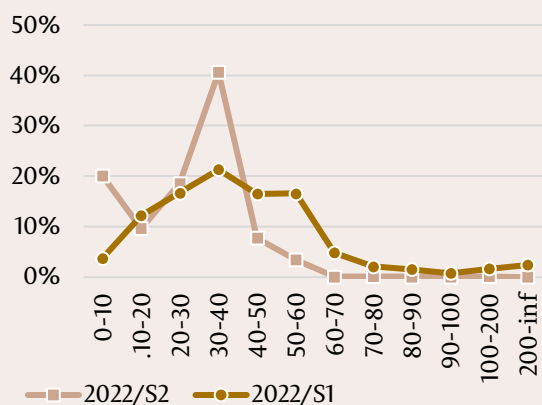
Începând cu 1 iulie 2022 au intrat în vigoare prevederile Regulamentului nr.101/2022 cu privire la creditarea responsabilă a consumatorilor de către bănci, care limitează indicatorul RSDV la nivelul de 40 la sută și indicatorul RCG la nivelul de 80 la sută.

Indicatorul RSDV

Pe parcursul semestrului II al anului 2022, distribuția indicatorului RSDV (Figura 4.1.3) a înregistrat o tendință de creștere pe tranșa 0-10 la sută și intervalul 20-40 la sută, din volumul semestrial al creditelor noi acordate persoanelor fizice. Creșterea semnificativă pe tranșa 0-10 la sută a fost condiționată de completarea semnificativă cu noi date, anterior neraportate de o bancă. În semestrul II al anului de raportare, 88,8 la sută din creditele noi ale persoanelor fizice au fost acordate cu RSDV sub 40 la sută.

Concomitent, ponderile la toate celelalte tranșe au înregistrat descreșteri.

Figura 4.1.3. Evoluția ponderii volumului de credite pe tranșe ale indicatorului RSDV



Sursa: BNM

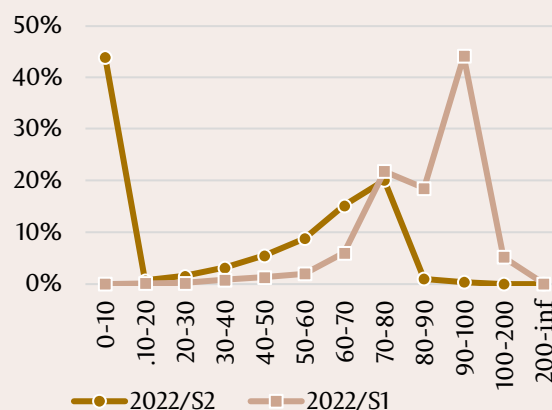
O descreștere semnificativă s-a înregistrat pe tranșele peste 40 la sută, ponderea creditelor noi acordate cu nivelul RSDV peste 60 la sută fiind aproape nulă, în conformitate cu prevederile Regulamentului 101/2022, în vigoare din 1 iulie 2022.

Indicatorul RCG

Pe parcursul semestrului II al anului 2022, distribuția indicatorului RCG (Figura 4.1.4) a înregistrat o tendință de descreștere pe tranșele superioare valorii de 70 la sută, ponderea creditelor noi acordate cu nivelul RCG peste 90 la sută fiind aproape nulă.

Totodată, se observă o creștere pe toate celelalte tranșe, din volumul semestrial al creditelor noi acordate persoanelor fizice pentru procurarea/construcția imobilului, garantate cu bunuri imobile cu destinație locativă, comercială și terenuri. Astfel, în semestrul II al anului de raportare, 98,7 la sută din creditele noi ale persoanelor fizice au fost acordate cu RCG sub 80 la sută.

Figura 4.1.4. Evoluția ponderii volumului de credite pe tranșe ale indicatorului RCG



Sursa: BNM

4.2. Comitetul Național de Stabilitate Financiară

Comitetul Național de Stabilitate Financiară a continuat să se reunească în ședințe ordinare pentru a examina situația curentă a componentelor sistemului financiar.

Pe parcursul anului 2022, Comitetul s-a reunit în trei ședințe ordinare pentru a examina evoluțiile și riscurile aferente sectoarelor bancar, al creditării nebancaire și al

asigurărilor, precum și acțiunile de atenuare a riscurilor întreprinse sau inițiate de autoritățile competente în cadrul sectoarelor supravegheate.

Alte subiecte examinate în cadrul ședințelor au vizat analiza impactului inflației asupra stabilității financiare, precum și aprobarea calendarului ședințelor ordinare pentru anul 2023.

5. EVOLUȚII RECENTE ȘI PERSPECTIVE

5.1. Reglementări de consolidare a cadrului de stabilitate financiară

Banca Națională a continuat elaborarea și revizuirea, după caz, a actelor normative aferente reglementării prudențiale și valutare întru executarea Legii nr. 202/2017 privind activitatea băncilor.

Astfel, pe parcursul anului 2022, în vederea aplicării Legii nr. 202/2017, BNM a operat modificări la următoarele acte normative secundare:

- *Regulamentul nr.109/2018 cu privire la fondurile proprii ale băncilor și cerințele de capital* a fost completat cu cerințe privind condițiile și modalitatea includerii în calculul fondurilor proprii, la nivel consolidat, a instrumentelor de fonduri proprii de nivel 1 de bază aferente unei filiale deținute de alte persoane, decât întreprinderile incluse în perimetrul de consolidare (interese minoritare), a instrumentelor de fonduri proprii de nivelul 1 suplimentar și de nivelul 2, emise de filialele băncii (care este societate-mamă din cadrul unui grup care face obiectul supravegherii pe bază consolidată), precum și cu cerințe de fonduri proprii pentru riscul aferent ajustărilor de credit și riscul contrapărții. Concomitent, în contextul aprobării prealabile a distribuirii profiturilor către acționari, a fost inclusă opțiunea emiterii unei aprobări pentru o sumă mai mică decât cea solicitată de bancă care să nu conducă la nerespectarea cerințelor aferente fondurilor proprii sau a altor indicatori prudențiali, sau la periclitarea stabilității băncii.

- *Regulamentul nr.109/2019 privind expunerile mari* a fost completat cu prevederi noi care concretizează unele particularități aferente calculului valorii expunerii, ce țin de tratamentul riscului de credit al contrapărții pentru bănci. Totodată, au fost stabilite cerințe privind raportarea, pe bază consolidată a informațiilor privind cele mai mari zece expuneri față de entități din sectorul financiar, altele decât băncile.

- *Regulamentul 322/2018 privind cadrul de administrare a activității băncilor* a fost

completat cu anumite cerințe tehnice ce precizează conținutul planurilor de redresare, precum și criteriile minime pe care autoritatea competentă trebuie să le examineze în cadrul evaluării planurilor de redresare. Prevederile respective au transpus parțial prevederile Regulamentului delegat al UE nr. 2016/1075. De asemenea, a fost prevăzută obligativitatea notificării BNM cu privire la încălcarea pragului indicatorilor prevăzuți în planul de redresare și decizia organului de conducere aferentă acțiunilor de redresare aplicate.

- *Regulamentul nr. 158/2020 cu privire la cerințele de publicare a informațiilor de către bănci* a fost completat cu prevederi privind necesitatea publicării inclusiv a indicatorilor aferenți lichidității băncii, precum și a informației cu referire la indicatorul efectului de levier.

- *Regulamentul nr. 113/2022 cu privire la deținerile calificate ale băncilor* a fost aprobat în redacție nouă cuprinzând prevederi referitor la deținerile calificate ale băncilor în capitalul întreprinderilor, inclusiv limitele acceptate pentru aceste dețineri și specificând lista entităților în capitalul cărora banca poate avea dețineri calificate, inclusiv poate exercita controlul asupra întreprinderii, precum și procedura de obținere a aprobării prealabile emise de BNM pentru deținerile calificate în cauză.

- *Regulamentul nr.240/2013 privind tranzacțiile băncii cu persoanele sale afiliate* a fost completat cu prevederi privind cumularea valorii tranzacției persoanei afiliate băncii (care formează expunere) cu valoarea tranzacțiilor clienților aflați în legătură cu acestea, având ca scop determinarea pragului în cadrul procesului de aprobare a tranzacției, reieșind din faptul că astfel de legături conduc la asumarea unui risc comun.

- *Regulamentul nr.114/2022 cu privire la investițiile băncilor în imobil* a fost aprobat în redacție nouă având drept scop implementarea prevederilor Legii nr. 202/2017.

Alinierea legislației bancare a Republicii Moldova la standardele internaționale prin perfecționarea mecanismelor cantitative și calitative de administrare a băncilor contribuie la promovarea unui sector bancar sigur și stabil, la creșterea transparenței, încrederii și atractivității sectorului bancar autohton pentru potențiali investitori și creditori ai băncilor, precum și pentru deponenți și clienți, la dezvoltarea noilor produse și servicii financiare.

În anul 2022 a continuat exercițiul de transpunere a noii directive europene privind serviciile de plată în legislația națională, ceea ce reprezintă o continuare a alinierii cadrului de reglementare aferent serviciilor de plată la noile reglementări UE în domeniu.

În perioada analizată, BNM în comun cu Ministerul Finanțelor a parcurs o serie de etape ale procesului de legiferare pe marginea proiectului de lege aferent transunerii în legislația națională a prevederilor Directivei (UE) 2015/2366 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne (conform uzanțelor internaționale – PSD2), și anume: definitivarea ca urmare a avizării și participării în cadrul discuțiilor organizate de comisiile parlamentare.

Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 209 din 15.07.2022 care transpune Directiva (UE) 2015/2366 a fost adoptată și publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Noul cadru oferă noi metode și soluții în materie de plăți, mai multă claritate juridică, setează noi reguli atât pentru prestatorii de servicii de plată existenți, cât și pentru cei care urmează să apară și, nu în ultimul rând, mai multă protecție utilizatorilor serviciilor de plată.

De asemenea, au fost efectuate modificări ale cadrului normativ secundar cu privire la reglementarea sistemelor de plăți și activității de prestare a serviciilor de plată și emitere a monedei electronice.

În acest sens, pe parcursul anului 2022 au fost operate următoarele modificări asupra

cadrului normativ secundar relevant sistemelor de plăți și participanților acestora:

- *Regulamentul nr. 217/2019 cu privire la activitatea prestatorilor de servicii de plată nebankari*” a fost ajustat în vederea adaptării și îmbunătățirii normelor referitoare la procesul de licențiere/înregistrare, prin intermediul Sistemului informatic al BNM cu privire la licențiere, autorizare și notificare, înscrierea agenților în Registrul societăților de plată/furnizorilor de servicii poștale/Registrul societăților emitente de monedă electronică și gestionarea eficientă a capitalului;

- *Hotărârea Comitetului executiv al BNM nr. 65 „Pentru modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei”* a derivat din contextul implementării Proiectului de modernizare a sistemului automatizat de plăți interbancare (parte componentă a Conceptului privind dezvoltarea domeniului de plăți din Republica Moldova⁵⁹) ce presupune: separarea logică a modulelor DBTR (sistemul de decontare pe baza brută în timp real) și CDN (sistemul de compensare cu decontare pe bază netă) ale sistemului automatizat de plăți interbancare (SAPI), trecerea la un format mai avansat al mesajelor de plată (ISO 20022), crearea unui model mai avansat de gestiune a limitelor de lichiditate de către participanții SAPI.

Legislația primară aferentă activității de asigurare sau de reasigurare a fost parțial ajustată la cadrul european de către autoritățile implicate, iar noua lege a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2023.

Legea nr.92/2022 privind activitatea de asigurare sau de reasigurare reglementează regulile de înregistrare, autorizare, licențiere, precum și activitatea de asigurare sau de reasigurare și cea de intermediar. De asemenea, aceasta stabilește cerințele prudențiale pentru participanții pe piața de asigurări și regulile de supraveghere a societăților de asigurări sau de reasigurări.

Noul document stipulează o majorare treptată a cerinței de capital minim (capital propriu)

⁵⁹ <https://www.bnm.md/ro/content/extras-din-conceptul-privind-dezvoltarea-domeniului-de-plati-din-republica-moldova>

pentru societățile de asigurări, care va putea fi realizată în etape, pe parcursul a cinci ani.

Totodată, actul normativ prevede și o conformare etapizată (în patru ani) la restricțiile normative privind activele admise pentru acoperirea rezervelor tehnice și la cerința de capital minim.

Noul cadru transpune Pilonul II și Pilonul III din Directiva (UE) 2009/138 privind accesul la activitate și desfășurarea activității de asigurare și de reasigurare (conform uzanțelor internaționale – Solvency II), Pilonul I urmând a fi implementat pe măsura maturității și consolidării pieței.

Cadrul de protecție a consumatorilor de servicii financiare a fost consolidat atât pe partea modificărilor legislative, cât și prin aprobarea de către BNM și CNPF a regulamentelor privind creditarea responsabilă aplicabile băncilor și OCN.

În luna aprilie 2022, prin *Legea nr.93/2022 pentru modificarea unor acte normative*, au fost operate un șir de amendamente la Legea asociațiilor de economii și împrumut nr. 139/2007, Legea nr. 202/2013 privind contractele de credit pentru consumatori, Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor și Legea nr. 1/2018 cu privire la organizațiile de creditare nebancaară. Modificările aprobate au vizat introducerea obligatorie a procedurii de evaluare a bonității consumatorului anterior încheierii unui contract de credit/leasing financiar/împrumut și respectarea cerințelor de creditare responsabilă.

De asemenea, amendamentele au vizat limitarea ratei dobânzii de credit anuale specificate în contractul de credit la 50 la sută, iar a celorlalte plăți aferente (comisioane, taxe, penalități, dobânzi de întârziere și orice alt tip de plată), cu excepția dobânzii, pe o zi de credit - la 0,04 la sută din valoarea totală a creditului. S-a plafonat și costul total al creditului (care include dobânzi, comisioane, taxe, penalități, dobânzi de întârziere și orice alt tip de plată) la o mărime nu mai mare decât valoarea debursată conform contractului respectiv (sau valoarea de intrare a bunului în contractul de leasing financiar), credit care nu este destinat achiziționării, construcției sau

renovării (modernizării) unei locuințe garantate cu un bun imobil în vederea asigurării obligației de plată a creditului respectiv.

Ca urmare a modificării cadrului primar, autoritățile de supraveghere au aprobat *Regulamentele privind creditarea responsabilă a consumatorilor (Regulamentul nr. 101/2022 privind creditarea responsabilă a consumatorilor de către bănci și Regulamentul nr. 20/2022 privind cerințele de creditare responsabilă aplicate organizațiilor de creditare nebancaară)*. Aceste regulamente sunt parte componentă a pachetului de măsuri macroprudențiale, recomandate spre aplicare autorităților naționale macroprudențiale în vederea atingerii obiectivului intermediar de prevenire și/sau limitare a creșterii excesive a creditării și îndatorării.

Creditarea responsabilă este definită ca activitatea de creditare, în cadrul căreia creditorul efectuează o evaluare a bonității consumatorului și nu permite consumatorului să-și asume obligații financiare care depășesc capacitatea de plată a acestuia, acumulând astfel un grad excesiv de îndatorare.

De asemenea, prin actele menționate au fost introduse cerințele față de modul de calcul al indicatorilor individuali bazați pe debitori:

- limitarea *raportului dintre credit și garanții* (RCG; engl. „loan-to-value” sau LTV); și
- limitarea *raportului dintre serviciul datoriei și venituri* (RSDV; engl. „debt-service-to-income” sau DSTI).

Limitarea nivelurilor acestora asigură o creditare sustenabilă, care, la rândul său, susține contribuția sistemului financiar la creșterea economică. RCG și RSDV reprezintă instrumente macroprudențiale aplicabile pe larg în țările UE și în alte economii avansate.

La general, RCG se aplică creditelor noi acordate pentru investiții imobiliare și nu poate depăși 80 la sută, fiind prevăzute și unele excepții și formule de recalcul pentru cazurile, când creditul este compensat și/sau garantat parțial/total de stat sau cu depozite bancare.

Totodată, RSDV se aplică creditelor noi acordate consumatorilor și nu trebuie să depășească 40 la sută din veniturile confirmate ale consumatorului. În așa mod, suma plăților medii lunare calculate pentru toate creditele/împrumuturile consumatorului la momentul eliberării creditului împreună cu plata medie lunară a creditului solicitat nu trebuie să depășească 40 la sută din venitul net mediu lunar al consumatorului realizat în cel puțin ultimele 6 luni până la depunerea cererii pentru credit. Regulamentele prevăd și unele excepții care urmăresc să asigure accesul la finanțare și să niveleze limita RSDV pentru consumatorii cu venituri mai mari sau neregulate.

În același timp, în vederea atingerii scopului urmărit prin introducerea RSDV, a fost limitată și scadența maximă a creditului acordat consumatorului – 5 ani pentru creditele de consum și 30 ani pentru creditele pentru investiții imobiliare.

Regulamentul BNM privind creditarea responsabilă a consumatorilor de către bănci a intrat în vigoare la 1 iulie 2022, iar Regulamentul CNPF privind cerințele de creditare responsabilă aplicate organizațiilor de creditare nebanca - la 1 septembrie 2022.

Caseta 6. Cadrul Băncii Naționale de acordare a asistenței de lichiditate în situații de urgență

BNM a consolidat cadrul de acordare a asistenței de lichiditate în situații de urgență (ELA), cu suportul asistenței tehnice, acordate de FMI în acest sens în anii 2017, 2020 și 2023.

Prin urmare, cadrul legislativ și normativ care reglementează ELA a fost modificat semnificativ, aliniind acest tip de asistență celor mai bune practici de guvernare.

La momentul actual, ELA este reglementată prin prisma art. 18¹ din Legea nr. 548/1995 aplicabil băncilor licențiate; *Regulamentul nr. 343/2019 cu privire la asistența de lichiditate în situații de urgență și Norme cu privire la evaluarea activelor acceptate de BNM ca garanții la acordarea creditelor băncilor* (aprobat prin Hotărârea Comitetului executiv nr. 211/2019).

ELA reprezintă o „furnizare de lichiditate de către Banca Națională, din banii acesteia, sau orice altă formă de asistență în situații de urgență care poate conduce la creșterea volumului de bani ai Băncii Naționale, unei bănci solvabile și viabile care se confruntă cu probleme temporare de lichiditate, fără ca o astfel de operațiune să fie parte componentă a politicii monetare”⁶⁰.

Criteriile principale de acordare a ELA

1. Se determină dacă banca, care solicită ELA, a epuizat sursele alternative de lichiditate, înainte de a recurge la acest tip de finanțare;
2. Se evaluează solvabilitatea și viabilitatea băncii:
 - banca este solvabilă, dacă respectă cerințele minime de fonduri proprii (inclusiv cerințele stabilite urmare procesului de supraveghere și evaluare);
 - banca este viabilă, dacă a demonstrat, într-un mod credibil, că va obține performanțe financiare în următoarele 36 de luni;
3. Se evaluează impactul neacordării ELA asupra stabilității sistemului financiar;
4. Se evaluează impactul ELA asupra implementării politicii monetare;
5. Se evaluează suficiența activelor eligibile pentru garantarea ELA. Valoarea ajustată a acestora trebuie să acopere ELA și dobânda aferentă în proporția determinată de BNM pe baza evaluării riscurilor asociate, dar nu mai puțin de 100 la sută;
6. Se evaluează existența unei strategii fezabile de rambursare a ELA (prin prisma planului de finanțare prezentat de banca care solicită ELA) etc.

⁶⁰ Art. 18¹ din Legea nr. 548/1995

Condițiile de acordare

ELA se acordă în monedă națională, la discreția și în condițiile stabilite de BNM, la o rată a dobânzii penalizatoare care este egală cu rata aplicată la facilitatea de credit overnight a BNM plus 2 p.p. (30.04.2023: 18 la sută).

Termenul pentru care se acordă ELA este de până la 2 săptămâni, cu posibilitatea prelungirii acestuia, la solicitarea băncii, pentru alte perioade de câte 2 săptămâni, dar nu mai mult de 3 luni sau, în mod excepțional, nu mai mult de un an de la data acordării, în condițiile stabilite de Comitetul executiv al BNM.

Suma ELA este calibrată în funcție de prognoza ieșirilor nete de numerar prezentată de bancă pe orizontul solicitat (până la 2 săptămâni) și în funcție de suficiența valorii ajustate a activelor eligibile acceptate de BNM pentru garantarea ELA.

Spre deosebire de operațiunile standard de politică monetară, ELA poate fi garantată cu mai multe tipuri de active financiare⁶¹, printre care și portofoliile de credite acordate de bancă, clasificate în categoria „standard”. Totodată, pentru a fi eligibile, activele

financiare propuse drept garantare pentru ELA de banca care o solicită, trebuie să întrunească un șir de condiții⁶².

Activele eligibile nu se iau în gaj la valoarea lor nominală, ci se ajustează cu marje (haircut-uri) în diferite proporții în funcție de riscurile asociate acestor active. De exemplu, în cazul creanțelor pecuniare marjele minime de ajustare a valorii variază în intervalul 30 la sută - 80 la sută în funcție de tipul debitorului, scadența reziduală a creditului și de modul de garantare a acestuia.

În vederea diminuării riscului de nerambursare a ELA și asigurării utilizării acesteia după destinație, BNM poate restricționa sau limita activitatea și/sau operațiunile băncii debitoare, inclusiv acordarea de credite și efectuarea de plasamente interbancare, să dispună băncii limitarea deținerilor calificate în capitalul altor entități, să limiteze sau să interzică plata de dividende sau de dobândă sub orice formă deținătorilor de fonduri proprii și răscumpărările anticipate, să dispună băncii limitarea remunerării angajaților, să impună cerințe de raportare suplimentare sau cu o frecvență mai mare etc.

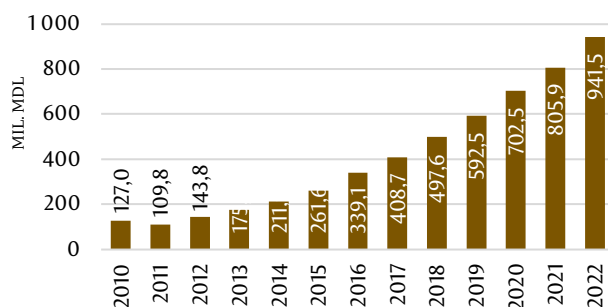
5.2. Garantarea depozitelor din sectorul bancar și fondul de rezoluție

Fondul garantează depozitele persoanelor fizice și juridice de drept privat, rezidente și nerezidente, până la nivelul de 50 000 MDL. În anul 2022, gradul de capitalizare⁶³ al resurselor FGDSB a atins valoarea de 5,14 la sută.

Din momentul constituirii fondului (01.01.2004) au fost acumulate mijloace financiare în suma totală de 991,8 mil. MDL, dintre care 595,1 mil. MDL – contribuții inițiale și cele trimestriale ale băncilor comerciale, 395,4 mil. MDL – venituri obținute din activitatea investițională a FGDSB și 1,4 mil. MDL din mijloace neutilizate destinate cheltuielilor curente.

Pe parcursul anului de raportare, mijloacele financiare destinate garantării depozitelor s-au majorat cu 135,6 mil. MDL sau cu 16,83 la sută, la situația din 31.12.2022 mijloacele disponibile ale FGDSB fiind în valoare de 941,5 mil. MDL (Figura 5.2.1) sau 5,04 la sută din totalul depozitelor garantate înregistrate în sectorul bancar.

Figura 5.2.1. Mijloacele disponibile ale FGDSB



Sursa: elaborat de BNM în baza datelor FGDSB

⁶¹ Lista detaliată a activelor eligibile pentru garantarea ELA este prezentată la pct.14 din Regulamentul nr.343/2019

⁶² Capitolul III, pct.16 și Secțiunea 2 din Regulamentul nr.343/2019

⁶³ Raportul dintre mijloacele financiare calculate ale fondului și suma totală a depozitelor garantate

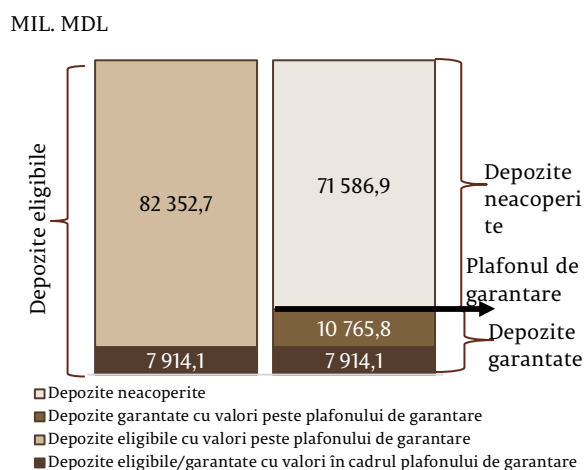
Considerând plafonul de garantare de 50 000 MDL, acestea sunt suficiente pentru acoperirea depozitelor garantate simultan la 4 bănci (2 mici și 2 medii) sau ale oricărei bănci, cu excepția băncilor de importanță sistemică pentru care, conform prevederilor legii nr. 232/2016 privind redresarea și rezoluția băncilor, este aplicabilă procedura de rezoluție.

Nivelul de acoperire integrală a depozitelor persoanelor fizice și ale persoanelor juridice eligibile a ajuns la 94,9 la sută din numărul de deponenți și la 42,4 la sută din suma depozitelor garantate.

În perioada analizată soldul depozitelor garantate s-a majorat cu 5,6 la sută, până la 18 679,9 mil. MDL. În dezagregare pe tipuri de deponenți, depozitele garantate ale persoanelor juridice de drept privat reprezintă puțin peste 9 la sută din totalul depozitelor garantate, în timp ce depozitele garantate ale persoanelor fizice reprezintă 90,7 la sută din suma depozitelor garantate.

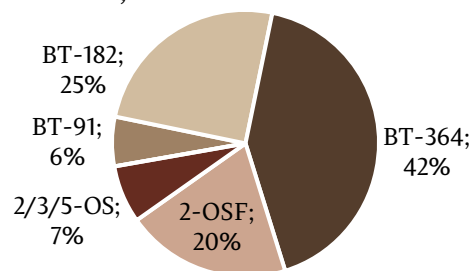
Procesul investițional desfășurat pe parcursul anului 2022 s-a caracterizat prin nivelul înalt al veniturilor încasate, care la finele anului au însumat 69,3 mil. MDL, în creștere cu 88,3 la sută față de anul precedent. Creșterea veniturilor încasate a fost determinată de creșterea ratelor dobânzilor pe piața VMS pe tot parcursul anului 2022 și totodată, concentrarea în portofoliul investițional al FGDSB a instrumentelor financiare cu termen mai scurt de circulație.

Figura 5.2.2. Poziționarea depozitelor eligibile față de plafonul de garantare, 31.12.2022



Sursa: FGDSB, Raportul de activitate pentru anul 2022

Figura 5.2.3. Structura portofoliului investițional al FGDSB la situația din 31.12.2022



Sursa: FGDSB, Raportul de activitate pentru anul 2022

Valoarea portofoliului investițional la situația din 31.12.2022 a consemnat 943,4 mil. MDL, în creștere cu 16,9 la sută (+136,4 mil. MDL) față de anul precedent. Activitatea investițională a FGDSB în 2022 s-a axat pe maturități până la un an, o pondere semnificativă în totalul portofoliului investițional având BT de 182 de zile și BT de 364 de zile (Figura 5.2.3).

Rata medie anuală a dobânzii plasamentelor realizate în anului 2022 a constituit 17,41 la sută, înregistrând o creștere considerabilă față de anul precedent (2021: 5,74 la sută) ca urmare a creșterii ratelor anuale ale dobânzilor pe piața primară a VMS. Procesul investițional desfășurat pe parcursul anului a generat venituri în sumă de 174,5 mil. MDL.

În calitate de administrator al fondului de rezoluție bancară, FGDSB a continuat acumularea resurselor financiare ale fondului de rezoluție bancară care s-au situat la nivelul de 1,9 la sută în raport cu volumul depozitelor garantate.

Resursele fondului, constituite, preponderent, din contribuțiile anuale ale băncilor, se utilizează, potrivit deciziei BNM în calitate de autoritate de rezoluție, pentru acoperirea necesităților legate de aplicarea eficace a instrumentelor de rezoluție.

Pe parcursul anului de raportare în fondul de rezoluție bancară au fost încasate contribuții anuale ale băncilor în sumă totală de 146,3 mil. MDL. Pe măsura colectării contribuțiilor anuale de la bănci, FGDSB a asigurat procesul investițional din contul resurselor disponibile, înregistrând la finele anului venituri din activitatea investițională în volum de 17,6 mil. MDL.

La situația din 31.12.2022, resursele financiare ale fondului de rezoluție bancară au constituit 350,7 mil. MDL, ceea ce reprezintă, pentru data respectivă, 62,6 la sută față de nivelul-țintă pentru resursele disponibile ale fondului de rezoluție bancară⁶⁴.

Procesul investițional din contul resurselor fondului de rezoluție bancară a însumat la finele anului 2022 324,5 mil. MDL și s-a accentuat pe BT de 182 de zile și BT de 91 de zile, care au înregistrat, în volumul total al plasamentelor, ponderile de 37,4 la sută și 27,0 la sută, respectiv. Veniturile investiționale anuale încasate în fondul de rezoluție bancară au însumat 17,6 mil. MDL.

5.3. Tranziția spre supravegherea consolidată a sistemului financiar

Transferul de la CNPF către BNM a competențelor privind supravegherea și reglementarea sectorului financiar nebancaar reprezintă un proces complex care necesită o pregătire temeinică.

Conform Legii nr.178/2020, începând cu 1 iulie 2023, BNM urmează să preia de la CNPF reglementarea și supravegherea unor entități din sectorul financiar nebancaar: societățile de asigurări/reasigurări, intermediarii în asigurare/reasigurare, Biroul Național al Asigurătorilor de Autovehicule din Moldova, OCN, AEÎ, Birourile Istoriilor de Credit. În vederea punerii în aplicare a legii menționate, au fost întocmite și aprobate de BNM mai multe documente, după cum urmează:

La 20 mai 2022, CNPF și BNM au semnat Memorandumul de Înțelegere privind transferul de responsabilități care cuprinde clauze referitoare la principiile aplicabile transferului, continuitatea activității, cooperarea autorităților semnatare, transferul personalului, schimbul de informații etc.

De asemenea, la 20 mai 2022, autoritățile implicate au aprobat Planul comun de acțiuni al BNM și CNPF privind preluarea/transmiterea responsabilităților, care prevede obiectivele și acțiunile necesare care vor fi întreprinse de autoritățile respective.

Ulterior, la 6 octombrie 2022, Comitetul executiv al BNM a aprobat Conceptul privind implementarea Proiectului de preluare de către BNM a responsabilităților de reglementare și supraveghere a sectorului financiar nebancaar. Acesta urmărește să asigure o înțelegere a procesului de transfer de responsabilități și să creeze o bază solidă de luare a deciziilor pentru toate aspectele tangente procesului de preluare a atribuțiilor.

Pe 30 noiembrie 2022 a fost stabilită structura organizatorică a proiectului, responsabilă de organizarea și managementul noilor funcții.

Totodată, în cadrul proiectului de preluare a atribuțiilor, reprezentanții BNM și CNPF au desfășurat multiple ședințe de lucru în vederea identificării și documentării proceselor în sfera transferului de competențe, precum și au efectuat schimburi de informații relevante în acest sens.

Pentru a-și asuma cu succes responsabilitățile privind reglementarea și supravegherea sectorului financiar nebancaar, BNM va întreprinde în continuare acțiunile necesare conform Planului comun de acțiuni al BNM și CNPF privind preluarea/transmiterea responsabilităților.

Concomitent, BNM întreprinde măsuri în vederea sporirii continue a capacității instituționale aferente sectorului care urmează să fie preluat prin participarea personalului la diverse instruirii, seminare, misiuni de asistență tehnică, studierea cadrului normativ european în domeniu (directive, reglementări, ghiduri) etc.

⁶⁴ Nivelul-țintă pentru resursele financiare disponibile ale fondului de rezoluție bancară este 3 la sută din suma

depozitelor garantate ale tuturor băncilor licențiate pe teritoriul Moldovei.

ANEXE

Sondajul privind riscul sistemic⁶⁵

În sistemul financiar persistă riscurile-cheie tradiționale (macroeconomic, de credit) și riscuri specifice (geopolitic).

Ratingul riscurilor, determinat de BNM, a poziționat riscul geopolitic ca cel mai important risc, fiind caracterizat de o probabilitate de materializare ridicată, de impactul potențial ridicat și de o capacitate de gestiune foarte dificilă. Al doilea risc după importanță este riscul macroeconomic, cu o probabilitate de materializare ridicată, un impact potențial ridicat și cu o capacitate relativ dificilă de gestiune. Riscul suveran, poziționat pe locul 3, este caracterizat ca un risc cu probabilitate de apariție medie, impact potențial mediu spre ridicat și o capacitate de gestiune foarte dificilă.

În dinamică se observă o creștere a importanței pentru majoritatea riscurilor analizate, cu excepția riscurilor Covid, de guvernanta (o descreștere semnificativă față de anul precedent), cibernetic și de reputație (o ușoară descreștere față de anul precedent).

100 la sută dintre respondenți consideră economia reală și un eveniment extern ca fiind surse potențiale majore de risc sistemic, urmate de domeniul politic (73 la sută), cadrul social (55 la sută) și domeniul financiar bancar (36 la sută).

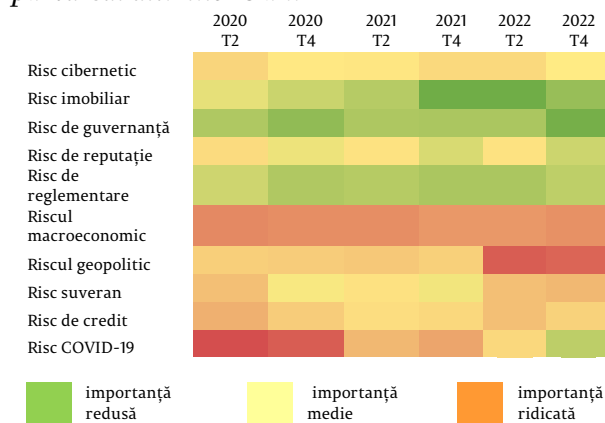
Tabelul 0.1. Ratingul riscurilor analizate în cadrul sondajului pe categorii

2022	Importanța	Probabilitatea	Impact potențial	Capacitatea de gestiune
Risc geopolitic	3,92	4,09	4,00	3,91
Risc macroeconomic	3,62	3,91	3,91	3,36
Riscul suveran	3,35	3,09	3,64	3,82
Risc de credit	3,18	3,36	3,64	2,73
Risc cibernetic	3,00	3,27	3,18	2,82
Risc de reputație	2,68	2,18	3,36	3,00
Risc de reglementare	2,60	2,73	2,82	2,55
Risc Covid	2,59	2,73	2,82	2,64
Risc imobiliar	2,35	2,64	2,36	2,36
Risc de guvernanta	2,15	1,82	2,91	2,18

Notă: **Importanța** a fost calculată ca media geometrică a probabilității de apariție, a impactului potențial și a capacității de gestiune. **Probabilitatea:** 1 – nesemnificativă, 2 – redusă, 3 – medie, 4 – ridicată, 5 – sigură. **Impact potențial:** 1 – nesemnificativ, 2 – redus, 3 – mediu, 4 – ridicat, 5 – extrem de ridicat. **Capacitatea de gestiune:** 1 – foarte ușor, 2 – relativ ușor, 3 – relativ dificil, 4 – foarte dificil, 5 – nu poate fi gestionat.

Sursa: BNM, Sondajul privind riscul sistemic

Figura 0.1. Dinamica importanței riscurilor pe parcursul ultimilor 5 ani

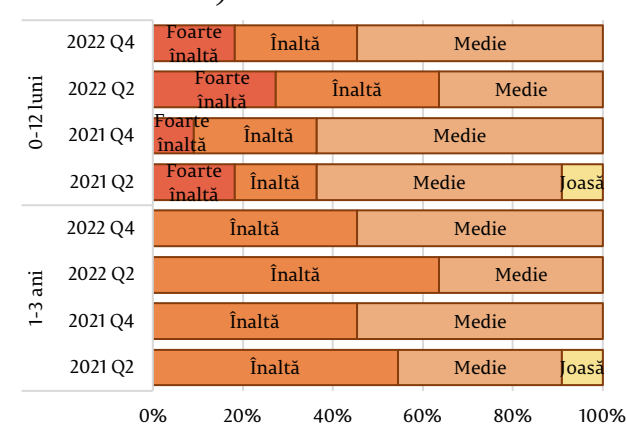


Sursa: BNM, Sondajul privind riscul sistemic

Probabilitatea de apariție în următoarele 12 luni a unui eveniment cu impact ridicat asupra sistemului, se estimează a fi la un nivel mediu spre înalt, fiind în creștere numărul celor care estimează această probabilitate ca medie, comparativ cu iterația anterioară a sondajului. Pe termen mediu (1-3 ani), probabilitatea privind producerea unui eveniment advers, se estimează la un nivel mediu, în creștere ușoară comparativ cu iterația precedentă a sondajului.

Reziliența actuală a sistemului financiar este una moderat înaltă (73 la sută), în perspectivă anticipându-se menținerea nivelului actual de soliditate (73 la sută).

Figura 0.2. Figura 0.3. Evoluția percepțiilor privind probabilitatea de apariție a unui eveniment cu impact ridicat pe termen scurt (<1 an) și mediu (în următorii 1-3 ani)



Sursa: BNM, Sondajul privind riscul sistemic

⁶⁵ BNM efectuează Sondajul privind riscul sistemic semestrial, în scopul captării opiniei managerilor de risc

din cadrul băncilor asupra riscurilor majore ale sistemului financiar